

**SUOMENKIELINEN PERUSOPETUS
ARVIOINTIRAPORTTI 2023**

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Poimintoja arviointiraportin keskeisistä tuloksista	3
2 Perusopetuksen johtaminen ja hallinto	6
2.1 Johtaminen ja hallinto	6
2.2 Tulokortin tavoitteet ja niiden toteutuminen	6
2.3 Lukuvuoden tavoitteet	8
3 Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen	11
3.1 Koulujen henkilöstökysely	11
3.2 Kunta10	14
3.3 Henkilöstön vaara- ja uhkatilanteet	14
3.4 Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen	16
4 Perusopetuksen palvelu- ja toimintaympäristön kuvaus	20
4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito	20
4.2 Sitouttavan koulu yhteistyön toimintamalli ja poissaolot	22
4.3 Opiskeluhoitopalvelujen riittävyys ja tasavertaisuus	23
4.4 Kolmiportainen tuki	23
4.4.1 Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt -arvioinnin tulokset	25
4.5 Monikulttuuriset opetuspalvelut	27
4.6 Ryhmäkoko	29
4.7 Sähköinen toimintaympäristö	31
4.8 Perusopetuksen iltapäivätoiminta	36
4.9 KULPS	37
5 Perusopetuksen tuloksia	39
5.1 Oppimistulokset	39
5.1.1 ALLU-lukutesti	39
5.1.2 PISA 2022 -tutkimus	42
5.2 Hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyvät tulokset	43
5.2.1 Oppilaskysely	43
5.2.2 Kouluterveyskysely	46
5.2.3 MOVE!-mittaus	48
5.2.4 Espoon harrastuskysely	49
5.2.5 Huoltajakysely	50
6 Siirtymät	52
6.1 Oppilaaksioton toimivuus	52
6.2 Perusopetuksen oppilaiden sijoittuminen toisen asteen opintoihin	54
Kuva- ja taulukkuuettelo	55

1 Johdanto

Espoon kaupungin suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön arviointiraportti on koonti vuoden 2023 ja lukuvuoden 2022–2023 aikana perusopetuksessa toteutetusta toiminnasta ja sen arvioinnista. Raporttiin on koottu erilaisten kyselyjen tuloksia sekä oppimistulosten ja perusopetuksen keskeisten toimintojen arviointia.

Arviointiraportin sisältö pohjautuu arviointisuunnitelmaan, jonka suomenkielinen koulutuslautakunta hyväksyi 23.4.2003 ja jota suomenkielinen opetuslautakunta päivitti 15.12.2005. Arviointiraporttiin on vuosittain koottu muun muassa johtamista, opetusta ja oppimistuloksia, hyvinvointia, koulujen toimintaympäristöä, oppilaaksiottoa, ryhmäkokoja, turvallisuuden toteutumista ja oppilashuoltoa koskeva arviointitieto.

Arviointiraportti on aiemmin ollut perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yhteinen. 1.8.2021 tapahtuneen organisaatiomuutoksen myötä perusopetus ja lukiokoulutus jakautuivat omiin tulosityksikköihinsä. Samalla arvioinnin ohjausryhmä lakkautettiin, ja perusopetuksen arviointitoiminnan johtaminen siirrettiin perusopetuksen johtoryhmään. Näiden muutosten myötä käsillä oleva arviointiraportti koskee ainoastaan suomenkielistä perusopetusta.

Suomenkielisen perusopetuksen arviointitoiminta on systemaattista ja kattavaa. Perusopetus arvioi omaa toimintaansa perusopetuslain mukaisesti säännöllisesti toistuvien kyselyjen ja arviointien avulla. Myös ulkopuolisiin arviointeihin osallistutaan ja erityisesti Karvin oppimistulosten arviointeja hankitaan koko ikäluokalle aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Kyselyjen ja arviointien tuloksia käsitellään perusopetuksen johtoryhmässä, tuloskorttiseurannassa ja toimintaympäristön kuvauksissa sekä eri palvelualueilla aihepiirin mukaan. Koulukohtaisia tuloksia käsitellään aluepäälliköiden ja rehtorien kanssa. Koulut saavat kyselyistä ja arvioinneista omat tulokset käyttöönsä.

Keväällä 2022 toteutetussa rehtorikyselyssä rehtorit antoivat hallinnolle pääosin hyvää palautetta perusopetuksen arviointitoiminnasta (kuva 1). Kyselyn vastausasteikko oli 1–4 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Arviointien kohdentamisessa olennaisiin asioihin ja tulosten hyödyntämisessä tiedolla johtamisen välineenä on silti aina kehitettävää.

Kuva 1: Perusopetuksen arviointitoiminnan arviointia rehtorien näkökulmasta

Arviointiraportin on koontanut suunnittelija Teea Kankaanpää, ja sen kirjoittamiseen ovat osallistuneet hänen lisäksi useat suomenkielisen perusopetuksen asiantuntijat.

1.1 Poimintoja arviointiraportin keskeisistä tuloksista

Tämän kertaisessa arviointiraportissa oppilaiden hyvinvointia ja osallisuutta arvioidaan oppilaskyselyn, kouluterveyskyselyn, harrastuskyselyn ja Move!-mittauksen tuloksilla. Oppimistuloksia esitetään ALLU-lukutestin sekä PISA 2022 -tutkimuksen osalta. Henkilöstön tuloksia tarkastellaan henkilöstökyselyn, Kunta10:n ja henkilöstön vaara- ja uhkatilanneraporttien avulla. Lisäksi raportissa esitetään koulujen

toimintaympäristöön liittyviä tunnuslukuja ja tavoitteiden toteutumista sekä huoltajien näkökulmaa huoltajakyselyn tuloksilla.

Vuonna 2023 ja lukuvuonna 2022–2023 kouluissa palattiin normaaliin toimintaan koronapandemian aiheuttaman poikkeuksellisen ajan jälkeen. Pandemian aiheuttamia oppimis- ja hyvinvointivajeita selvitettiin ja paikkailtiin. Koulut saivat tähän tukea sekä korona-avustusten että tasa-arvorahan myötä.

Kolmiportaisen tuen kaupunkitasoisia prosesseja kehitettiin yhteistyössä muiden tulosyksiköiden kanssa. Pääpaino oli esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheen kehittämisessä. Kolmiportaisessa tuessa kehitettiin yhtäältä inklusiivisia ratkaisuja ja joustavia opetusjärjestelyjä, toisaalta erityisluokkamutoista erityisopetusta. Uusia erityisluokkia perustettiin väestövastuumallin mukaan mahdollisimman lähelle oppilaan kotia, ja vuoden 2023 alusta koulut ovat voineet perustaa myös omia koulukohtaisia erityisluokkia omille väestövastuupilailleen.

Vuoden 2023 tuloskortin sekä lukuvuoden 2022–2023 tavoitteet ja niiden toteutuminen on kuvattu luvuissa 2.2 ja 2.3. Monen tavoitteen kohdalla jouduttiin toteamaan, että niihin ei vielä päästy. Useimmat tuloskortin ja lukuvuosisuunnitelman tavoitteet vaativat toteutuakseen pitkäjänteistä ja organisoitua työtä, jossa tuloksia saatetaan nähdä vasta vuosien viiveellä.

Oppilaat

Kyselytulosten mukaan valtaosa oppilaista voi edelleen hyvin. Heillä on koulussa kavereita ja he tulevat opettajien kanssa hyvin toimeen. Valtaosa kokee olonsa koulussa turvalliseksi ja useimmille koulussa menestyminen on tärkeää. Oppilaiden fyysinen toimintakyky on keskimäärin hieman kansallista tasoa parempaa. Myös huoltajat tukevat lastensa koulunkäyntiä ja ovat siitä kiinnostuneita. Huoltajakyselyn mukaan huoltajat olivat varsin tyytyväisiä koulun ja kodin yhteistyöhön ja etenkin opettajat saivat hyvää palautetta.

Espoossa on tavoite, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi vähintään yksi mieluisa harrastus, sillä ohjattuun harrastukseen osallistuminen tukee tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia. Harrastuskyselyn mukaan 73 % vastaajista osallistui vähintään yhteen ohjattuun harrastukseen, alakoululaiset useammin kuin yläkoululaiset. Kouluterveyskyselyn mukaan yläkoululaisten ohjattu liikunnan harrastaminen oli edellisestä kyselystä lisääntynyt.

Monet tulokset kuitenkin osoittavat, että oppilaiden hyvinvointi on heikentymässä. Viitteitä ei ole siitä, että hyvinvoinnin heikkeneminen johtuisi koulusta, vaan oletettavaa on, että isommat yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat myös kouluhyvinvointiin eikä koulussa toisaalta ole onnistuttu tilannetta kohentamaan. Heikoimmat hyvinvointitulokset olivat aiempien vuosien tapaan yläkoulun tytöillä, jotka Espoossa tyypillisesti ovat opinnoissaan tavoitteellisia, mutta kokevat muita vähemmän onnistumisia ja jaksamista. Niin hyvin- kuin pahoinvointikin eri muodoissaan kasaantuu usein samoille oppilaille. MOVEI-mittauksen mukaan yli 30 %:lla oppilaista fyysinen toimintakyky on niin heikko, että se saattaa haitata terveyttä ja hyvinvointia.

Oppituntien työrauha on eri kyselyiden mukaan heikentynyt. Tämä saattaa osittain olla seurausta pandemian aikana heikentyneistä ryhmätaidoista ja oman toiminnan säätelykyvystä, osittain vain yleisen levottomuuden lisääntymistä. Alakouluista on tullut viestiä, että koulutulokkaiden valmiudet koulunkäyntiin, esimerkiksi paikallaan olemiseen ja ohjeiden kuunteluun, ovat aiempaa heikommat. Tällöin aikaa kuluu paljon tällaisten perustaitojen opetteluun, mikä saattaa olla pois muusta, esimerkiksi lukutaidon oppimisesta. Myös digitaalisten laitteiden häiritsevää käyttöä oppitunneilla on ollut laajasti keskustelun aiheena. Toimialalla valmistellaan tähän liittyviä yhtenäisiä ohjeita kouluille. Mielenkiintoinen seikka työrauhan osalta oli se, että vertailtaessa kyselytuloksia samoista kouluista, oppituntien työrauha oli opettajien mielestä huomattavasti parempi kuin oppilaiden mielestä. Oppilaat myös kommentoivat avoimissa vastauksissa usein sitä, että toivoisivat työrauhan olevan parempi.

Huolimatta kiusaamisen vastaisesta työstä ja Espoon kiusaamisen nollatoleranssi -tavoitteesta kiusaamista esiintyy kouluissa edelleen eikä se ole vähentynyt. Kouluterveyskyselyn mukaan 74 % oppilaista ei ole kokenut kiusaamista lainkaan, mutta osa kokee sitä viikoittain. Sekä oppilas- että kouluterveyskyselyn mukaan ulkomaalaistaustaiset kokevat enemmän kiusaamista. Aikuisten kiusaamiseen puuttuminen ei ole oppilaskyselyn mukaan ollut riittävää. Espoon koulujen kiusaamisen vastainen suunnitelma on päivityksessä, ja siihen liittyvien toimenpiteiden jalkauttamisen odotetaan parantavan tilannetta osaltaan. Kiusaamisen kitkemiseen liittyvät Puuttumisen portaat ja kiusaamisen puuttumisen koko prosessi on tavoitteena saattaa kaikkien oppilaiden ja huoltajien tietoon. Lisäksi Espoossa on ollut käytössä digitaalinen Someturva-palvelu, jolla oppilaat ja opettajat saavat apua netissä tapahtuvaan kiusaamiseen ja häirintään.

Opiskeluhuollon järjestämisvastuu siirtyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa. Muutos oli suuri ja toi mukanaan haasteita, jotka ovat paikoin vaikeuttaneet arkea ja työn sujuvuutta. Espoon kouluissa on ollut vajetta lähes kaikissa opiskeluhuollon ammattiryhmissä: psykologeissa, terveydenhoitajissa ja lääkäreissä, mikä on näkynyt kouluilla ennen kaikkea yksilökohtaisen opiskeluhuollon puutteina. Espoo on palkannut kouluille yhteisöohjaajia, joiden työn tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä sekä vahvistaa koulun myönteisen toimintakulttuurin rakentamista.

Kevään 2023 ALLU-tuloksissa sekä 2.-luokkalaisten että 4.-luokkalaisten lukutaito oli kokonaisuutena heikompi kuin koskaan ennen. Erityisesti 2.-luokkalaisten tulos putosi merkittävästi edellisestä vuodesta. Tyttöjen ja poikien lukutaito oli 2. luokalla samalla tasolla, mutta 4. luokalla tyttöjen lukutaito oli huomattavasti poikia parempi. Tyttöjen ja poikien lukutaito siis eriytyy 2. luokan jälkeen. S2-oppilaiden ja vieraskielisten lukutaito oli keskimäärin paljon heikompi kuin suomenkielillä. Suomessa syntyneistä vieraskielisistä vain 27 % saavutti riittävän lukutaidon tason 4. luokan testaukseen mennessä, vaikka olivat käyneet koko siihenastisen koulupolkinsa Suomessa ja suomen kielellä. Vastaava osuus suomenkielillä oli 63 %. 2. luokan lukutaito ennakoii vahvasti 4. luokan lukutaitoa. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa riittävän lukutaidon kehittyminen alkuopetuksen aikana.

Espoon PISA-tulokset olivat vuoden 2022 tutkimuksessa matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteiden osaamisessa keskimäärin samalla tasolla kuin kansalliset tulokset. Tätä ei voida pitää erityisen hyvänä tuloksena ottaen huomioon, että aiemmissa PISA-tutkimuksissa ja Karvin 9. luokan arvioinneissa Espoon tulokset ovat olleet kansallista tasoa paremmat. Tuloksissa tapahtuikin merkittävää heikentymistä edellisistä, vuoden 2018, PISA-tuloksista. Espoon PISA-tutkimukseen osallistuneet koulut sijoituivat kansallisessa vertailussa tasaisesti kaikille kvartaaleille, mikä kuvaa suuria eroja koulujen välisissä tuloksissa.

Sosioekonomiset tekijät selittivät suuresti koulujen välisiä eroja niin ALLU- kuin PISA-tuloksissakin. Koulujen välinen segregatio ei näytä olevan ainakaan pienenevässä.

Henkilöstö

Peruskoulujen henkilöstökyselyn ja Kunta10-tutkimuksen mukaan opettajat viihtyvät työssään ja työyhteisössään hyvin. 75 % koulujen henkilöstöstä kokee usein työn imua ja työnsä mielekkääksi. Koulujen johtamisen koettiin olevan pääosin hyvää, joskin tilanne vaihteli kouluittain ja kouluasteittain. Koulujen yhdistämiset yhtenäiseksi peruskouluksi eivät ole aina sujuneet kivuttomasti. Työyhteisöstä huolehtimisen koettiin hieman heikentyneen.

Tulokset työssä jaksamisesta ja koetusta työmäärästä olivat osittain ristiriitaisia. Henkilöstökyselyn mukaan näissä ei ollut tapahtunut muutosta aiempaan kyselyyn verrattuna, ja vain pieni osa opettajista koki työssä merkittävää kuormitusta. Sopivaksi koettuun työmäärään ja työssä jaksamiseen olivat eniten yhteydessä muun muassa kokemus siitä, että oman työn sisältöön on mahdollista vaikuttaa, että työtehtävät ovat selkeästi määritellyt, että kokee saavansa riittävästi tukea ja koulutusta, että työn vaatavuus on sopiva.

Kunta10:n mukaan melko moni (57 %) koki kuitenkin työmääränsä lisääntyneen yli sietokyvyn. Opettajia kuormittivat erityisesti oppilaiden erilaiset tuen tarpeen ja oppituntien ulkopuolinen työ. Toisaalta vastauksissa oli paljon hajontaa. Hyvin yksimielistä sen sijaan oli tyytymättömyys työterveyshuoltoon, joka ei ole aiemmin saanut yhtä heikkoa arviota kuin lukuvuoden 22–23 henkilöstökyselyssä.

Henkilöstön osalta on huomioitava myös suuri uhkatilanteiden määrä: Kunta10:n mukaan peräti 65 % koulujen henkilöstöstä oli kokenut työssään väkivalta- tai uhkatilanteita. Hesse-järjestelmään niitä ei kuitenkaan ole raportoitu lähellekään samoissa määrin, mutta runsaasti silti. Väkivalta- ja uhkatilanteita aiheuttivat usein vaativan erityisen tuen oppilaat.

Koulujen välillä havaittiin olevan merkittäviä toimintakulttuuriin liittyviä eroja esimerkiksi siinä, missä määrin koulussa keskustellaan opetuksen kehittämisestä, varataan aikaa yhteissuunnittelulle, jaetaan osaamista ja hyödynnetään yhteisopettajuutta. Nämä tekijät puolestaan olivat yhteydessä hyvään johtamiseen ja henkilöstön hyvinvointiin.

Lopuksi

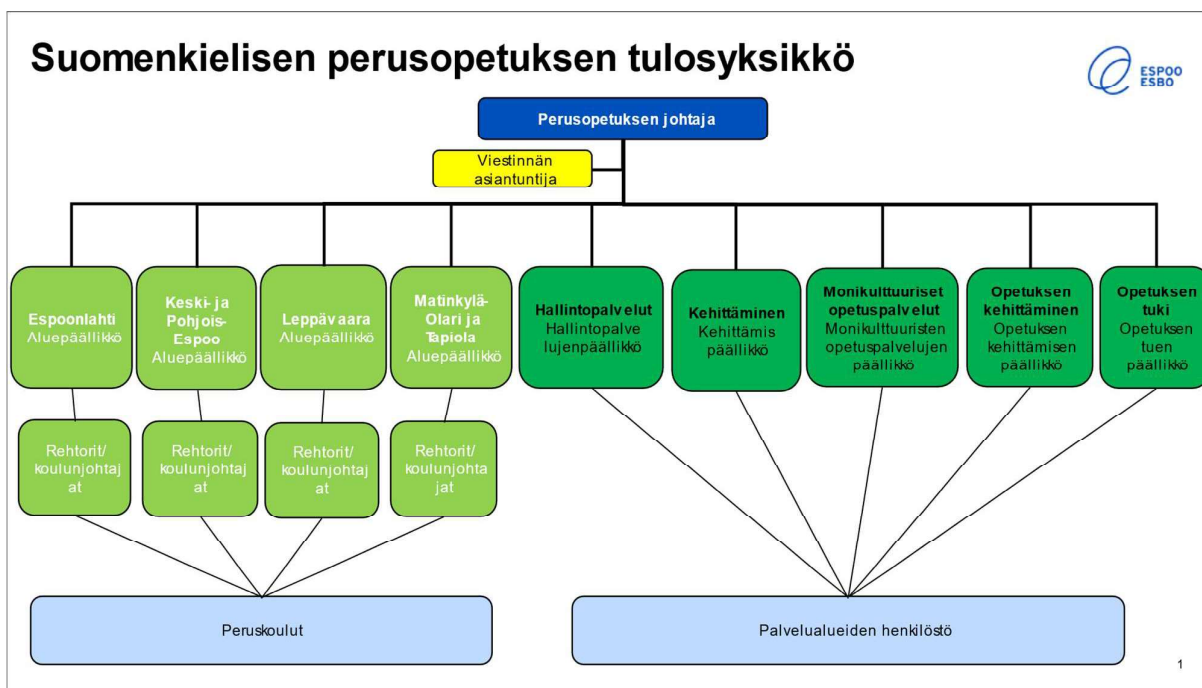
Useat arviointiraportissa kerrotut, toimenpiteitä edellyttävät arvioinnin kohteet, ovat edelleen tulostavoitteina alkaneen vuoden tulostuloksissa. Näitä ovat esimerkiksi lukutaito, oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointi sekä oppimistulosten erojen pienentäminen. Tavoitteille on määriteltävä mittarit, lähtöarvot ja toimenpiteet, ja näin tavoitteiden saavuttamista tullaan seuraamaan kuluvan vuoden ja koko valtuustokauden ajan.

2 Perusopetuksen johtaminen ja hallinto

2.1 Johtaminen ja hallinto

Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio on esitetty kuvassa 2. Siihen ei ole tullut muutoksia vuoden 2023 aikana, ellei opiskeluhuollon henkilöstön siirtymistä hyvinvointialueen palvelukseen 1.1.2023 alkaen lasketa sellaiseksi. Organisaation toimivuutta on kehitetty suomenkielisen perusopetuksen johtoryhmän johtoryhmävalmennuksessa. Valmennuksissa on pohdittu muun muassa sisäiseen työnjakoon, organisaation sisäiseen viestintään ja organisaation eheyteen liittyviä kysymyksiä.

Kuva 2: Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio vuonna 2023

Yhteistyörakenteita hyvinvointialueen kanssa on kehitetty vuoden 2023 aikana, mutta työ on edelleen osittain kesken. Länsi-Uudenmaan opetusjohtajien ja hyvinvointialueen toimijoiden kesken on noin 4–5 kertaa vuodessa kokoontuva yhteistyöryhmä. Kaupunkitasoisessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmässä on hyvinvointialueen edustus, samoin alueellisissa lasten ja nuorten hyvinvointiryhmissä. Tämän lisäksi on kokoontunut erilaisia projektiluonteisia yhteistyöryhmiä. Esimerkiksi poissaoloihin puuttumisen malli on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

Vuoden 2023 aikana koulujen johtamista vahvistettiin lisäämällä virka-apulaisrehtoreiden määrää. Uusia virka-apulaisrehtorien vakansseja haettiin myös vuodeksi 2024, ja ne täytetään 1.8.2024 alkaen. Koululle järjestettiin johtoryhmäkoulutuksia jaetun johtajuuden vahvistamiseksi. Koulutuksista saatiin hyvää palautetta.

Uusille rehtoreille ja virka-apulaisrehtoreille on rakennettu moduulirakenteinen perehdytyskoulutus, joka toteutettiin ensimmäistä kertaa syksystä 2022 alkaen. Perehdytyksestä kerättiin palaute, jonka pohjalta sitä on kehitetty. Uusi perehdytyskierron alkoi syksyllä 2023.

2.2 Tulokortin tavoitteet ja niiden toteutuminen

Suomenkielisen perusopetuksen tulokortissa oli vuonna 2023 yhteensä 6 kaupunkitasoisesti seurattavaa tavoitetta ja 3 tulosityksikössä seurattavaa tavoitetta. Suomenkielisen perusopetuksen tavoitteet on johdettu Espoo-tarinasta ja valtuuston asettamista tulostavoitteista. Vuoden 2023 tavoitteet on esitetty taulukossa 1. Jokaiselle tavoitteelle asetettiin mittarit (1–4 kappaletta), joiden avulla tavoitteiden toteutumista seurattiin.

Taulukko 1: Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön tavoitteet vuonna 2023

Valtuustokauden tavoite, johon tulosityksikön tavoite liittyy	Suomenkielisen perusopetuksen tavoite
Kaupunkitasoisesti seurattavat tavoitteet	
Lapset ja nuoret voivat hyvin	T1: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa oppilaat voivat hyvin
1.2 Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa	T2: Suomenkielisen perusopetuksen oppimistulokset ovat Suomen kärkitasoa käytettävissä olevilla mittareilla.
1.4. Nollatoleranssi koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.	T3: Suomenkielisessä perusopetuksessa on nollatoleranssi koulukiusaamiselle ja kouluväkivallalle.
1.5. Henkilöstön saannin houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.	T4: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa henkilöstön jaksaminen ja saatavuus paranevat
3.1 Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo –ohjelman ja talousarvion mukaisesti	T5: Talous toteutuu enintään alkuperäisen talousarvion ja Take:n mukaisesti
7.1. Espoon kotouttaminen on tuloksellista.	T6: Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimistulosten ero kantaväestöön pienenee 20 % oppimistuloksia nostamalla
Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön omat tavoitteet	
5.1 Espoo kasvaa kestävästi	T7: Suomenkielisessä perusopetuksessa ehkäistään segregatiota lähikouluperiaatetta vahvistamalla. Oppimistulosten koulujen väliset erot pienenevät
1.2 Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa	T8: Yhteinen toimintamalli varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kuvataan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja suoraan toiselle asteelle siirtyvien oppilaiden osuus kasvaa
3.1 Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman ja talousarvion mukaisesti	T9: Suomenkielisten peruskoulujen keskikoko kasvaa

T1: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa oppilaat voivat hyvin

Oppilaiden hyvinvointiin liittyvä tavoite toteutui vain osittain. Paljon poissaolteiden oppilaiden määrä pieneni syyslukukaudella 2023 verrattuna vuotta aikaisempaan. Paljon poissaolteiden oppilaiden määrä pieneni 670 oppilaalla (3 886 > 3 216). MOVE-mittarilla mitattuna 5.-luokkalaisten fyysinen toimintakyky parantui vuoden 2023 aikana yhdellä prosenttiyksiköllä (31 > 30 omaa heikon fyysisen toimintakyvyn) ja 8.-luokkalaisten kahdella prosenttiyksiköllä (34 > 32 omaa heikon fyysisen toimintakyvyn) verrattuna vuoden takaiseen.

T2: Suomenkielisen perusopetuksen oppimistulokset ovat Suomen kärkitasoa käytettävissä olevilla mittareilla

6. vuosiluokan lukuvuositodistusten keskiarvot keväällä 2023 olivat vieraskielisillä ja suomenkielisillä oppilailla pysyneet samana kevääseen 2022 verrattuna. 9. vuosiluokan oppilaiden osalta vieraskielisillä pysyneet samana (v. 2022 ka. 7.67 > v. 2023 ka. 7.67), suomenkielisillä heikentyneet hiukan (v. 2022 ka. 8.40 > v. 2023 8.39). Riittävän lukutaidon omaavien oppilaiden määrät ALLU-testillä mitattuna olivat laskeneet vuoden takaiseen verrattuna. Edellisestä poikkeavasti 2. vuosiluokan vieraskielisten oppilaiden ALLU-testin tulos on hiukan parantunut (v. 2022 17,5 % ja v. 2023 17,9 %). 4. vuosiluokan S1-oppilaiden tulos on pysynyt lähes ennallaan. Muiden oppilaiden osalta Allu-testin tulos on heikentynyt merkittävästi. Kokonaisuudessaan katsotaan, että oppimistuloksia koskeva tavoite ei toteutunut.

T3: Suomenkielisessä perusopetuksessa on nollatoleranssi koulukiusaamisessa ja kouluväkivallassa

Oppilaiden itsensä raportoimana kiusatuksi tuleminen kasvoi vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022. Vuonna 2022 lähtöarvo ”Minua ei kiusata” -väittämän osalta oli 81.4 % ja vuonna 2023 vastaavasti 77.0 %.

Henkilöstön ja oppilaiden näkemykset kiusaamiseen puuttumisesta erosivat toisistaan.

T4: Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa henkilöstön jaksaminen ja saatavuus paranevat

Henkilöstökyselyn mukaan väittämään ”Työyhteisön hyvinvoinnista huolehditaan riittävästi” melko tai täysin samaa mieltä olevien prosenttiosuus on heikentynyt merkittävästi (lukuvuonna 2021–2022 72.4 % > lukuvuonna 2022–2023 69.2 %).

Henkilöstön saatavuus: 3,2 (1–12/23), aikaisemmat arvot 30.4. ja 31.7. ovat olleet 4,2. Tulos on pudonnut, koska tähän mittaukseen otimme otantaryhmäksi Espoon kaupungin suomenkielisen peruskoulun opetushenkilöstön, emmekä enää sisällyttäneet koko tulosyksikköä otantaan. Uusi luku kertoo kelpoisten hakijoiden tilanteen paljon havainnollisemmin. Vanhan otantaryhmän mukaan luku olisi ollut 4,7.

T5: Talous toteutuu enintään alkuperäisen talousarvion ja TakE:n mukaisesti

Tulot ylittyivät 6 M€ ja menot ylittyivät 1,5 M€. Toimintakatteen ylijäämä oli 4,5 M€. Luvuissa tapahtui loppuvuodesta muutosta, koska suomenkielinen perusopetus sai marraskuussa lisää määrärahaa 11,4 M€. Ennusteen mukaan TakE-säästöistä saavutetaan 77 %.

T6: Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimistulosten ero kantaväestöön pienenee 20 % oppimistuloksia nostamalla

Kotouttamiseen liittyvä tavoite maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten oppilaiden välisten oppimiserojen kaventamisesta ei toteutunut, vaan oppimistulosten erot mittarista riippuen joko kasvoivat tai kaventuivat suomenkielisten oppilaiden oppimistulosten heikentymisen vuoksi.

T7: Suomenkielisessä perusopetuksessa ehkäistään segregatiota lähikouluperiaatetta vahvistamalla. Oppimistulosten koulujen väliset erot pienenevät

Lähikoulua käyvien oppilaiden osuus pieneni hiukan vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2022. Vuonna 2022 lähikoulua käyvien osuus oli 78.7 %, ja vastaavasti vuonna 2023 78.0 %.

Koulujen väliset erot oppimistuloksissa eivät pienentyneet, vaan oppimistulokset koulujen välillä ovat kasvussa. Erityisesti erot lukutaitoa mittaavassa ALLU-testissä kasvoivat vuoteen 2022 verrattuna. 6. ja 9. luokan lukuvuosidistusten keskiarvojen välinen ero on kasvanut. 9. vuosiluokan osalta sekä suomen- että vieraskielisten keskiarvot ovat laskeneet verrattuna vuoteen 2022.

T8: Siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta perusopetukseen kuvataan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja suoraan toiselle asteelle siirtyvien oppilaiden osuus kasvaa

Siirtymävaiheen kuvaus varhaiskasvatuksesta perusopetukseen huoltajan näkökulmasta valmistui vuonna 2022 ja siirtymävaiheen kuvaus hallinnon osalta on valmistunut vuonna 2023. Kuvausten mukaisen toimintamallin käyttöönotto jatkuu. Ilman toisen asteen koulupaikkaa jääneiden nuorten määrä kasvoi vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2022 ilman koulutuspaikkaa Espoossa oli 63 oppilasta. Vastaavasti vuonna 2023 ilman koulutuspaikkaa oli 113 oppilasta.

T9: Suomenkielisten peruskoulujen keskikoko kasvaa

Suomenkielisen peruskoulujen koko oppilasmäärällä mitattuna kasvoi vuonna 2023 vuoteen 2022 verrattuna. Vuonna 2022 koulujen keskikoko oli 422 oppilasta ja vastaavasti vuonna 2023 keskikoko oli 430 oppilasta.

2.3 Lukuvuoden tavoitteet

Tulosyksikkö- ja toimialatasoisten tuloskorttitavoitteiden lisäksi suomenkielisessä perusopetuksessa määritellään vuosittain lukuvuoden tavoitteet, jotka kirjataan kaikille kouluille yhteisen lukuvuosisuunnitelman pohjaan. Koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissaan koulut suunnittelevat, kuinka aikovat saavuttaa lukuvuoden tavoitteet tai edistää niissä mainittuja asioita. Lukuvuoden päätteeksi tehdään koulukohtainen lukuvuoden arviointi, jossa arvioidaan, kuinka lukuvuosisuunnitelman toteuttamisessa onnistuttiin ja mitä kokemusten perusteella tulisi ottaa huomioon seuraavan lukuvuoden suunnittelussa.

Lukuvuoden 2022–2023 tavoitteet on lueteltu alla. Tavoitteissa on pyritty jatkuvuuteen siten, että yläotsikot ovat pysyneet usean lukuvuoden ajan samoina ja itse tavoitteissakin on tehty vain pientä tarkistusta.

1. Osaava ja oppiva yhteisö

Opetussuunnitelman toteuttaminen luo laadukkaan opetuksen perustan. Vahva oppimisen tuki, ohjaus sekä kieli- ja kulttuuritietoinen opetus vahvistavat jokaisen oppilaan perustaitoja

- a) Miten varmistamme opettajien opetussuunnitelmaosaamisen vahvistumisen?
- b) Millä inklusiivisilla ratkaisuilla varmistamme moninaisten oppijoiden oppimisen oppimisympäristöjä, opetusjärjestelyjä ja toimintatapoja soveltamalla?
- c) Miten hyödynnämme ja kehitämme oppilaantuntemusta opetuksen pedagogisena lähtökohtana ja varmistamme eriyttämisen, eheyttämisen ja monipuolisten menetelmien toteutumisen?
- d) Miten kehitämme kieli- ja kulttuuritietoista opetusta?
- e) Miten varmistamme digitaitojen yhdenvertaisen oppimisen?
- f) Palautumissuunnitelma: Millä keinoin koulussamme tasataan oppimisvajeen aiheuttamia haasteita?
- g) Palautumissuunnitelma: Miten koulussamme huomioidaan mahdolliset erityisissä opetusjärjestelyissä opiskelevat oppilaat ja kouluun paluu?

2. Hyvinvointi ja kasvun tuki

Koko kouluyhteisö voi hyvin. Opiskeluhoito kuuluu kaikille kouluyhteisön aikuisille. Vastuu oppilaiden hyvinvoinnin edistämisestä on koulun koko henkilökunnalla. Kouluyhteisön hyvinvointi varmistetaan jatkuvalla ryhmäytymisellä, systemaattisella kiusaamisen ehkäisemisellä ja yhteisöllisyyden vahvistamisella

- a) Milloin Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle -suunnitelma käsitellään työyhteisössä?
- b) Mitkä ovat Yhdessä vahvaksi yhteisöksi -suunnitelman mukaiset, YHR:ssä sovitut toimenpiteet lukuvuodelle 2022–23 lukuvuoden 2021–22 arviointiin pohjautuen?
- c) Mitkä ovat Yhdessä vahvaksi yhteisöksi -suunnitelman mukaiset sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten käytettävät menetelmät luokkakohtaisesti lukuvuonna 2022–23 lukuvuoden 2021–22 arviointiin pohjautuen?
- d) Palautumissuunnitelma: Millä keinoin koulussamme mahdollistetaan arjen työrauha osana palautumista?
- e) Millä keinoin koulussamme vahvistetaan lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta ja tulevaisuususkoa?
- f) Millä keinoin koulussamme lisätään kouluyhteisön - oppilaiden ja henkilöstön - hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöön kuulumisen tunnetta?

3. Koulun muu kehittäminen

- a) Miten kansainvälisyys- ja globaalikasvatussuunnitelman tavoitteita toteutetaan koulussa lukuvuonna 2022–23?
- b) Eri tahojen rahoittamat projektit ja muut yhteistyöhankkeet
- c) Lukuvuoden 2021–22 arvioinnissa koulun itsearvioinnin ja muun arviointitoiminnan tuloksien pohjalta nostetut koulun omat kehittämiskohteet lukuvuodelle 2022–23

Yksittäisessä koulussa ei todennäköisesti ole mahdollista tehdä laajaa kehittämistyötä monen eri tavoitteen osalta yhtä aikaa. Yllä olevat tavoitteet eivät kuitenkaan ole uusia asioita, vaan ihan perustyötä, jota koulussa tehdään joka tapauksessa. Kirjaamalla ne lukuvuosisuunnitelmaan halutaan varmistaa, että kaikissa kouluissa pidetään yllä keskeisiä tehtäviä, kuten opetussuunnitelman mukaista opetusta, inklusiivisia toimintatapoja ja opetusjärjestelyjä, kieli- ja kulttuuritietoisen opetuksen ja digitaitojen kehittämistä sekä kiusaamisen vastaista työtä.

Palautumissuunnitelmilla viitataan koronapandemiasta palautumiseen ja niihin toimenpiteisiin, joita kenties täytyy tehdä pandemiasta aiheutuneiden vajeiden paikkaamiseen. Tällä hetkellä nämä eivät välttämättä ole enää ajankohtaisia. Vaikka esimerkiksi oppimistuloksissa havaitaan laskua, ei ole selvää, miltä osin lasku johtuu juuri pandemiasta, vai olisiko sitä tapahtunut joka tapauksessa. Oppimistuloksia selkeämmin monessa koulussa tunnistettiin, että oppilaiden ryhmätaidoissa ja toiminnan säätelykyvyssä tapahtui laskua pandemian aikana.

Koulujen lukuvuosisuunnitelmista ja -arvioinneista löytyy paljon esimerkkejä hyvästä kehittämistyöstä, uusista kokeiluista ja toimenpiteistä, joilla laadukas opetus pyritään varmistamaan. Arviointi on pääosin laadullista. Yhtä tärkeää kuin onnistunut kehittämistyö, ovat myös johtopäätökset sellaisista kokeiluista, joissa tavoitteita ei saavutettu. Tällöin on mahdollista pohtia korjaavia toimenpiteitä ja tehdä jatkossa toisin.

Vaikka tavoitteiden toteutumisen arviointi on pääosin laadullista, voidaan joidenkin tavoitteiden toteutumista arvioida kaupunkitasoisesti myös arviointitiedon avulla. Lukuvuoden 2022–2023 henkilöstökyselyn tuloksista esimerkiksi nähdään, että opettajat itse arvioivat tuntevansa opetussuunnitelman hyvin, mutta koulujen välillä on kuitenkin merkittäviä eroja siinä, minkä verran opetussuunnitelmasta keskustellaan ja osaamista jaetaan opettajien kesken (tavoite 1a).

Tavoitteen 1b toteutumista voidaan tarkastella esimerkiksi luvussa 4.4.1 esitettyjen Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt -arvioinnin tulosten näkökulmasta. Tulokset eivät anna erityisen hyvää kuvaa eriyttämisen tai joustavien opetusjärjestelyjen tilasta Espoossa. Arvioinnin otos tosin oli melko pieni: 135 opettajaa 8 koulusta. Silti jo näissä kouluissa oli havaittavissa olennaisia eroja opetuksen järjestelyissä.

Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle -suunnitelman osalta (tavoitteet 2a-c) lukuvuoden arvioinneissa kysyttiin, oliko malli lukuvuonna 2022–23 koulussa käytössä kokonaisuudessaan, osittain vai ei lainkaan. 39 koulua vastasi mallin olevan käytössä kokonaisuudessaan, 33 koulussa se oli käytössä osittain ja yhdessä koulussa ei lainkaan. Kun tammikuussa 2023 tehdyssä henkilöstökyselyssä kysyttiin samaa, eli ”*Koulussamme on käytössä Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle -malli*”, niin 41 % opettajista ei osannut sanoa ja 12 % oli eri mieltä. Kävi ilmi, että vaikka kouluissa kiusaamisen vastaista työtä tehdäänkin, niin suuri osa opettajista ei tunnistanut nimeltä tähän liittyvää toimintamallia. Kiusaamisen vastaista työtä on jatkettava ja tehostettava, sillä oppilaskyselyn ja kouluterveyskyselyn mukaan kiusaamista ei ole onnistuttu kitkemään, vaikka se koskettaakin vain pienehköä osaa oppilaista. Myöskään aikuisten kiusaamiseen puuttuminen ei ole oppilaskyselyn mukaan riittävää.

Myöskään työrauhan osalta (tavoite 2d) tavoitetta ei ole toistaiseksi saavutettu. Sekä kouluterveyskyselyn tulokset että PISA-tulokset Espoosta osoittavat, että työrauha on heikentynyt sekä ala- että yläkouluissa. Tuoreimmassa oppilaskyselyssä, joka on tehty marras-joulukuussa 2023 ja jota ei muuten tässä raportissa vielä raportoida, väittämän ”*Oppitunneilla on hyvä työrauha*” keskiarvo putosi 2,83:sta 2,59:ään (4-portainen asteikko). Kun lukuvuoden 2021–2022 kyselyssä 74 % vastaajista oli sitä mieltä, että väittämä toteutuu usein tai lähes aina, uusimmassa kyselyssä vastaava osuus oli vain 54 %. Oppilaat myös kommentoivat avoimissa vastauksissa usein sitä, että toivoisivat työrauhan olevan parempi.

Tavoitteiden 2e ja f osalta voidaan todeta, että tähänastiset tulokset ovat kahtalaisia. Valtaosa kokee olonsa koulussa turvalliseksi, ja oppilaat pitävät yleisesti ottaen koulunkäyntiä tulevaisuutensa kannalta tärkeänä. Viimeiset oppilaskyselyn tulokset osoittavat, että myös osallisuus ja oppilaiden kokemus vaikutusmahdollisuuksistaan koulussa on parantunut. Sen sijaan hyvinvointitulokset ovat yleisesti ottaen laskussa useillakin mittareilla mitattuna. Esimerkiksi ”*Voin koulussa hyvin*” -väittämään saatiin uusimmasta oppilaskyselystä keskiarvoksi 3,21, kun se vielä kaksi vuotta aiemmin oli 3,32. On kuitenkin vaikea tunnistaa, missä määrin tässä on kyse hyvin- tai pahoinvoinnista nimenomaan koulussa ja miltä osin kyse on laajemmista yhteiskunnallisista haasteista.

3 Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen

3.1 Koulujen henkilöstökysely

Perusopetuksen koulujen itsearviointiin kuuluva henkilöstökysely tehtiin tammikuussa 2023 kaikissa Leppävaaran, Tapiolan ja Matinkylä-Olarin alueiden 34 koulussa. Vastaajia oli 1289, joista 87 % opetushenkilöstöä. Vastausprosentti oli 78 %.

Ohjeistuksen mukaan henkilöstökyselyyn vastaavat kaikki rehtorin (ja apulaisrehtorin) alaiset, eli opetushenkilöstö, avustajat, koulusihteeri ja apulaisrehtori. Opetushenkilöstö vastaa kyselyyn YS-ajalla ja muu henkilöstö muulla työajalla. Jokainen vastaaja saa kyselyyn henkilökohtaisen vastauslinkin.

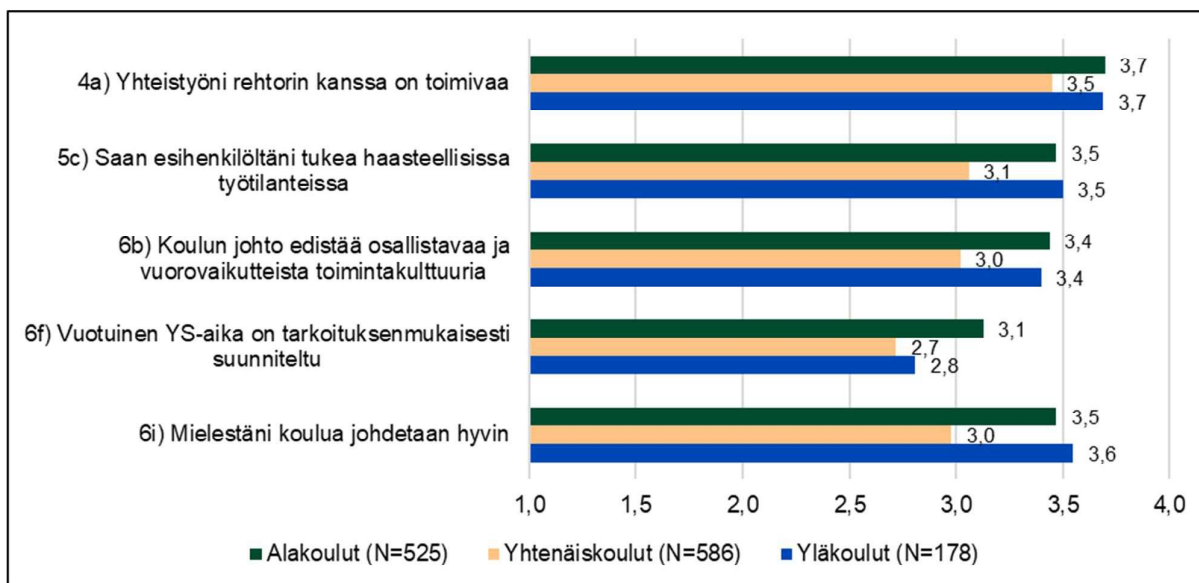
Henkilöstökysely jakautuu kahteen osaan. Kaikki vastaavat kyselyn alkuosan kysymyksiin, joissa kysytään muun muassa koulun johtamisesta, henkilöstön hyvinvoinnista ja kouluympäristön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Kyselyn loppuosaan, jossa kysytään opetussuunnitelman toteuttamiseen liittyvistä asioista, osaamisen kehittämisestä, työn kuormittavuudesta, kodin ja koulun yhteistyöstä sekä opiskeluhuollosta, vastaa vain opetushenkilöstö. Kyselyn alussa vastaaja valitsee kahdesta vaihtoehdosta omaa työtehtävää/nimikettä vastaavan vaihtoehdon, jolloin kysely tarjoaa automaattisesti oikeat kysymykset valinnan perusteella.

Johtaminen

Koulun rehtorin toiminta ja yhteistyö rehtorin kanssa koettiin lähes kaikissa kouluissa hyväksi tai erittäin hyväksi. Koulun johtamista koskevissa väittämässä keskiarvot olivat hiukan matalampia ja hajonta koulujen välillä suurempaa. Yhtenäiskouluissa kaikki johtamistulokset olivat keskimäärin heikompia kuin ala- ja yläkouluissa. Usean esimerkin perusteella voidaan todeta, että koulujen yhdistämiset yhtenäiseksi peruskouluksi eivät ole aina sujuneet hyvin. Vaikeat prosessit ovat näkyneet heikkoina tuloksina henkilöstökyselyssä.

Kuvassa 3 on esitetty joitakin henkilöstökyselyn johtamisväittämien tuloksia ala-, yhtenäis- ja yläkouluissa. Vastausasteikko väittämässä oli 1-4 (1=Ei juuri koskaan, 2=Joskus, 3=Usein, 4=Lähes aina).

Kuva 3: Tuloksia henkilöstökyselyn johtamisväittämistä

Väittämä ”Mielestäni koulua johdetaan hyvin” osoittautui hyväksi yleisväittämäksi kuvaamaan henkilöstön kokemusta koulujen johtamisen tasosta; se korreloi vahvasti kaikkien muiden johtamisväittämien kanssa. Kokonaiskeskiarvo tässä väittämässä putosi 3,45:stä 3,26:een, mutta olennaisempaa on se, että koulujen – etenkin ääripäiden – välillä oli suuret erot. Yksittäisissä kouluissa oli myös tapahtunut suuria muutoksia suuntaan tai toiseen kahden vuoden aikana.

Yhteissuunnitteluajan (YS-aika) suunnitelmallinen käyttö oli kahden vuoden aikana heikentynyt selvästi yhtenäis- ja yläkouluissa, ja alakouluissakin hiukan. YS-ajan käyttöä myös kommentoitiin avoimissa vastauksissa paljon. Koulujen välillä oli suuria eroja siinä, minkälaista palautetta YS-ajasta annettiin. Toimiva YS-ajan käyttö näytti olevan yhteydessä muun muassa henkilöstön hyvinvointiin ja riittävään tuen saamiseen työtehtävissä.

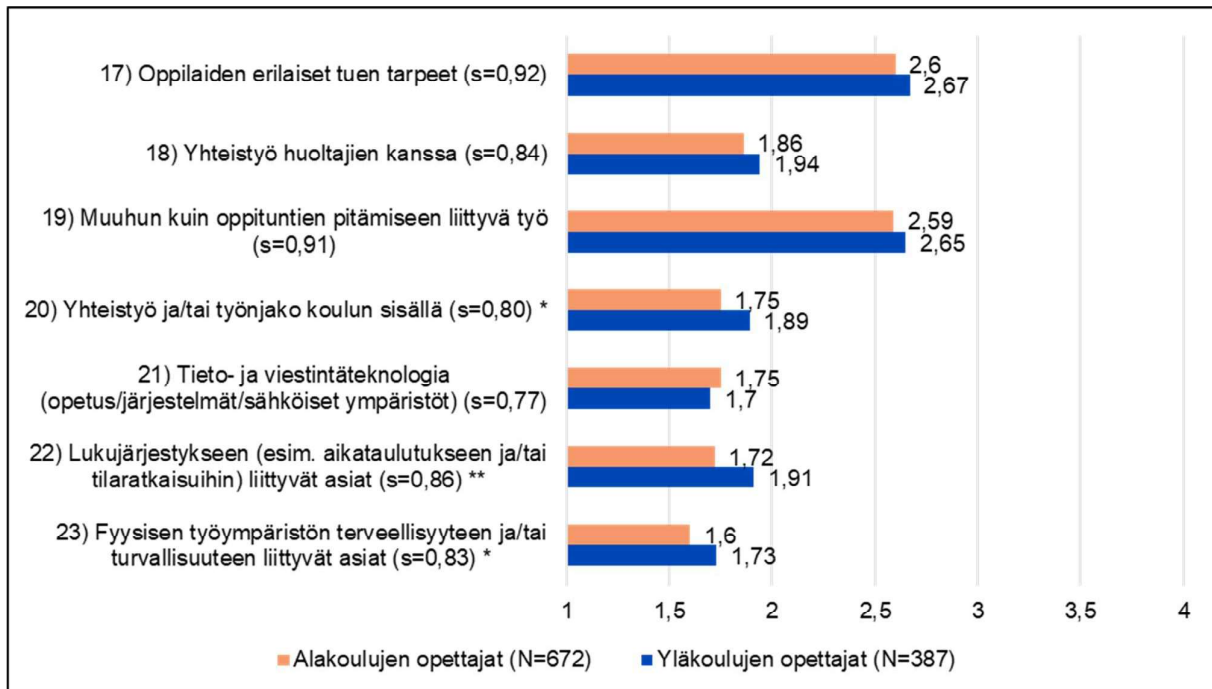
Henkilöstön työhyvinvointi ja opettajien kokema työkuormitus

Henkilöstön työhyvinvointia mittaavien tulosten mukaan vastaajat näyttivät viihtyvän työyhteisöissään oikein hyvin. ”Viihdyn työyhteisössäni”, ”Yhteistyö työtovereiden kanssa sujuu hyvin” ja ”En ole kokenut työyhteisössäni syrjintää” saivat kaikki korkeita keskiarvoja väliltä 3,6–3,7. Myös vaikutusmahdollisuudet omaan työhön koettiin hyväksi (3,4) ja työtehtävät selkeästi määritellyiksi (3,4). Työyhteisön hyvinvoinnista huolehtimisessa (2,9) ja etenkin työterveyshuollossa (2,3) oli kuitenkin vastausten mukaan kehittämistä. Työterveyshuolto ei ole milloinkaan saanut henkilöstökyselystä yhtä heikkoa arviota kuin tämänkertaisessa kyselyssä. Avoimissa vastauksissa kommentoitiin sitä, että työterveydestä ei saa tarpeiden mukaista apua, opettajien työajan ulkopuolisia aikoja ei ole tarjolla eikä esimerkiksi rokotuksia ole järjestetty lähelle omaa koulua.

Koettu työmäärä, työssä jaksaminen ja työn vaativuus ovat keskeisiä työhyvinvointiin liittyviä tekijöitä. ”Työmääräni on minulle sopiva” -väittämän keskiarvo kaikilla vastaajilla oli 3,1. Vastausvaihtoehto 3 (= melko samaa mieltä) oli yleisin vastaus (49 %). Vain alle 3 % vastaajista oli väittämästä täysin eri mieltä. ”Koen jaksavani työssä hyvin” -väittämän keskiarvo oli niin ikään 3,1. ”Työn vaativuus on minulle sopiva” -väittämän keskiarvo oli 3,3. Missään näistä ei ollut tapahtunut muutosta kahden vuoden takaiseen verrattuna. Sopivaksi koettuun työmäärään ja työssä jaksamiseen olivat eniten yhteydessä muun muassa kokemus siitä, että oman työn sisältöön on mahdollista vaikuttaa, että työtehtävät ovat selkeästi määritellyt, että kokee saavansa riittävästi tukea ja koulutusta, että työn vaativuus on sopiva.

Opettajilta kysyttiin, missä määrin he kokevat muutamien keskusteluissa ja avoimissa vastauksissa usein toistuvien asioiden kuormittavan heitä työssään. Kuvassa 4 on esitetty kuormittavuuskysymyksen keskiarvot ala- ja yläkoulujen opettajille. Vastausasteikko oli käänteinen: 1=Työkuormitukseni on sopiva, 4=Työkuormitukseni on erittäin suuri, eli mitä suurempi keskiarvo, sitä enemmän koettu kuormitusta. Sopivaksi työkuormitukseksi määriteltiin se, kun työn määrä, vaatimukset ja olosuhteet tuntuvat sopivilta, työhön ei liity jatkuvaa stressiä ja siitä toipuu vapaa-ajalla.

Kuva 4: Opettaja kuormittavat tekijät

Ero ala- ja yläkoulun opettajien välillä on tilastollisesti merkitsevä (*) tai erittäin merkitsevä (**).

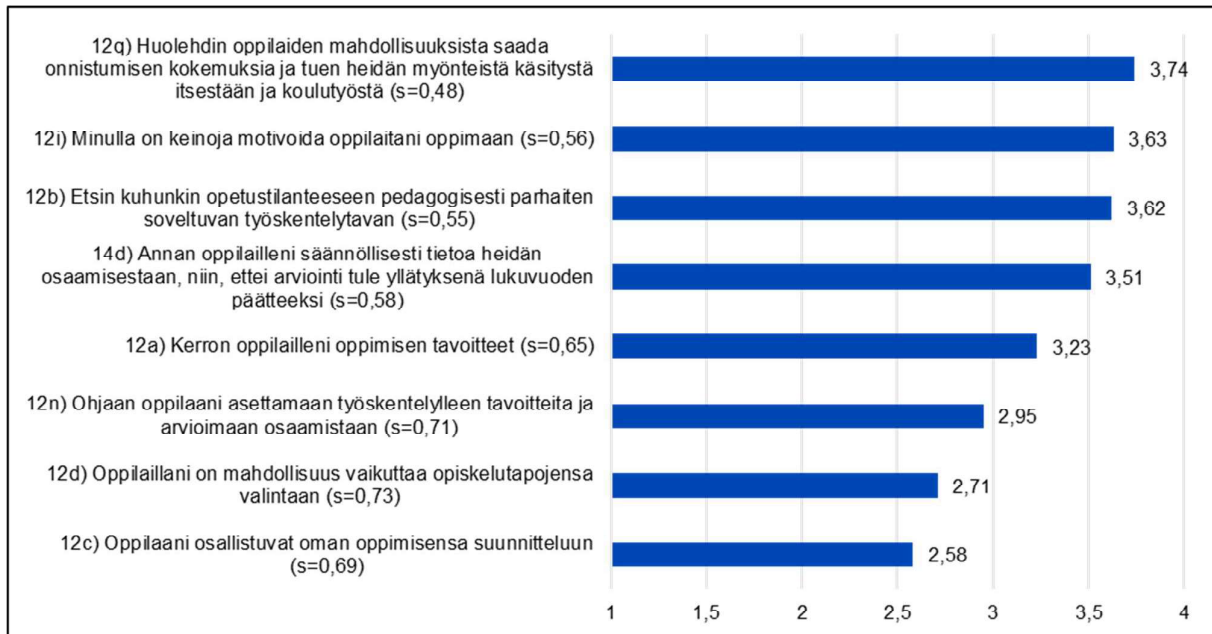
Kuvasta nähdään, että eniten opettajia kuormittivat oppilaiden erilaiset tuen tarpeet sekä muuhun kuin oppituntien pitämiseen liittyvä työ. Kaikissa kuormitustekijöissä hajonta oli kuitenkin suurta, eli yksittäiset

opettajat kokivat kuormituksen määrän ja kuormittavat tekijät eri tavoin. Koulujen välillä oli koettuun kuormitukseen liittyviä eroja, ja joissakin kouluissa myös koulun sisäinen hajonta oli suurta. Suuri kuormittavuus oli jossain määrin yhteydessä heikoksi arvioituun johtamiseen, mutta oli myös kouluja, joissa sekä johtaminen että työyhteisö arvioitiin hyväksi, mutta kuormitusta koettiin silti. Joissakin kouluissa koettiin merkittävää kuormitusta jossakin yksittäisessä asiassa, esimerkiksi fyysisessä työympäristössä, vaikka tulokset muuten olivat tavanomaiset. Opettajien työkuormitusta kuvaavat keskiarvot olivat kahdessa vuodessa hiukan pudonneet (eli parantuneet), mutta muutokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

Opetuksen kehittäminen

Kuvassa 5 on esimerkkejä siitä, kuinka opettajat kertoivat toteuttavansa opetussuunnitelmaa. Vastausasteikko on 1–4 (1=Ei juuri koskaan, 2=Joskus, 3=Viikoittain, 4=Päivittäin).

Kuva 5: Esimerkkejä siitä, kuinka opettajat kertoivat toteuttavansa opetussuunnitelmaa

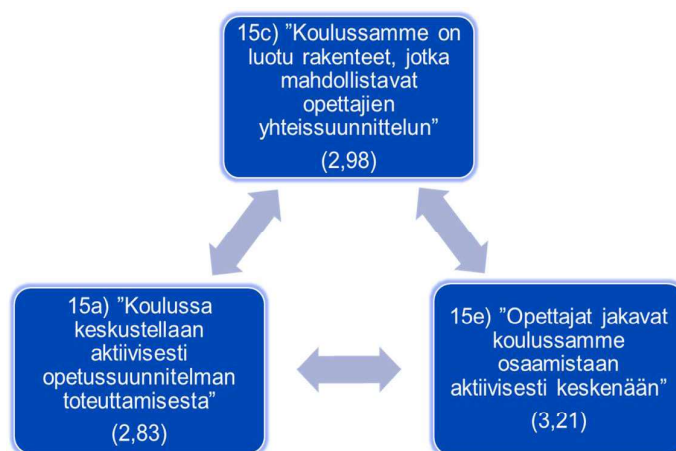
Opettajat arvioivat näissä väittämässä omaa toimintaansa, ja käytäntö on osoittanut, että arviointi tehdään tällöin helposti hieman yläkanttiin. Siitä huolimatta tuloksissa on nähtävissä loogisia eroja siinä, miten mihinkin väittämään vastattiin. Keskiarvot putosivat selvästi oppilaan omaa toimintaa painottavissa väittämässä siitä huolimatta, että näissäkin kyse on ennen kaikkea opettajan toiminnan seurauksista. Oppilaan oma toimijuus näytti jäävän oppimisprosessissa opettajan toiminnan varjoon.

Koulun toimintakulttuuria ja kehittämisen tilaa voidaan osuvasti kuvata kolmen kyselyssä esitetyn väittämän avulla (kuva 6). Kuvassa on esitetty väittämien keskiarvot asteikolla 1–4. Väittämät korreloivat vahvasti keskenään koulutasolla, eli koulussa, jossa yksi osa-alueista on vahva, todennäköisesti muutkin osa-alueet ovat hyviä. Lisäksi kaikki kolme ovat yhteydessä koulun johtamiseen, työyhteisön hyvinvointiin, oppilaiden ryhmään kuulumisen edistämiseen, koulukohtaisen arviointitiedon hyödyntämiseen, uusien työntekijöiden perehdyttämiseen sekä työnjakoon liittyvän työkuormituksen vähenemiseen.

Koulujen välillä oli väittämässä suuria eroja (esimerkiksi kuvan väittämässä 15c koulujen keskiarvot vaihtelivat välillä 2,2–3,9), ja juuri siitä syystä väittämien tärkeys tuli kyselyn tuloksista esiin.

Esitettiin kolmeen väittämään liittyi vielä neljäs väittämä: ”Koulussa hyödynnetään ja/tai kehitetään yhteisopettajuutta aktiivisesti” (ka 2,89). Yhteisopettajuus kytkeytyi edellisiin siten, että kouluissa, joissa yhteisopettajuus oli vahvaa, myös toimintakulttuuriväittämät olivat vahvoja. Toisaalta toimintakulttuuri saattoi olla vahva ilman, että koulussa erityisemmin hyödynnettiin yhteisopettajuutta. Myös yhteisopettajuuden hyödyntämisessä koulut poikkesivat toisistaan merkitsevästi. Avoimissa vastauksissa moni opettaja ehdotti yhteisopettajuuden lisäämistä. Hyvin toimiessaan yhteisopettajuus voisi olla keino sekä vähentää opettajien työkuormitusta että vastata oppilaiden moninaisiin tuen tarpeisiin.

Kuva 6: Koulun toimintakulttuurin tekijät

3.2 Kunta10

Työterveyslaitoksen toteuttamaa Kunta10 -seurantatutkimusta on tehty Espoossa vuodesta 1997 alkaen. Tutkimuksessa seurataan työtä ja työn muutoksia, työyhteisöjen tilaa sekä johtamista ja esihenkilötyötä. Viimeisin Kunta10 -tutkimus toteutettiin syksyllä 2022. Suomenkielisistä peruskouluista siihen vastasi 1960 vastaajaa (vastausprosentti 70 %).

Myönteisiä poimintoja koulujen henkilöstön Kunta10-tuloksista:

- Henkilöstö kokee usein työn imua ja työnsä mielekkääksi (75 %)
- Varsin pieni osa henkilöstöstä (18 %) kokee sellaista työstressiä, johon liittyy paljon työpaineita ja vähän työn hallintaa. Osuus on kuitenkin suurempi kuin aiemmissa Kunta10-tuloksissa.
- Valtaosa henkilöstöstä (92 %) panostaa työhönsä.
- Henkilöstö ei koe irtisanomisuhkaa.
- Työpaikan ilmapiiri koetaan hyväksi (80 %).
- Lähiesihenkilöltä saa useimmiten tukea työhön (73 %).
- Valtaosa suosittelisi työnantajaa ystävilleen (74 %). Luku on kuitenkin pienentynyt aiemmista tutkimuksista, joissa vastaavat osuudet olivat 85 ja 84 %.
- Useimmat kokevat onnistuvansa tehtävissään (87 %)

Poimintoja heikoista tuloksista koulujen henkilöstön vastauksissa:

- Vain 34 % kokee työnsä palkitsevaksi, kun palkitsevuudella tarkoitetaan työstä saatuja vastineita, kuten palkkaa, työsuhte-etuja, tunnustusta ja arvostusta sekä henkilökohtaista tyydytystä.
- Melko moni kokee työmääränsä lisääntyneen yli sietokyvyn (57 %). Luku on kasvanut aiemmista Kunta10-tutkimuksista. Esimerkiksi vuonna 2018 vastaava osuus oli 46 %.
- Vain 35 % kokee palautuvansa hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta.
- 65 % on kokenut työssään väkivalta- tai uhkatilanteita.
- 16 % on kokenut työpaikallaan syrjintää. Luku on kasvanut, sillä vuosien 2018 ja 2020 vastaava osuus oli 6 %.

Suomenkielisen perusopetuksen johtoryhmä päätti keväällä 2023 pidetyssä miniseminaarissa nostaa erityiseksi kehityskohteeksi sietämättömäksi koetun työmäärän kasvun. Tähän on tarkoitus vastata tarkastelemalla ja korjaamalla johtamisen resursseja ja prosesseja. Konkreettinen esimerkki tästä on virka-apulaisrehtorien määrän kasvattaminen lukuvuonna 2023–2024.

3.3 Henkilöstön vaara- ja uhkatilanteet

1.1.–31.12.2023 välisenä aikana Hessu-työturvallisuusjärjestelmään tehtiin suomenkielisestä perusopetuksesta 2159 väkivalta- ja uhkatilanneilmoitusta 66 eri yksiköstä (taulukko 2).

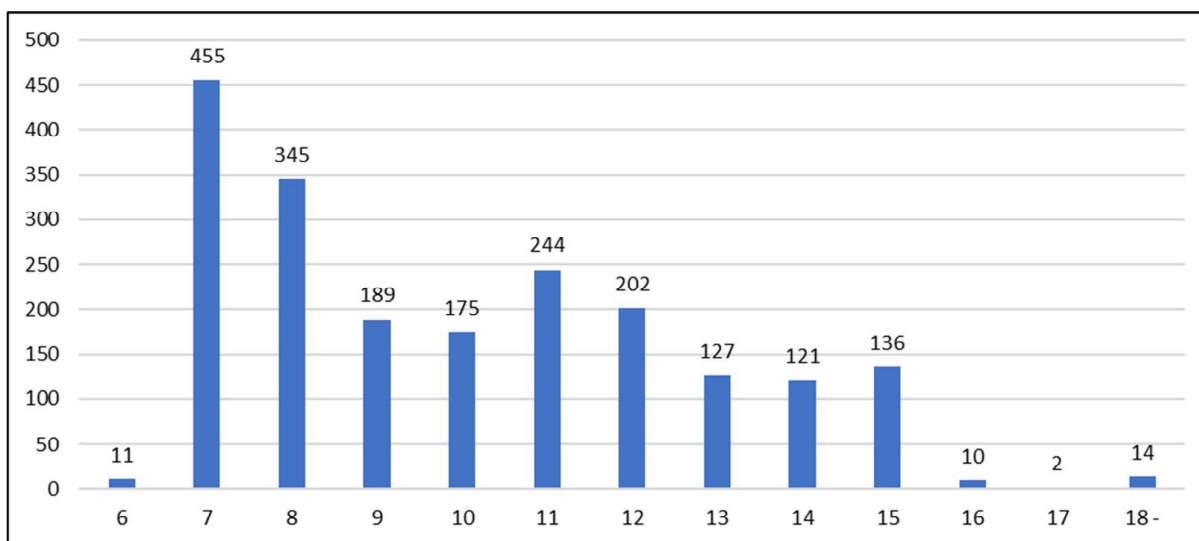
Taulukko 2: Henkilöstön väkivalta- ja uhkatilanneilmoitukset 1.1.–31.12.2023 (raporttipäivä 2.1.2024)

Tapauksen luokittelu / SUPE	Määrä 2023
Fyysinen väkivaltainen kosketus, esim. lyönti	1824
Fyysisen väkivallan uhka, esim. tekijä yrittää lyödä, mutta ei osu	186
Suora henkinen uhka, esim. uhkailu tai nimittely	121
Fyysinen tai sanallinen seksuaalinen uhka	23
Sosiaalinen / julkinen uhka, esim. Some-kirjoittelu	5
Kaikki yhteensä	2159

Ilmoituksia teki 542 eri henkilöä. Väkivalta- ja uhkatilanteista suurin osa (84 %) liittyi fyysiseen väkivaltaan. 119 ilmoituksessa kerrottiin tilanteita tapahtuneen useampia saman päivän aikana.

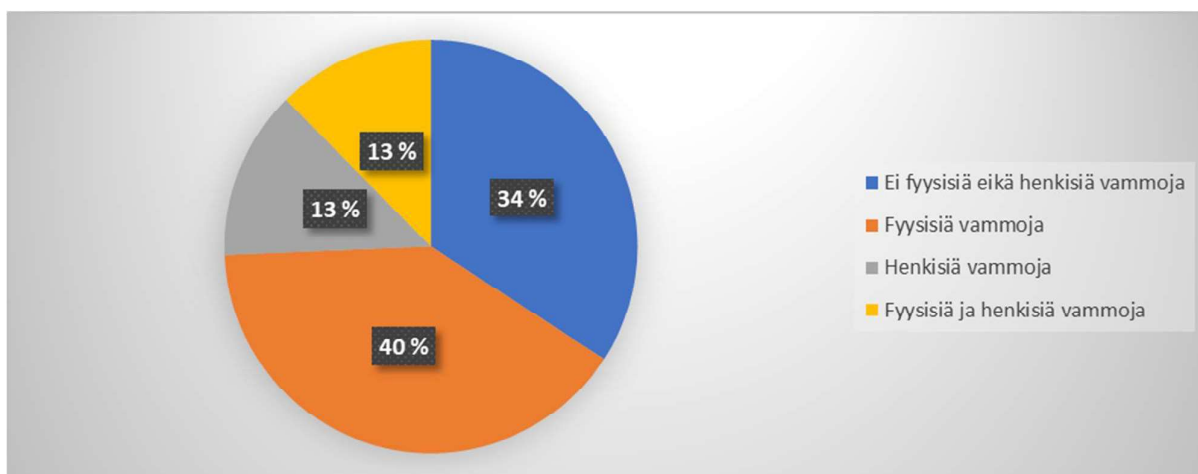
78 % tilanteista sattui koulun sisätiloissa ja 14 % koulun pihalla. 46 % ilmoituksista tehtiin 7–9-vuotiaista ja noin joka neljäs ilmoitus (27 %) tehtiin 12–15-vuotiaasta (kuva 7).

Kuva 7: Uhkakäyttäytyjän ikä ja tilanteiden määrä 1.1.–31.12.2023

Väkivalta- ja uhkatilanteen aiheuttajana oli useimmiten (84 % tapauksista ja 86 % v. 2022 tilanteista) erityisopetuksen oppilas. Yleisopetuksen oppilaiden aiheuttamia tilanteita oli 1.1. - 31.12.2023 välisenä aikana 309 kappaletta (14 %). Huoltajista tehtyjä ilmoituksia oli 9 kappaletta. 66 %:ssa tilanteista (1421 tilannetta) työntekijä kertoi saaneensa fyysisiä ja / tai henkisiä vammoja (kuva 8).

Kuva 8: Väkivalta- ja uhkatilanteista työntekijöille aiheutuneet vammat vuonna 2023

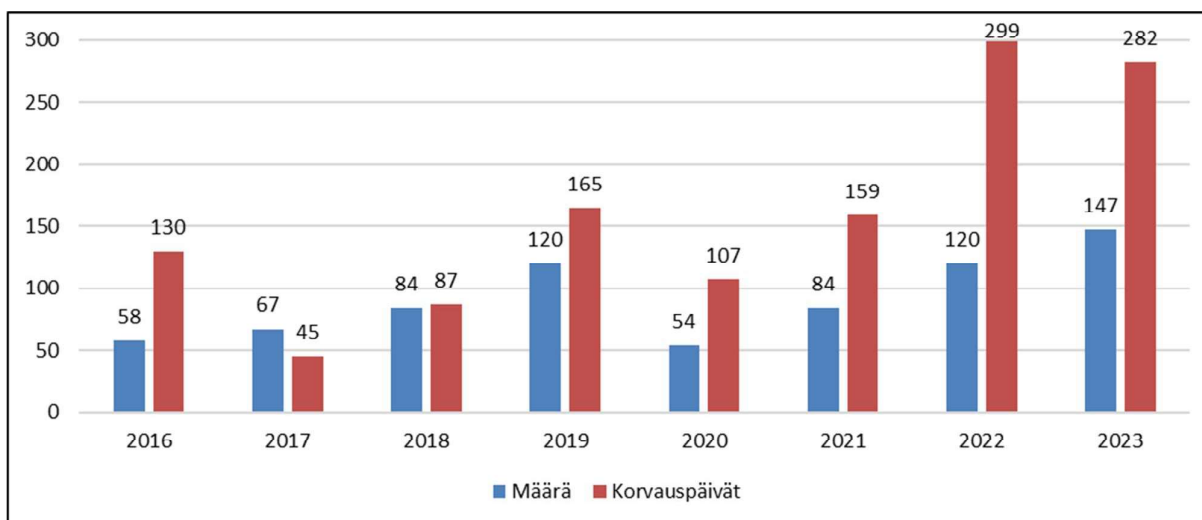

Suomenkielisen perusopetuksen henkilöstölle sattui vuoden 2023 aikana 458 (suluissa koko vuoden 2022 tilanne: 465) tapaturmaa, joista 387 (365) sattui työssä ja 69 (100) asunnon ja työpaikan välillä. Korvauspäiviä aiheutui yhteensä 1189 (1021). Väkivaltaisia tapaturmia kirjattiin 147 kpl (120 kpl), joista aiheutui 282 korvauspäivää (299 korvauspäivää).

Työssä sattuneita, vakavaksi luokiteltavia tapaturmia, joissa korvauspäiviä oli vähintään 22, sattui muun muassa seuraavissa tilanteissa:

- Työntekijä kaatui luistellessa
- Työntekijä kaatui ulko-oven edusritilään
- Työntekijä sai oppilaalta potkun kylkeen
- Voimistelupenkki putosi työntekijän jalan päälle
- Työntekijä liukastui jäisellä tiellä
- Työntekijä löi jalkansa liikuntatunnilla esteeseen
- Työntekijän jalka vääntyi jalkapallopelissä
- Työntekijän jalka vääntyi pesäpallopelissä
- Oppilas kaatoi työntekijän
- Työntekijä liukastui vesilammikkoon sisällä
- Loukkaantuminen alkulämmittelyssä
- Loukkaantuminen kiinnipitotilanteessa

Kuva 9: Väkivaltatapaturmien määrät ja korvauspäivät suomenkielisessä perusopetuksessa vuosina 2016–2023

3.4 Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen

Espoon suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikön palvelualueet seuraavat aktiivisesti kansallisia ja kansainvälisiä vertailututkimuksia, valtakunnallisia koulutuspoliittisia linjauksia sekä toimintaympäristön ja ohjaavien normien muutoksia. Palvelualueilla tunnistetaan osaamisen kehittämisen tarpeita eri arviointitulosten, kuten koulujen itsearviointikyselyjen, oppimistulosten ja kouluterveyskyselyjen sekä muun kerätyn palautteen perusteella. Keskeisenä osaamisen kehittämisen tavoitteena on varmistaa jokaisen kouluyksikön ja jokaisen opettajan mahdollisuus korkealaatuiseen opetustyöhön niin, että opetuksen laatu, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja koulutuksellinen jatkumo toteutuvat.

Espoon korkealaatuinen opetus nojaa tulevaisuuteen luottavaisesti suhtautuvien, työssään onnistumista kokevien, yhdessä työskentelevien opettajien ja rehtoreiden osaamiseen. Espoon onnistumiselle oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunkina on tärkeää, että opetushenkilöstöllä, rehtoreilla ja tulosyksikön johdolla on yhteinen näkemys KOTO-tarinan ja opetussuunnitelmien ydinkohdista sekä osaamista toteuttaa niitä työssään, osana oppivan yhteisön toimintakulttuuria.

Osaamisen kehittämisen toimintamalli

Osaamisen kehittämisen lähtökohtana ovat Espoo-tarina ja KOTO-tarina, opettajien tunnistetut osaamistarpeet ja toimialan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Opettajien osaamisen

kehittämiseksi asetettiin seuraavat tavoitteet: 1) opetushenkilöstön osaamisen ja opetuksen laadun kehittäminen on strategista, tutkimusperustaista ja tarvelähtöistä; 2) opetus on tavoitteellista ja laadukasta; 3) jokainen espoolainen opettaja on opetussuunnitelman toteuttamisen laaja-alainen asiantuntija ja oman osaamisensa sekä työyhteisön aktiivinen kehittäjä.

Toimialalla on otettu käyttöön Suuntaamo-työkalu, jolla tuetaan johtamista ja suunnitelmallista osaamisen kehittämistä. Tavoitteena on, että tunnistetaan olemassa oleva osaaminen ja osaamisen kehittymisen tarpeet sekä yhteisö- että yksilötasolla. Rehtoreilla on merkittävä rooli oman koulunsa osaamisen kehittämisen edistämiseksi ja tukemisessa. Tavoitteisiin päästään yhteisellä strategisella ja osallistavalla kehittämistyöllä.

Opetushenkilöstölle tarjotaan monipuolista ja ajantasaista tukea osaamisen kehittämiseen. Osaamisen kehittämisen painopisteenä on koulujen arjessa ja työn ohessa tapahtuva osaamisen kehittäminen 70–20–10-mallin mukaisesti. Vertaistukeen perustuvista osaamisen kehittämisen malleista on kansallisesti ja kansainvälisesti hyviä kokemuksia. Perusopetuksen tulosyksikön johtama kehittäjäopettajatoiminta tukee opettajien osaamisen kehittämistä tämän mallin mukaisesti.

Osaamisen kehittämisen verkostot

Osaamisen kehittämistoiminnan tavoitteena on ollut vahvistaa Espoon opettajien opetussuunnitelmaosaamista ja tarjota materiaalia osaamisen kehittämisen tueksi. Opettajien tukena on ollut kehittäjäopettajaverkosto. Toimintaa ohjaavana periaatteena on ollut vuorovaikutusta ja monipuolista työskentelyä ja toimintakulttuuria tukevan osaamisen kehittäminen. Lisäksi on edistetty koulujen pedagogisten tieto- ja viestintäteknologiapalvelujen sekä oppimisympäristöjen kehittämistä ja eheitä oppimisen polkuja. Digipedagogisen osaamisen kehittämistä on jatkettu yhteistyössä Helsingin yliopiston tutkijaedustajien kanssa. Yhteistyö on mahdollistanut tutkimustiedon hyödyntämisen espoolaisten opettajien digipedagogisen osaamisen kehittämisessä.

Oppiainekohtaiset kehittäjäopettajat osallistuivat kuntatasoiseen OPS-työhön oppiaineen opetussuunnitelma-asiantuntijoina. Lisäksi kaikki kehittäjäopettajat järjestivät osaamisen kehittämisen ja jakamisen tilaisuuksia etänä ja lähitoteutuksina opettajille. Kehittäjäopettajat edistivät opettajien verkostoitumista sekä vastasivat kouluilta nousseisiin kysymyksiin ja tiedottivat opettajia. Kehittäjäopettajat ylläpitivät opettajien yhteisiä sähköisiä työtiloja, joihin oli koottu materiaaleja opettajien osaamisen ja opetuksen kehittämisen tueksi. Jokaiselle opettajalle on tarjoutunut mahdollisuus osaamisen jakamiseen, keskusteluun, yhteiskehittämisen ja OPS-osaamisen vahvistamiseen.

Lukuvuonna 2022–2023 osaamisen kehittämisen tukena toimi 63 eri kehittäjäopettajaa, OPS-agenttia ja TVT-kehittäjäkouluttajaa. Kehittäjäopettajien toimintaa seurattiin koulujen itsearviointitulosten sekä heidän järjestämiensä osaamisen kehittämisen tilaisuuksien palautekyselyjen avulla.

Keväällä 2023 suunniteltiin uusi malli kehittäjäopettajatoiminnalle ja rekrytoitiin seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi syksyllä 2023 toimintaa aloittavat kehittäjäopettajat. Syksystä 2023 kehittäjäopettajia on yhteensä 48 eri palvelualueilla. Täyttämättä jääneitä kehittäjäopettajatehtäviä varten päätettiin järjestää täydennysshaku keväällä 2024. Kehittäjäryhmät esitellään seuraavassa taulukossa.

Taulukko 3: Kehittäjäopettajatoiminta palvelualueittain

Kehittäjäryhmät	Johtaminen/Vastuu
Opetuksen kehittäminen	Opetuksen kehittämisen palvelualue
Lukuaineet	
Biologia ja maantiede	
Historia ja yhteiskuntaoppi	
Kielet	
Matematiikka	
Suomen kieli ja kirjallisuus	
Terveystieto	
Taito- ja taideaineet	
Kotitalous	
Kuvataide	
Liikunta	
Musiikki	
Oppilaanohjaus	
Oppimisteknologia	
Koulu yhteisön kehittäminen:	

Itsestä huolehtiminen sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot Monilukutaito Arviointi ja oppimaan oppiminen Kestävän kehityksen kasvatus Kansainvälinen toiminta	
Turvallinen oppimisympäristö Urhea Hyvinvointi	ohjaus: Keinumäen koulu ohjaus: Urhea-verkosto Kilon koulu
Monikulttuuriset opetuspalvelut	Monikulttuuristen opetuspalvelujen palvelualue
S2, RVAL- ja RMMO, oman äidinkielen opetus sekä kielitietoinen opetus, katsomusaineet	
Opetuksen tuki Laaja-alainen erityisopetus ja erityisluokat	Opetuksen tuen palvelualue

Hankkeet kehittämisen tukena

Espoossa on pitkät perinteet osaamisen kehittämisessä hankerahoituksella. Myös vuonna 2023 eri palvelualueilla oli käynnissä monia kehittämishankkeita.

Hankeavustuksella viimeisteltiin tehostetun oppilaanohjauksen sekä työelämäpainotteisen perusopetuksen mallit. Syksystä 2023 entistä useampi koulu aloitti työelämäpainotteisen perusopetuksen (TEPPO) järjestämisen. Myös sitouttavan koulu yhteistyön pilotoinnin ohjaajien toimintaa toteutettiin hankerahoituksella.

Opetuksen tuen palvelualueella toimi Oikeus oppia: oppimisen tuki ja inklusio esi- ja perusopetuksessa -hankkeen projektipäällikkö, koordinaattori ja jalkautuvia hanketyöntekijöitä. Heidän tehtävänä oli oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion osaamisen ja rakenteiden kehittäminen kaupunkitasoisesti verkostoyhteistyössä suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisten sivistyspalveluiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Opettajien globaalikasvatuksen ja kestävä kehityksen kasvatuksen osaamista edistettiin hankkeissa Yhdenvertainen ja vastuullinen globaalikansalaisen polku, Kasvetaan ja opitaan yhdessä! Kansainvälisyyskasvatuksella vastuullisia valintoja ja kulttuurista lukutaitoa (KAVAKU) sekä Myötätuulta ja turbulenssia Espoon ilmasto- ja kestävyyskasvatukseen.

Oma lähiö – paras lähiö! -projektissa pureuduttiin koulusegregaation ehkäisemiseen. Vuonna 2023 keskeinen osa projektia oli yhteistyö kolmen pilottikoulun kanssa. Koulujen tarpeista lähtien toteutettiin paikallisia tapahtumia, kuten harrastusiltoja, kyläilta ja vanhempainiltoja, joista muotoillaan laajemmat kaupunkitasoiset mallit.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen projektissa edistettiin lasten joustavaa ja oppijalähtöistä siirtymää esiopetuksesta perusopetukseen. Esi- ja perusopetuksen opettajien yhteistyötä kehitettiin yli yksikkörajojen ja lisättiin molemminpuolista ymmärrystä ohjaavista asiakirjoista sekä toisten toimintakulttuureista. Projektin jatkuu vielä vuonna 2024.

Digitaalista osaamista kehitettiin Digipudokkuudelle stop!, Digipolku- ja Digi-ilo -hankkeissa. Hankkeissa edistettiin tavoiteperusteista digitaalisen osaamisen suunnittelua ja toteuttamista. Tavoitteena oli saavuttaa yhdenvertaista digitaalista osaamista ja eheitä oppimisen polkuja. Digihankkeella tuettiin lisäksi DigiOne-kehittämistyötä.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistamis- ja kehittämisprojekti (YHOP) käynnistyi keväällä. Projektissa palkattiin yhteisöohjaajia esiopetukseen, perusopetukseen sekä lukioon. Lisäksi lähdettiin kartoittamaan yhteisölliseen opiskeluhoollon liittyviä ja niitä tukevia toimintatapoja ja olemassa olevaa materiaalia, jota työstetään edelleen vuonna 2024. Hanke sai jatkorahoituksen myös vuodelle 2025.

Vuonna 2021 käynnistynyt Sitouttavan koulu yhteistyön -hanke (SKY) jatkui. Hankkeessa kehitettiin sitouttavan koulu yhteistyön mallia, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää poissaoloja sekä luoda myönteistä toimintakulttuuria kouluissa. Hankkeessa pilotoitiin tapoja jatkuvaan ryhmäytymiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Hankkeessa työskenteli 12 yhteisöohjaajaa.

Osaamisen kehittämisen tilaisuuksia

Suomenkielisen perusopetuksen osaamisen kehittäjät ja yhteistyökumppanit järjestivät vuonna 2023 yhteensä noin 230 tilaisuutta, jotka julkaistiin Osaamisen kehittämisen tarjottimella tai suorilla kutsuilla osaamisen kehittämisen verkoston välityksellä. Osallistujia kertyi noin 2600. Osa tilaisuuksista järjestettiin etänä esimerkiksi Teams-yhteyttä hyödyntäen.

Syyslukukauden 2023 alussa toteutettiin uusien opettajien perehdytystilaisuus. Tapahtumassa perusopetuksen johtaja ja aluepäälliköt esittelivät Espoon suomenkielisen perusopetuksen kokonaisuutta ja alueellisia erityispiirteitä sekä KOTO-tarinaa. Lisäksi esiteltiin käytössä olevaa opetussuunnitelmaa, osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia Espoossa ja palvelusuhdeasioita sekä kuunneltiin paneelikeskustelua espoolaisesta opettajuudesta.

Kehittäjäopettajien tarjoamat yhteiskehittämisen työpajat syksyllä koulujen yhteisellä YS-ajalla keräsi opettajia yhteen tapaamaan kasvokkain ja keskustelemaan opetuksen tavoiteperusteisesta suunnittelusta. Palautteesta nousi positiivisena asiana kohtaamisen mahdollisuus ja verkostoituminen ideoita jakaen.

Yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun johtamistyön tueksi järjestettiin koko toimialan yhteinen lukuvuoden aloitusseminaari syksyllä 2023. Seminaarissa käsiteltiin ajankohtaisia Kasvun ja oppimisen toimialan asioita sekä työskenneltiin yhtenäisen kasvun ja oppimisen polun kehittämisen parissa. Lisäksi rehtoreiden osaamista tuettiin eri toimijoiden tarjoamalla eriaiheisilla Teams-infoilla, yhteisillä tilaisuuksilla ja aluepäälliköiden johdolla aluekokouksissa pureutuen ajankohtaisiin teemoihin.

Arviointituloksia

Henkilöstökyselystä saatiin aineistoa siitä, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan käytännössä ja miten hyvin opettajat arvioivat tuntevansa opetussuunnitelman. Näistä voi lukea tarkemmin henkilöstökyselyn tuloksista kertovasta luvusta 3.1. Kyselyn tuloksista kävi ilmi myös se, että kouluissa käytävä opetussuunnitelmakeskustelu ja osaamisen jakaminen on tärkeässä roolissa paitsi opetussuunnitelman toteuttamisessa, myös yhteisöllisyyden kokemisessa ja koulun toimintakulttuurin rakentamisessa.

Kyselyssä opettajat arvioivat myös saamaansa tukea ja koulutusta aihepiireittäin (kuva 10).

Kuva 10: Tuen ja koulutuksen riittävyys aihepiireittäin henkilöstökyselyn mukaan

Loppuvuodesta 2022 opetuksen kehittämisen palvelualue toteutti opettajille yksityiskohtaisen kyselyn osaamisen kehittämiseen liittyvistä näkemyksistä. Kyselyyn vastasi 425 opettajaa. Tulosten mukaan opettajat kokivat tarvitsevansa eniten tukea arviointiosaamisen sekä ohjelmointiosaamisen ja robotiikan kehittämisessä. Lisää osaamista kaivattiin eniten oppimisen tuen asioihin sekä digipedagogiseen osaamiseen. Oman koulun kollegoiden tuki koettiin ylivoimaisesti parhaaksi osaamisen kehittämisen tavaksi, ja koulukohtaisuutta pidettiin tärkeänä lähtökohtana. Osaamisen kehittämisen toivottiin tapahtuva työajalla ja niin, että opettajien yhteissuunnittelulle jää aikaa. Samat asiat tulivat esille myös henkilöstökyselyssä. Kyselyn tuloksia hyödynnetään osaamisen kehittämisen toimintamallin valmistelussa.

4 Perusopetuksen palvelu- ja toimintaympäristön kuvaus

4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Opiskeluhoito on kouluissa tehtävää työtä, jolla edistetään, pidetään yllä ja luodaan edellytyksiä oppilaiden hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille. Opiskeluhoiton tavoitteena on edistää oppilaiden ja koko kouluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja oppilaiden osallisuutta. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen on osa koulun arkea ja perustoimintaa. Yhteisöllisen opiskeluhoiton toteuttamiseen osallistuvat kaikki kouluyhteisössä työskentelevät aikuiset.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistus tuli voimaan 1.8.2023, mikä edellytti Espoon opiskeluhoiton ohjausryhmän perustamista ja Espoon yhteisen opiskeluhoitosuunnitelman tekemistä. Ohjausryhmä vastaa kaupunkitasolla opiskeluhoiton yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Se linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhoiton toiminnalle ja tukee niiden saavuttamista ja yhtenäisiä toimintatapoja.

Ohjausryhmä perustettiin keväällä 2023 toimialajohtajan päätöksellä. Tässä ryhmässä on edustajat kaikista toimialan tulosyksiköistä sekä Länsi-uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhoiton palveluista. Ryhmän puheenjohtajana toimii erityissuunnittelija Annika Kaarnalehto toimialan esikunnasta. Muut jäsenet ovat

- Leena Lakovaara, Supe
- Outi Saloranta-Eriksson, Svebi
- Jaakko Turpeinen, Lukio
- Marianne Leppänen, Suva
- Katrina Nylund, Nupa
- Jenni Rinta-Kanto, LUVN psykologipalvelut
- Anna Perälä, LUVN kuraattoripalvelut
- Anna Tynell, LUVN koulu- ja opiskeluterveydenhoito
- Emmi Yli-Luoma, KOTO esikunta, sihteeri

Kokouksia oli vuonna 2023 kuusi kappaletta, ja yhteistyö lähti hyvin käyntiin. Opiskeluhoiton kokonaisuutta johtaa toimialan johtoryhmä.

Opiskeluhoitosuunnitelma laadittiin ohjausryhmän alaisen, tulosyksiköistä koostuneen työryhmän toimesta yhteistyössä koulujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa, ja hyväksyttiin kasvun ja oppimisen toimialan lautakunnissa. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on liitteinä mm. Espoon kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen suunnitelma sekä Kriisisuunnitelma. Liitteet ovat parhaillaan työryhmillä päivityksen alla.

Opiskeluhoiton tavoitteet ovat yhteydessä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sovittaviin tavoitteisiin sekä muihin opiskeluhoitoa ohjaaviin suunnitelmiin. Opiskeluhoitosuunnitelma on myös Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liitteenä.

Koulussa opiskeluhoiton suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä eli yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä hyvinvointityötä johtaa rehtori. Lakimuutoksen myötä koulujen ei enää tarvitse laatia omaa opiskeluhoitosuunnitelmaansa, vaan koulukohtaiset kirjaukset opiskeluhoitosuunnitelmasta tehdään lukuvuosisuunnitelmiin.

Kouluympäristöllä ja -yhteisöllä on suuri merkitys oppilaan terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjen mukaisesti. Terveellinen ja turvallinen kouluympäristö sekä hyvinvoiva yhteisö muodostuvat hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Siitä hyötyvät sekä oppilaat että koulun henkilöstö. Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastus on lakisääteinen ja toteutetaan kolmen vuoden välein.

Vuonna 2023 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on toteuttanut etävanhempainiltoja useammasta eri aiheesta, muun muassa päihteistä, vapestä ja lasten ja nuorten netin käytöstä. Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman tuella järjestettiin myös kaksi Perhepolku-etävanhempainiltaa 6.–9.-luokkalaisten huoltajille aiheista itsemyötätunto, sosiaaliset suhteet ja tunnetaito.

Yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä tuettiin ja vahvistettiin myös hankkeiden osalta. Espoossa on työskennelty opetuksen sitomattomia yhteisöohjaajia, joita jatkoi vuonna 2023 SKY-hankkeen rahoituksella 12, ja lisäksi

yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamis- ja kehittämishankkeessa (YHOP) palkattiin syksyille 2023 kymmenen yhteisöohjaajaa lisää, jakautuen sekä ala- että yläkouluihin. Yhteisöohjaajia työskentelee kouluissa myös muulla rahoituksella. Lisäksi YHOP-hankkeessa lähdettiin vahvistamaan ja kehittämään yhteisöllistä opiskeluhoitoa kehittämällä osaamista ja koulujen toimintakulttuuria kartoittamalla hyvinvointityöhön liittyviä materiaaleja.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimenpiteitä tulee tehdä tietoon perustuen. Se edellyttää luokka- ja koulukohtaista hyvinvointitietoa, jota saadaan kohtaamisissa oppilaiden kanssa sekä oppilaskyselyissä, Kouluterveyskyselyssä ja Move!-mittauksissa. Hyvinvointitietojen tuloksia analysoidaan ja sen perusteella tehtäviä toimenpiteitä suunnitellaan yhdessä koulun henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Arviointituloksia

Lukuvuoden 2022–2023 oppilaskyselyssä tarkasteltiin tekijöitä, jotka olivat yhteydessä siihen, että oppilas voi koulussa hyvin ja tulee mielellään kouluun. Kävi ilmi, että yleisesti ottaen kaikki hyvä näyttää olevan yhteydessä toisiinsa ja vahvistavan toisiaan, ja samoin ikävät asiat. Kuvassa 11 on kuitenkin löydetty selkeitä asiakokonaisuuksia, jotka kaikki osoittautuivat tärkeiksi selittäjiksi hyvinvoinnille ja myönteiselle suhtautumiselle kouluuntuloon. Näitä olivat kokemus turvallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta (harmaa), suhteet opettajiin (punainen), suhteet koulukavereihin (vihreä) sekä myönteiset kokemukset oppimisesta (oranssi). Samat tekijät nousivat esiin sekä ala- että yläkoululaisten vastauksista.

Kuva 11: Kouluhyvinvointiin yhteydessä olevat tekijät

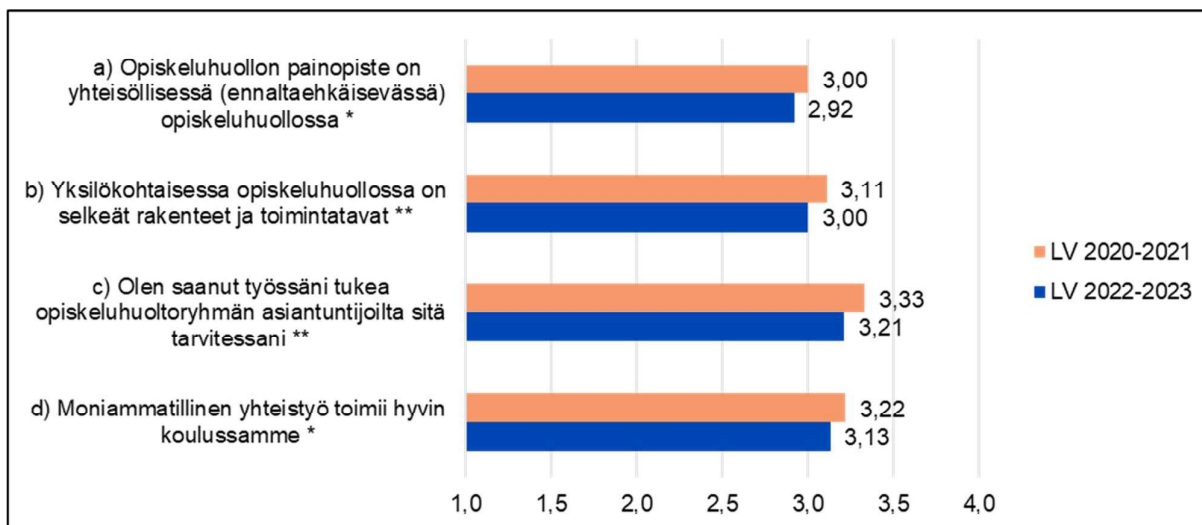

Muita oppilaskyselyn tuloksia esitellään luvussa 5.2.1.

Koulujen opiskeluhuollon toimivuutta arvioitiin lukuvuonna 2022–2023 muun muassa perusopetuksen henkilöstökyselyssä, joka tehtiin tammikuussa 2023. Opiskeluhuollon järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa, joten näissä tuloksissa ei vielä näy tämän siirtymän vaikutus. Yhteistyön toimivuutta koulun opiskeluhuollon kanssa selvitettiin muutamilla opettajille esitetyllä väittämällä, joiden tulokset on esitetty kuvassa 12.

Keskiarvot putosivat kaikissa kuvan väittämässä edellisestä, samoissa kouluissa tehdystä kyselystä, joten yhteistyön ei voi sanoa olleen erityisen onnistunutta. Erityisesti pudotusta tapahtui yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa (b) sekä opettajien saamassa asiantuntijatuessa (c). Huomioitavaa on kuitenkin, että koulujen väliset erot opiskeluhoitoväittämien keskiarvoissa olivat huomattavan suuret. Esimerkiksi väittämässä d matalin koulukohtainen keskiarvo oli 2,13 ja korkein 3,62, kun asteikko oli 4-portainen. Opiskeluhuollon toimivuudessa näyttää siis olevan suuria eroja kouluittain.

Kuva 12: Tulokset henkilöstökyselyn 2022–2023 opiskeluhoitoväittämistä

*Muutos on tilastollisesti merkitsevä

**Muutos on tilastollisesti erittäin merkitsevä

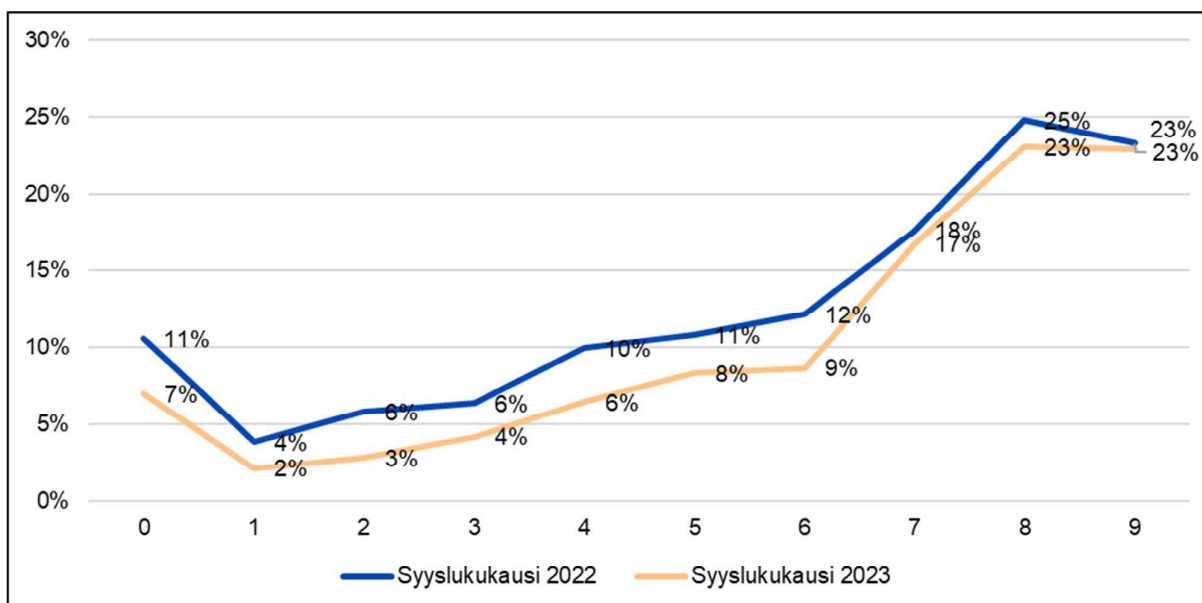
4.2 Sitouttavan koulu yhteistyön toimintamalli ja poissaolot

Suomenkielisten peruskoulujen oppilaiden poissaoloja on seurattu lukukausittain vuosina 2022 ja 2023. Yli 70 poissaolomerkitä oli syyslukukaudella 2022 yhteensä 3886 oppilaalla. Vastaavasti syyslukukaudella 2023 yli 70 poissaolomerkitä oli yhteensä 3216 oppilaalla. Niiden oppilaiden määrä, joilla on yli 70 poissaolomerkitä, vähentyi 670 oppilaalla verrattuna vuodentakaiseen.

Oppilaiden poissaoloista tehtiin tarkempi tarkastelu eri taustatekijöitä huomioiden, jotta saataisiin ymmärrystä siitä, mihin oppilasryhmiin poissaolot painottuvat ja keihin poissaolojen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä tulisi erityisesti kohdistaa.

Vuosiluokittain tarkasteltuna vuosiluokan oppilasmäärään suhteutettuna vähiten runsaasti poissaolleita oppilaita oli alakoulussa ja erityisesti alakoulun ensimmäisillä vuosiluokilla, ja eniten yläkouluissa. Yläkouluissa poissaolojen määrä oli suurimmillaan kahdeksannella ja yhdeksännellä vuosiluokalla, pysyen vuonna 2023 lähes samalla tasolla verrattuna vuoteen 2022.

Kuva 13: vuosiluokakohtaiset %-osuudet oppilaista, joilla oli yli 70 poissaolomerkitä lukukaudessa

Koulupoissaoloja ja koulupudokkuutta ennaltaehkäisevä työ jatkui vuonna 2023 SKY-hankkeen avulla. Hankkeessa palkattujen yhteisöohjaajien työn tavoitteena kouluilla oli tukea lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä sekä vahvistaa koulun myönteisen toimintakulttuurin rakentamista.

Poissaoloihin puuttumisen ja poissaoloja ennaltaehkäisevän työn tueksi opettajille on tarjottu lisäkoulutusta hyvinvointitaitojen opettamiseen ja poissaoloilmiön tunnistamiseen sekä läsnäoloa vahvistavien pedagogisten ratkaisujen löytämiseen. Koulujen poissaolojen suunnitelmallisen seurannan ja poissaolojen ennaltaehkäisevän työn tueksi on otettu 1.8.2023 alkaen Espoossa käyttöön "poissaoloihin puuttumisen ja läsnäolon tukemisen malli". Malli on tuotettu opetuksen järjestäjille osana Sitouttavan koulu yhteistyön hanketta. Mallin käyttöönottoa on edeltänyt perusopetuslakimuutos sekä opetussuunnitelman muutokset. Mallista on tiedotettu laajasti koulujen henkilökuntaa, oppilaita ja huoltajia. Mallin jalkauttamisen tueksi Espoo on liittynyt mukaan Länsi-Uudenmaan alueen poissaolomallin jalkauttamisen kehittämishankkeeseen.

4.3 Opiskeluhoitopalvelujen riittävyys ja tasavertaisuus

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäisille oppilaille annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoollon. Yksilökohtainen opiskeluhoollon on sekä ehkäisevää että korjaavaa. Sen tavoitteena on edistää oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja opintojen etenemistä. Työssä tuetaan myös huoltajia ja ohjataan heidät tarvittaessa koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin.

Opiskeluhoollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Muutos oli merkittävä monille työntekijöille sekä kasvun ja oppimisen toimialalle.

Psykologien ja kuraattorien työskentelyn tavoitteena on edistää oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia yksilöinä ja yhteisön jäsenenä sekä tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Psykologit ja kuraattorit edistävät oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia, myönteistä kokonaiskehitystä sekä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri ovat lasten ja nuorten terveyden edistämisen, kasvun ja kehityksen asiantuntijoita. Opiskeluhoitopalvelut ovat ensisijainen tukitoimi koulun sisällä matalan kynnyksen periaatteella.

Kuraattorien osalta sitova henkilöstömitoitus on vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohti. Psykologien osalta sitova henkilöstömitoitus tuli voimaan 1.8.2023, yksi psykologi 780:tä oppilasta kohti. Kuraattoriresurssi oli vuonna 2023 lähellä mitoitusta. Psykologiresurssissa on edelleen ollut vajetta, vaikka vakituisten psykologien määrää on saatu vuoden aikana lisättyä. Lisäksi keväällä 2023 avattiin keskitetty psykologipalvelu tukemaan kouluja, joilla ei ole omaa psykologia.

Kouluterveydenhoidossa terveydenhoitajamitoitukseen 460 oppilasta/th ei päästy vuonna 2023, vaan Espoosta puuttui noin 15 terveydenhoitajaa. Oppilaita perusopetuksessa oli 555/th. Lääkärimitoituksen mukaan oppilaita saisi olla 2100/lääkäri, jonka mukaan vajeesta Espoossa on noin 5 lääkärin verran.

Vajaus on näkynyt myös terveystarkastusten toteutumisessa, missä on ollut puutteita. Lukuvuonna 2022–2023 kaikista määräaikaistarkastuksista toteutui 48 %. Uutena palveluna LUVN on avannut Espoon koulu- ja opiskeluhoollon keskitetyn toimipisteen, joka tarjoaa kouluterveydenhuollon palveluita kaikille Espoon koululaisille lähipalveluiden lisänä. Jokaiseen kouluun on nimetty oma terveydenhoitaja ja lääkäri, mutta palveluita saa myös keskitetystä toimipisteestä. Toimipisteeseen on keskitetty myös Espoossa opiskelevien 6–17-vuotiaiden ADHD-diagnostiikka, ja sinne ohjaututaan oman oppilaitoksen opiskeluhoollon arvion kautta. Espoon keskuksen keskitetyn toimipisteen lisäksi palvelua on tarjolla nyt myös Niittykummun perhekeskuksessa. Palvelut ovat samat kaikille oppilaille, oppilaitoksesta riippumatta.

Hyvinvointialueelle siirtyminen on tuonut arjen sujumisen haasteita, joita on saatu pikkuhiljaa ratkaistua. Haasteet ovat kuitenkin vaikeuttaneet paikoin työn sujuvuutta.

4.4 Kolmiportainen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki, joiden rakenteita ja toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan koulun yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä. Oppilaalla on oikeus saada lähikouluunsa tukea tarvitsemallaan tasolla.

Yleinen tuki

Yleisessä tuessa laadukasta perusopetusta tarjotaan kaikille oppilaille jokaisena koulupäivänä, ja oppilas saa tarvitsemansa väliaikaisen oppimisen lisätuen matalalla kynnyksellä. Laadukas, toimiva yleinen tuki on

tehokkaan kolmiportaisen tuen perusta. Pedagoginen ennakointi sekä ennaltaehkäisevät tukitoimet ovat yleisen tuen keskeisiä toimintatapoja.

Tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan oppilaalle, jos yleinen tuki ei riitä vastaamaan oppilaan tuen tarpeisiin. Tehostetussa tuessa oppilaalle annetaan tukea säännöllisesti, oppilasta tuetaan samanaikaisesti useilla eri tukimuodoilla ja tuki sekä oppimistavoitteet kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettua tukea annetaan jokaisessa koulussa yleisopetuksen luokassa. Espoolaisten koulujen tehostetun tuen toimintatavat on kuvattu koulujen opetussuunnitelmiin. Tehostettua tukea annettiin suomenkielisessä perusopetuksessa 4653 oppilaalle (15,05 % perusopetuksen oppilasmäärästä). Edelliseen vuoteen verrattuna tehostetun tuen oppilaiden suhteellinen osuus nousi hieman.

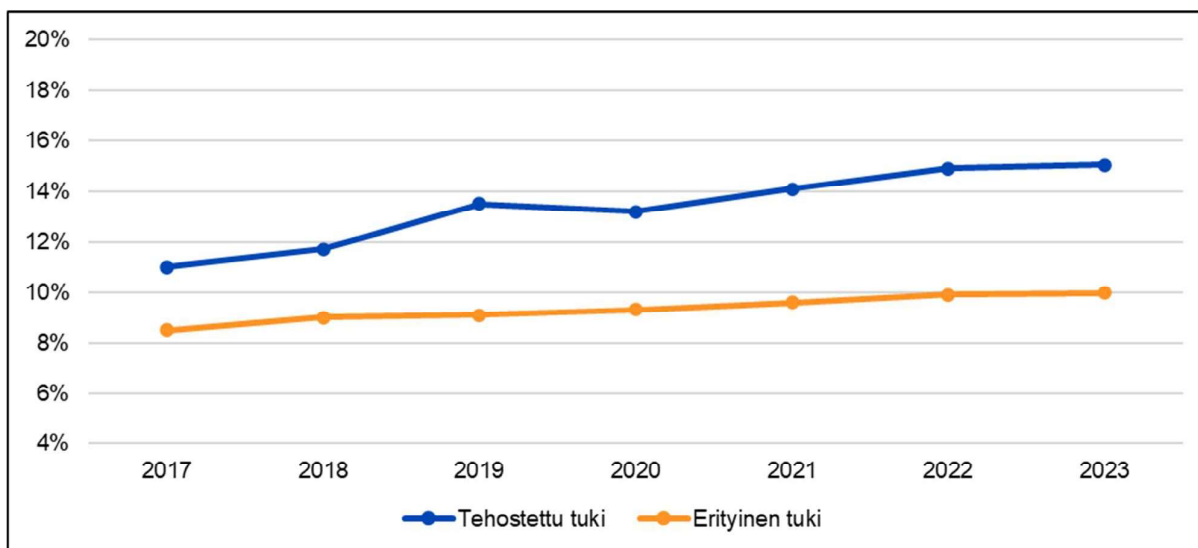
Erityinen tuki

Erityinen tuki on tehostettua tukea monipuolisempaa, intensiivisempää sekä kohdennetumpaa ja sitä toteutetaan joko lähikoulun yleisopetuksen luokassa tai osittain tai kokonaan erityisluokalla. Erityisen tuen pedagogisina keinoina korostuvat ennakointi, suunnitelmallisuus, ratkaisukeskeisyys ja moniammatillisuus erityispedagogisen osaamisen lisäksi. Erityinen tuki tuo muihin tuen tasoihin verraten uusina tukitoimina kokoaikaisen erityisopetuksen ja yksilölliset oppimäärät. Erityisen tuen oppilaiden tukitoimet kirjataan oppilaalle laadittavaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS).

Oppilaalla on lähikouluperiaatteen mukaan oikeus erityiseen tukeen ensisijaisesti omassa lähikouluksaan. Lähikouluksa tuki voidaan järjestää integroituna yleisopetuksen opetusryhmään erilaisia joustavia ryhmittelyjä hyödyntäen, tai kokoaikaisena erityisopetuksena koulukohtaisessa erityisluokassa. Erityistä tukea Espoossa toteutetaan myös alueellisenä erityisluokamuotoisena opetuksena erilaisille oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeille ja kaupunkitasoisena erityisluokamuotoisena opetuksena vammaisopetuksen oppilaille, jotka osaltaan tarvitsevat erilaista osaamista ja tilallista resurssia.

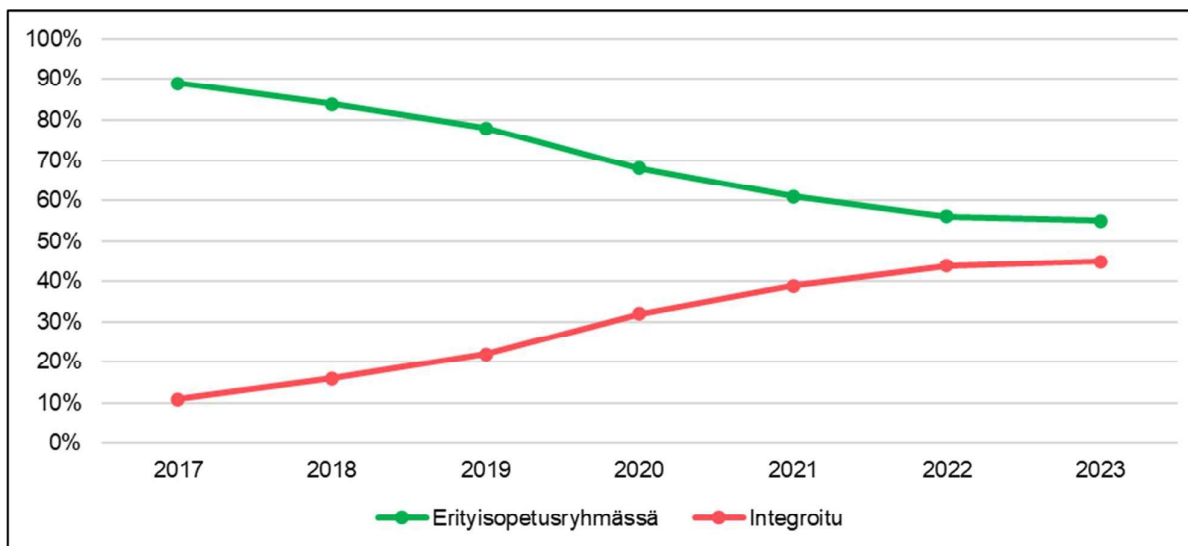
Erityisen tuen oppilaita oli 3083 oppilasta, mikä on 9,97 % perusopetuksen kokonaisoppilasmäärästä (2022 9,91 %). Erityisen tuen oppilaiden määrä kasvoi 49 oppilaalla edelliseen vuoteen verrattuna. Valtaosa erityisen tuen oppilaista opiskelee luokamuotoisessa erityisopetuksessa (1698). Uusia erityisluokkia on perustettu väestövastuumallin mukaan mahdollisimman lähelle oppilaan kotia ja vuoden 2023 alusta koulut ovat voineet perustaa myös omia koulukohtaisia erityisluokkia omille väestövastuuoppilailleen. Koulukohtaisilla erityisluokilla opiskelevien oppilaiden tilastollista lukumäärää ei juuri nyt ole saatavilla. Erityisen tuen oppilaista 1385 opiskelee erityisen tuen päätöksellä yleisopetuksen luokassa omassa lähikouluksaan.

Kuva 14: Tehostetun ja erityisen tuen prosentuaalinen kehitys vuosina 2017–2023 (20.9. tilanteen mukaan)

Kuva 15: Erityisen tuen oppilaat opetuspaikan mukaan vuosina 2017–2023 (%)

Vammaisopetuksen tarve on kasvanut vuosittain. Osa erityisluokista on yhdistelmäluokkia, joissa opiskelee oppilaita eri erityisopetuksen perusteilla. Esimerkiksi kehitysvammaisten opetusta järjestetään usein yhdistelmäluokissa, joissa opiskelee laaja-alaisia oppimisvaikeuksia omaavia oppilaita yhdessä lievästi kehitysvammaisten oppilaiden kanssa. Näitä tuen tarpeita yhdistää laajat oppimisen haasteet ja yksilöllistetty oppimäärä. Myös muita yhdistelmiä, kuten oppimisen erityisvaikeudet / vaikea-asteiset kielelliset erityisvaikeudet ja oppimisen erityisvaikeudet / laaja-alaiset oppimisvaikeudet, on aiempaa enemmän. Perusteet yhdistelmille ovat yhtenäiset tuen järjestämisen keinot, jotka hyödyntävät yhtä lailla kaikkia tuen tarpeita. Näin oppilailla on myös yhtäläiset mahdollisuudet opiskella lähempänä omaa kotiaan tai omassa lähikoulussaan.

Kolmiportaisen tuen osaamisen kehittäminen

Pedagogista osaamista ja tietoa kolmiportaisesta tuesta on kehitetty koulutuksen ja konsultaation avulla. Konsultaatiopuheluja ja -sähköposteja käydään päivittäin opetuksen tuen suunnittelijoiden ja koulujen välillä, ja tarve konsultaatioille on suurta. Konsultaatiota kouluille antavat myös etappiopettajat, opetuksen tuen kehittäjäopettajat, sairaalaopetus psykiatrisessa hoidossa olevien oppilaiden tapauksissa sekä Rinnekodin koulu vaativan erityisen tuen tapauksissa. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta on Espoon sisäverkossa sivusto, joka kokoaa tietoutta kolmiportaisesta tuesta. Sivustoa kehitetään ja uudistetaan käyttäjäpalautteen perusteella, ja se on avoin henkilökunnalle ja hyödynnettävissä tarpeen mukaan. Lisäksi opetushenkilöstölle järjestetään avoimia Opetuksen tuen iltapäiviä, joissa on lyhytkoulutuksina esitelty erilaisia ajankohtaisia teemoja. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia ja tallenteet sekä materiaalit tulevat myöhemmin katsottavaksi Opetuksen tuen sivustolle.

Kolmiportaisen tuen kaupunkitasoisia prosesseja kehitetään yhteistyössä suomenkielisen varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisten sivistyspalveluiden ja muiden yhteistyöverkostojen kanssa. Pääpaino vuonna 2023 on ollut esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheen kehittämisessä, jota varten on perustettu työryhmä. Työryhmä koostuu eri tulosyksiköiden ja palvelualueiden päälliköistä sekä asiantuntijoista.

4.4.1 Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt -arvioinnin tulokset

Karvin Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt perusopetuksessa -arvioinnin tavoitteena on selvittää

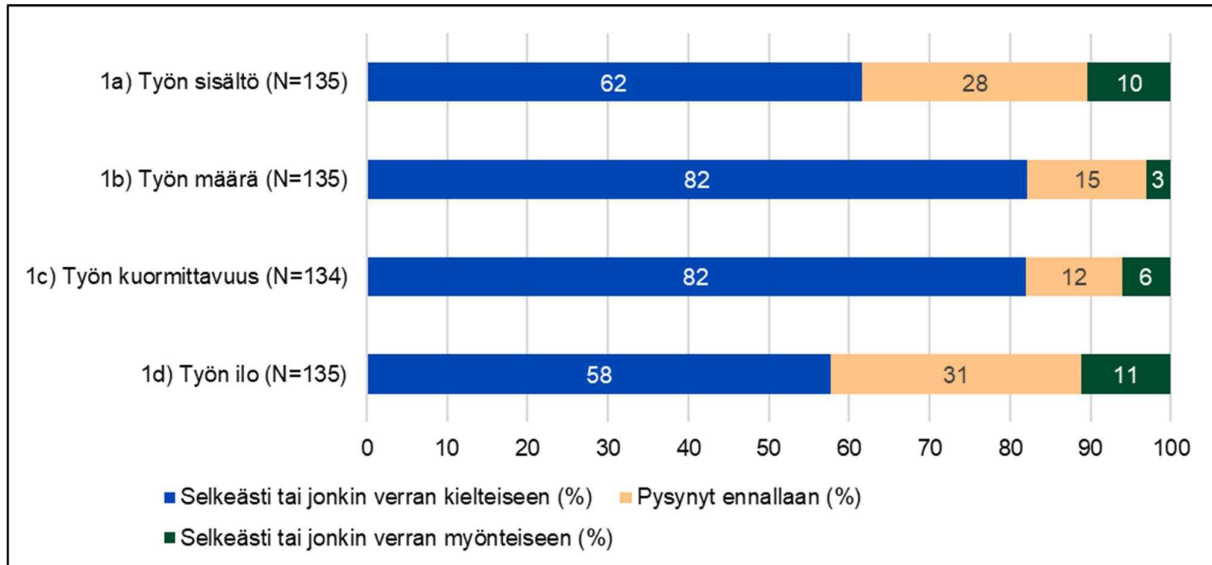
1. toteutetaanko eriyttämistä ja joustavia opetusjärjestelyjä (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tehostettu ja erityinen tuki) siten, että kolmiportainen tuki toteutuu kouluissa perusopetuslain 24.6.2010/642 tarkoittamalla tavalla,
2. ovatko yleinen ja tehostettu tuki sekä niihin liittyvä eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt toimivia tai riittäviä keinoja ehkäistä myöhemmin syntyvää kokoaikaisen erityisopetuksen tarvetta sekä

3. miten toimivia ratkaisuja eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt ovat opettamisen ja opetushenkilöstön näkökulmasta ja miten eriyttämistä ja joustavia opetusjärjestelyjä tai oppimisen tukea tulisi kehittää tai muuttaa?

Osana arviointia Karvi järjesti keväällä 2023 kyselyn, jolla kartoitettiin opetuksen järjestäjien eriyttämistä ja joustavia opetusjärjestelyjä koskevia käytänteitä. Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa otokseen kuului 8 koulua, joista kyselyyn vastasi yhteensä 135 opettajaa.

Espoon tulokset eivät olleet valtakunnallisiin arvoihin verrattuna erityisen hyvät. Keskiarvot olivat lähes kaikilta osin valtakunnallisia matalammat. Suurin osa Espoon vastaajista koki työnsä muuttuneen kielteiseen suuntaan viimeisen viiden vuoden aikana (kuva 16).

Kuva 16: "Millaiseen suuntaan työsi on muuttunut viimeisten viiden vuoden aikana?" Vastausten jakauma työn eri osa-alueilla

Joiltakin osin vastaajien ja koulujen vastauksissa oli kuitenkin suurta hajontaa. Esimerkiksi väittämässä "Koulussamme oppimisen ja koulunkäynnin tuen opetusjärjestelyt, -käytännöt ja tukitoimet muodostavat järjestelmällisen ja suunnitelmallisen kokonaisuuden" (N=128) 43 % Espoon vastaajista oli eri mieltä ja 47 % samaa mieltä. Koulujen välillä oli suuria eroja.

Väittämässä "Koulussamme on selkeät ohjeet, periaatteet ja kriteerit, joilla oppilaalle tarjotaan siirtoa erityisluokkaan tai pysyväisluonteiseen pienryhmään tai niistä pois" (N=108) 62 % Espoon vastaajista oli eri mieltä ja 21 % samaa mieltä. Keskiarvo 1,7 (3-portaisella asteikolla) oli heikompi kuin valtakunnallinen, 1,9. Tästä voidaan päätellä, että erityisen tuen prosessit ja periaatteet eivät ole kaikilta osin selkeät.

Väittämässä "Koulussamme pystytään antamaan tehostettua tukea / erityistä tukea täysimääräisesti oppilaan oppimissuunnitelman mukaisesti" 62 % Espoon vastaajista oli sekä tehostetun että erityisen tuen osalta eri mieltä. Keskiarvo oli kummassakin väittämässä selvästi valtakunnallista heikompi, mistä herää kysymys, miksi tehostetun ja erityisen tuen järjestäminen on Espoossa heikompaa kuin muualla, vaikka voisi olettaa, että tuen järjestämiseen liittyvät haasteet ovat yhteisiä.

Kyselyssä pyrittiin kartoittamaan joustavien opetusjärjestelyjen toteuttamista edistäviä ja estäviä tekijöitä. Espoon vastaajista 68–80 % vastasi erilaisiin resursseihin liittyvien tekijöiden, kuten oppilasmäärän, koulun tilojen, tuntiresurssin, erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien määrän estävän paljon tai jonkin verran joustavien opetusjärjestelyjen toteuttamista. Sen sijaan opetusmateriaalien saatavuus, moniammatillinen yhteistyö, opettajien ja ohjaajien asenteet, työyhteisön ilmapiiri, yhteisesti sovitut käytännöt ja rehtorin tuki olivat useimpien vastaajien mukaan joustavia opetusjärjestelyjä edistäviä tekijöitä. Mielenkiintoinen yksityiskohta tuloksissa oli se, että 69 % Espoon vastaajista oli samaa mieltä väittämän "Eriyttäminen ja joustavien opetusjärjestelyjen lisäksi tarvittaisiin pysyvämpiä, oppilaiden erilaiseen osaamistasoon perustuvia ryhmittelyjä" kanssa. Näin moni siis kannattaisi tasoryhmien perustamista opetukseen.

4.5 Monikulttuuriset opetuspalvelut

Valmistava opetus

Espossa järjestetään perusopetukseen valmistavaa opetusta niille maahanmuuttotilanteille oppilaille, joilla ei vielä ole tarvittavia suomen kielen valmiuksia perusopetuksessa opiskeluun. Vasta maahan muuttaneille järjestetään ryhmämuotoista valmistavaa opetusta kaikilla luokka-asteilla, ala- ja yläkouluikäisille erikseen. Lisäksi esi- ja alkuopetuksen yhteydessä järjestetään inklusiivista valmistavaa opetusta.

Lukuvuonna 2023–2024 Matinkylä-Olarin oppilaaksiottoalueella toteutetaan inklusiivisen valmistavan opetuksen pilotti. Pilotin aikana kaikki alueelle muuttavat 1. ja 2. luokan valmistavan opetuksen oppilaat sijoitetaan inklusiivisesti yleisopetuksen luokkaan omaan lähikouluun. Pilotin tarkoituksena on edistää oppilaiden kotoutumista ja kielen oppimista. Opettajille ja rehtoreille on vuoden 2023 aikana järjestetty useita koulutustilaisuuksia. Pilotin vaikutusten arvioinnissa tehdään yhteistyötä Turun yliopiston, Åbo Akademin ja Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen kanssa.

Vuoden 2023 aikana ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilaaksiotossa on siirrytty malliin, jossa oppilas pyritään sijoittamaan valmistavan opetuksen ryhmään omalla oppilaaksiottoalueellaan. Alla olevissa taulukoissa on esitetty ryhmämuotoisen ja inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät tilastointipäivän 20.9. tilanteen mukaan. Keväällä 2023 valmistavan opetuksen ryhmiä oli 66 ja joulukuussa 61.

Taulukko 4: Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät vuosina 2012–2023

Lukuvuosi	Koulujen ja ryhmien määrä	Oppilaiden määrä
2012–2013	13 koulussa 21 ryhmää	146
2013–2014	15 koulussa 21 ryhmää	204
2014–2015	15 koulussa 24 ryhmää	205
2015–2016	16 koulussa 26 ryhmää	205
2016–2017	21 koulussa 31 ryhmää	315
2017–2018	18 koulussa 27 ryhmää	250
2018–2019	18 koulussa 25 ryhmää	238
2019–2020	20 koulussa 27 ryhmää	278
2020–2021	22 koulussa 31 ryhmää	301
2021–2022	24 koulussa 32 ryhmää	391
2022–2023	26 koulussa 40 ryhmää	563 (tilanne 20.9.2022)
2022–2023	35 koulussa 63 ryhmää	732 (tilanne 15.12.2022)
2023–2024	34 koulussa 61 ryhmää	578 (tilanne 20.9.2023)

Taulukko 5: Inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät esi- ja alkuopetuksessa vuosina 2012–2023

Lukuvuosi	Koulujen ja ryhmien määrä	Oppilaiden määrä
2012–2013	26 koulussa	229
2013–2014	37 koulussa	260
2014–2015	36 koulussa	295
2015–2016	41 koulussa	308
2016–2017	41 koulussa	309
2017–2018	40 koulussa	316
2018–2019	50 koulussa	369
2019–2020	47 koulussa	358
2020–2021	50 koulussa	339
2021–2022	35 koulussa	114
2022–2023	35 koulussa	173
2023–2024	45 koulussa	256

Kaikille valmistavaan opetukseen ilmoittautuneille pystyttiin järjestämään opiskelupaikka.

Oman äidinkielen opetus

Syyslukukaudella 2023 oman äidinkielen opetusta annettiin 44 eri kielellä. Oman äidinkielen opetuksessa pääpaino on oppilaiden lukutaidon kehittämisessä. Osa opetuksesta järjestetään etäopetuksena (5 ryhmää) tai hybridimallina (31 ryhmää). Taulukossa 6 on esitetty oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärien sekä keskimääräisten ryhmäkokojen kehitys.

Taulukko 6: Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät ja ryhmäkoot perusopetuksessa lukuvuosina 2012–2024

Lukuvuosi	Oppilaita	Opetusryhmien keskimääräinen koko
2012–2013	2400	8,9
2013–2014	2759	8,7
2014–2015	3001	10,3
2015–2016	3004	9,8
2016–2017	3400	10,9
2017–2018	3820	13,8
2018–2019	4486	15,0
2019–2020	4389	15,0
2020–2021	4733	16,9
2021–2022	5330	17,3
2022–2023	4629	15,0
2023–2024	4982	16,1

Samanaikaisopetus

Omalla äidinkielellä tapahtuvaa samanaikaisopetusta annettiin venäjän, arabian, persian, hindin, turkin, kiinan, englannin, bulgarian, somalin, kurdin ja albanian kielillä.

Kehittäjäopettajien toiminta

Monikulttuuristen opetuspalveluiden palvelualueella toimii 11 kehittäjäopettajaa, jotka tekevät kehittämistyötä katsomusaineiden, oman äidinkielen, valmistavan, ryhmämuotoisen maahanmuuttajien määräaikaisen opetuksen, suomi toisena kielenä ja kielitietoisuuden opetuksen parissa. Kehittäjäopettajien toiminnan tarkoituksena on tukea koulujen henkilökuntaa toteuttamaan valtuustokauden tavoitteet onnistuneesti. Kehittäjäopettajat kouluttavat, perehdyttävät ja konsultoivat opettajia, rehtoreita ja kouluyhteisöjä. He kehittävät opetusta ja prosesseja kaupungin tasolla, verkostoituvat kaupungin sisällä sekä valtakunnallisesti.

Vähemmistöuskontojen opetus

Monikulttuuriset opetuspalvelut järjestävät lukuvuonna 2023–2024 opetusta kuudessa eri vähemmistöuskonnossa. Nämä ovat islam, ortodoksinen uskonto, katolinen uskonto, krishna-liike, juutalainen uskonto ja buddhalainen uskonto. Oppilasmäärä on kasvanut tasaisesti vuosien aikana (taulukko 7).

Taulukko 7: Oppilasmäärät vähemmistöuskontojen opetuksessa lukuvuosina 2019–2024

Lukuvuosi	2019–2020	2020–2021	2021–2022	2022–2023	2023–2024
Oppilasmäärä vähemmistöuskontojen opetuksessa	3414	3820	4097	4341	4787

Kulttuuriohjaus

Suomenkielisessä perusopetuksessa toimii kulttuuriohjaajia arabian, darin/farsin, soranin, somalin ja ukrainan kielissä. Meliora-hankkeen rahoituksella kulttuuriohjausta on laajennettu viidellä uudella kielellä (venäjä, kiina, albania, thai ja hindi). Kulttuuriohjaajat auttavat huoltajia ja koulujen henkilökuntaa ymmärtämään toisiaan ja yhteisiä toimintatapoja oppilaiden parhaaksi. Kulttuuriohjaajia voi kutsua arviointikeskusteluihin, vanhempainiltoihin sekä ennaltaehkäisevään toimintaan.

Huoltajille järjestetyt tilaisuudet

Marraskuussa järjestettiin 7.–9.-luokkalaisille oppilaille ja heidän huoltajilleen neljä Jatko-opinnot tutuiksi infoiltoja, joissa kerrotaan suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, yhteishausta sekä opiskelusta toisella asteella joko lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa (TUVA) ja aikuisten perusopetuksessa (AIPE). Illat järjestettiin yhteistyössä toisen asteen kanssa. Illat tulkattiin arabiaksi, dariksi ja farsiksi, soraniksi, somaliksi, ukrainaksi, venäjäksi, kiinaksi, albaniaksi, thaiksi, hindiksi ja englanniksi.

Ukrainalaisille huoltajille järjestettiin kolmen kerran webinaarisarja, joissa kerrottiin oppilashuollosta, kolmiportaisesta tuesta sekä kiusaamiseen puuttumisesta kouluissa.

Hankkeet

Lukemisen tukeminen yläkouluissa -hanke kuuluu Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjelmaan Lukutaitoa edistävä toiminta perusopetuksen yläkoulujen vieraskielisille ja heikosti lukeville oppilaille. Hanke on osa Valtion erityisavustus lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria vahvistaviin toimiin vuosille 2021–2022. Hankkeelle saatiin jatkoaikaa vuoden 2023 loppuun saakka. Hankkeen tavoitteena on järjestää oppilaille resurssi- ja tukipetusta sekä edistää monikielistä lukemista.

Meliora – maahanmuuttotaustaisten yläkoululaisten opetuksen ja osallisuuden kehittäminen -hanke on osa opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen käynnistämää maahanmuuttotaustaisten perusopetuksen oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevaa toimenpideohjelmaa. Ohjelman tarkoituksena on vahvistaa erityisesti vieraskielisten ja vasta maahan muuttaneiden oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja. Lisäksi pyritään varmistamaan sujuvat siirtymät toiselle asteelle ja valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Toimenpideohjelman toteutuksesta vastaavat edellä mainittujen tahojen lisäksi Koulutuksen arviointikeskus Karvi. Hankkeen rahoituskausi alkoi 1.8.2022 ja se päättyy 31.7.2024.

Arviointituloksia

Suomi toisena kielenä -oppilaiden oppimistuloksista kerrotaan luvussa 5.1.1 (ALLU-lukutesti). Tulokorttitavoitteista kerrotaan luvussa 2.2. Oppilaskyselyn tuloksissa (luku 5.2.1) kerrotaan, minkälaisia eroja vastauksissa oli niiden välillä, jotka kertoivat puhuvansa kotona pääasiassa suomea tai jotain muuta kieltä.

4.6 Ryhmäkoko

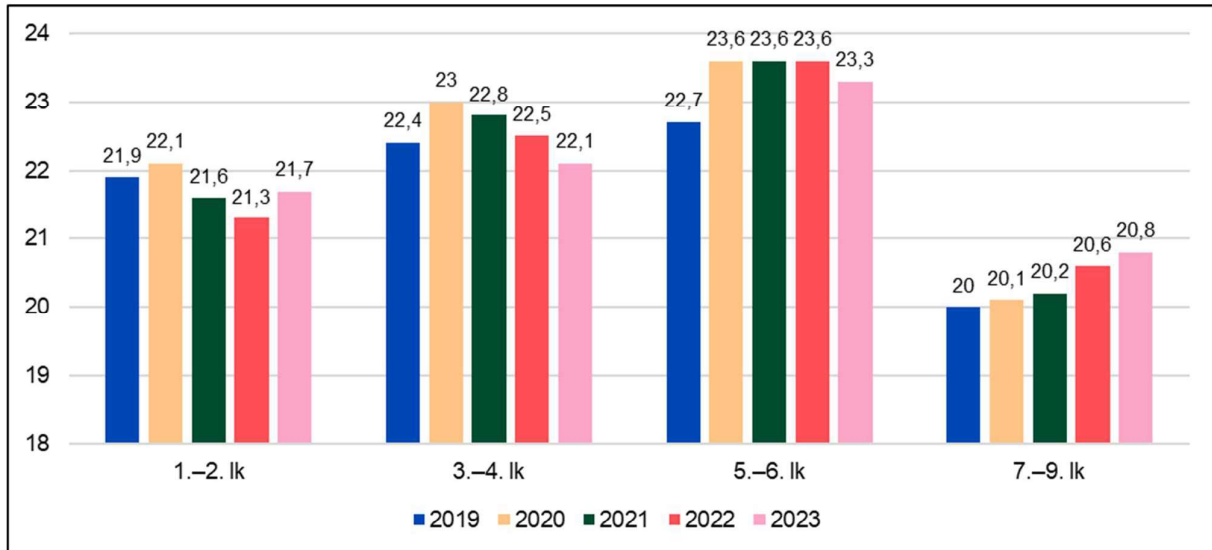
Yleisopetuksen opetusryhmien kokoa ja määrää on seurattu vuodesta 2001 alkaen syyskuun tilastointipäivän (20.9.) tilanteessa. Vertailussa ovat mukana vain yleisopetuksen perusopetusryhmät luokka-asteilla 1–9. Erityisopetuksen, sairaalaopetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, maahanmuuttajien määräaikaisen opetuksen, englanninkielisen opetuksen, kaksikielisen opetuksen, kielikylypöpetuksen, montessoriopetuksen ja joustavan perusopetuksen ryhmät eivät sisälly vertailulaskelmaan. Vertailulaskelma kattaa 84 % koko oppilasmäärästä. Taulukosta 8 on luettavissa perusopetusryhmien keskikoon kehitys vuosina 2013–2023.

Taulukko 8: Yleisopetuksen opetusryhmien keskikoko vuosina 2013–2023 (laskentapäivä 20.9.)

Vuosi	1–2 lk	3–4 lk	5–6 lk	7–9 lk
2013	20,9	21,9	21,4	20,1
2014	19,2	21,9	22,0	19,5
2015	19,9	21,8	22,0	20,0
2016	20,6	22,4	21,0	17,4
2017	20,9	23,0	23,3	19,9
2018	21,5	22,4	23,2	20,1
2019	21,9	22,4	22,7	20,0
2020	22,1	23,0	23,6	20,1
2021	21,6	22,8	23,6	20,2
2022	21,3	22,5	23,6	20,6
2023	21,7	22,1	23,3	20,8

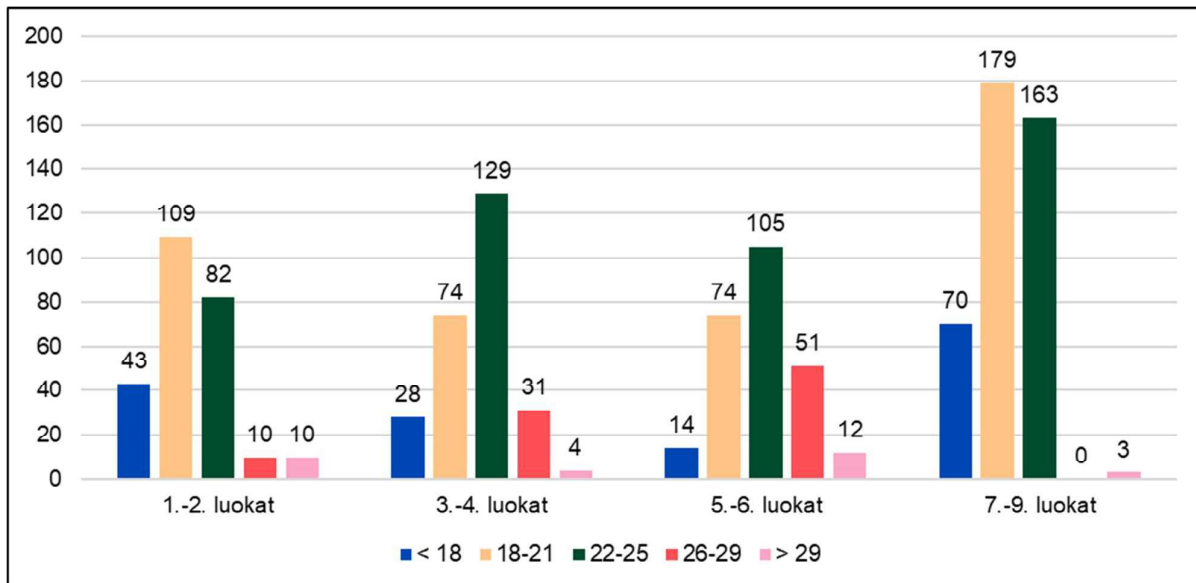
Opetusryhmien koon keskiarvot ovat nousseet yleisopetuksen 1.–2. vuosiluokilla vuodesta 2014 eteenpäin vuoteen 2020 saakka. Vuosina 2021 ja 2022 alimpien vuosiluokkien opetusryhmien keskikoko pieneni, mutta tänä vuonna keskikoko suureni. Vuosiluokkien 3.–4. opetusryhmien keskikoko jatkoi edelleen pienenemistä vuoden 2020 huipusta. 5.–6. vuosiluokkien ryhmien keskikoko on pysynyt samana edelliset kolme vuotta, mutta pieneni tänä vuonna. 5.–6. vuosiluokkien ryhmäkoot ovat edelleen suurimmat, keskimäärin 23,3 oppilaan ryhmiä. Vain ylimmillä 7.–9.vuosiluokilla opetusryhmien keskikoot ovat jatkaneet suurentumista vuodesta 2019 saakka. Yläkouluissa luokkakoot ovat kuitenkin edelleen pienimmät, keskimäärin 20,8 oppilaan ryhmiä. Viimeisimpien viiden vuoden opetusryhmien keskikokojen kehitys vuosiluokittain on havainnollistettu kuvassa 17.

Kuva 17: Yleisopetuksen perusopetusryhmien keskikoko vuosina 2019–2023 (laskentapäivä 20.9.)

Kuvassa 18 on esitetty oppilaiden jakautuminen erikokoisiin perusopetusryhmiin vuonna 2023. Alakouluissa on edelleen eniten keskikokoisia (22–25 oppilaan) opetusryhmiä. Pienimpien (alle 18 oppilaan) ryhmien määrä on kasvanut kaikilla alakoulujen luokka-asteilla viime vuodesta. Suurin muutos on tapahtunut pienimpien oppilasryhmien määrässä 3.–4. luokka-asteilla, joissa ryhmien määrä nousi 56 %:lla vuodesta 2022.

Kuva 18: Yleisopetuksen perusopetusryhmien määrä koon mukaan 20.9.2023

Edelliseen vuoteen verrattuna eniten väheni toiseksi suurimpien (26–29 oppilaan) ryhmien määrä 3.–4. luokka-asteilla, joita on nyt viidesosan vähemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Myös suurimpien (yli 29 oppilasta) ryhmien määrä väheni viidesosalla vuosiluokilla 3.–4.

Luokka-asteilla 5.–6. puolestaan molempien alle keskikokoisten (alle 22 oppilasta) ryhmien määrä on kasvanut, mutta suurimpien (yli 26 oppilasta) ryhmien määrä on pysynyt samana vuoteen 2022 verrattuna.

Vain 1.–2. luokilla – muista vuosiluokista poiketen – kahden suurimman (yli 26 oppilasta) ryhmien määrä on kasvanut, mutta kaikkiaan yhteensä vain neljällä ryhmällä. Alimmilla vuosiluokilla yleisin oppilasryhmän koko on edelleen toiseksi pienimpien (18–21 oppilaan) oppilasryhmät.

On syytä huomata, että muutos pienten ryhmien määrässä ei liity erityisopetuksen ryhmiin, koska tässä tarkasteltiin vain yleisopetuksen ryhmäkokoja. Voidaan todeta, että vuonna 2023 alakoulujen perusopetusryhmien koot ovat painottuneet keskikokoisiin (22–25 oppilaan) ja toiseksi pienimpiin (18–21 oppilaan) ryhmiin.

Yläkouluissa yleisin ryhmäkoko on edelleen 18–21 oppilasta, vaikka niiden määrä on vähentynyt 5 % viime vuodesta. Pienempien (alle 18 oppilaan) ja keskikokoisten (22–25 oppilaan) ryhmäkokojen määrä on edellisestä vuodesta puolestaan noussut. Suurin muutos on tapahtunut keskikokoisten oppilasryhmien kohdalla, joita oli nyt 12 % enemmän kuin vuonna 2022. Suurimpia (yli 26 oppilasta) ryhmiä yläkouluissa ei juurikaan ole ja kokonaismäärä on edellisestä vuodesta vähentynyt yhdellä.

4.7 Sähköinen toimintaympäristö

Opetushenkilöstön digiosaamisen kehittäminen

Tavoitteena oli:

- vahvistaa koulu yhteisöissä tapahtuvaa osaamisen kehittämistä kansallisen Digitaalisen osaamisen taitojen ja Espoon opetussuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti,
- ylläpitää opettajien osaamista etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa ja osaamisen kehittämisessä,
- tukea opetushenkilöstön ohjelmointiosaamista ja ohjelmoinnillisen ajattelun opettamista sekä uusien arviointikriteerien käyttöönottoa ohjelmoinnin arvioinnissa sekä
- tukea tekoälyn turvallista ja pedagogista käyttöä opetuksessa.

Digitaalisen osaamisen kehittämisen tilaisuudet

YS-ajan tilaisuuksissa toteutettiin työpajoja keväällä 2023 virtuaalisesti Teams-ympäristössä. Aiheena oli ohjelmoinnin arviointiosaamisen tukeminen uusien arviointikriteerien pohjalta. Matematiikan ohjelmoinnin kehittäjäopettaja veti osallistavat yhteiskehittämisen työpajat, jotka noudattivat Espoon perusopetuksen ohjelmointiosaamisen eheää oppimisen polkua.

Syksyllä 2023 YS-ajalla toteutetuissa yhteiskehittämisen työpajoissa keskityttiin opetussuunnitelman tavoiteperusteiseen opetuksen suunnitteluun digitaalisissa oppimisympäristöissä. Työpajoissa edistettiin Digipudokkuudelle stop! ja Digi-ilo-hankkeiden tavoitteita ja Digitaalinen osaaminen Espoossa -sivuston tuottamista ja hyödyntämistä. Sisältöalueina työpajojen toteutuksessa olivat digitaalinen osaaminen, medialukutaito ja ohjelmointiosaaminen. Lisäksi järjestettiin työpaja tekoälyn pedagogisesta ja turvallisesta käytöstä opetustyydyssä.

Lisäksi syksyllä toteutettiin useita tekoälyn osaamista tukevia tilaisuuksia. Rehtoriseminaarissa toteutettiin työpaja, jossa koulutettiin noin 150 rehtoria ja virka-apulaisrehtoria tekoälyn turvalliseen käyttöön ja Espoon johtoryhmässä hyväksyttiin pelisääntöihin. Työpajassa tuettiin tekoälyn pedagogista hyödyntämistä. Lisäksi oppimisteknologian kehittäjäopettajat toteuttivat useita koulutuksia tekoälystä. Koulutuksiin osallistui noin 1000 opettajaa. Materiaalit koulutuksista on jaettu tietosivuilla koulujen käyttöön.

Lisäksi opetuksen kehittämisen palvelualueen henkilöstö on osallistunut useisiin ja eri tahojen järjestämiin tekoälykoulutuksiin lähi- ja virtuaalitapahtumissa.

Osaamisen kehittämisen tarjottimen kautta on tarjottu paljon erisisältöisiä digitaalisen osaamisen kehittämisen tilaisuuksia ja koulutuksia opetushenkilöstölle.

Monitori – monien tapaamisten tori

Monitorissa, Kirstin koulun yhteydessä toimivassa opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen kohtaamispaikassa, järjestettiin osaamisen kehittämisen tilaisuuksia ja tapaamisia opetuksen kehittämisen palvelualueen yhteistyössä. Koulutuksiin osallistuminen on ollut viime vuosina vähäistä. Opettajat kokivat, että heidän ei ole mahdollista osallistua koulutuksiin koulupäivän aikana riittävästi ja työpäivän jälkeen koulutuksiin

osallistuminen koettiin kuormittavana. Yhteistyössä on kehitetty uusia osaamisen kehittämisen toteuttamisen tapoja mm. podcastit, videot, tukisivusto. Osaamisen kehittämisen toimintatapojen toimivuutta arvioidaan vuosittain.

Monitorissa on ohjelmoinnin, robotiikan ja 3D-tulostuksen välinein varustettu koulutustila, jossa voidaan tukea opettajien osaamisen kehittämistä ohjelmoinnissa ja luovassa tuottamisessa.

Päätelaitteet

Tavoitteena oli:

- perusopetuksessa oppilaiden käytössä on päätelaitteita suhdeluvulla 1,5 oppilasta/päätelaite,
- koulujen käytössä on pääsääntöisesti Chromebook-laitteita ja
- opettajilla ja koulun henkilökunnalla on toimivat henkilökohtaiset päätelaitteet.

Taloudellisesti kestävä Espoo tuottavuus- ja sopeutusohjelma (TAKE) ohjaa tulevien vuosien oppilaslaitteiden vaihtoa. Ohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja talouden tasapainoa suunnitelmallisesti vuosina 2020–25. Ohjelmassa painotetaan mm. seuraavia asioita:

- laitehankinnoissa painotetaan Chromebookeja
- yhtenäistä oppimisympäristöä
- tavoitteena pitää koulujen laitemäärä 1,5 oppilasta/laitte
- uusien laitteiden elinkaari (käyttöikä) vähintään 4,5 vuotta

Vuoden 2023 aikana perusopetuksen kouluille toimitettiin 1700 päätelaitetta. Laitteet olivat pääsääntöisesti Chromebookeja. Laitteet jaettiin perusopetuksen kouluille oppilasmääräsuhteessa. Tavoitteena on pitää koulujen laitemäärä 1,5 oppilasta/laitte. Tämä huomioitiin myös koulujen laitevaihdoissa.

Vuoden 2023 aikana kouluilta poistettiin vähintään 4,5 vuotta vanhoja laitteita. Päätelaitteita poistettiin noin 2000 kappaletta. Vuoden 2023 laitevaihdot toteutettiin syksyllä 2023 yhden käynnin taktiikalla.

Edellä jaettujen laitteiden lisäksi koulujen TAO-opetus ja esiopetus kumpikin saivat noin kolmisen kymmentä iPadiä käyttöönsä. Syksyllä 2023 järjestettiin kouluille kysely, jolla kartoitettiin koulujen toiveita tulevaan vuoden 2024 laitevaihtoon liittyen.

Laitteiden uusimisia jatketaan ja toimintamallia parannetaan, laitteet uusitaan vähintään 4,5 vuoden uusintasyklillä. Jatkossa oppilaslaite tulee olemaan pääsääntöisesti Chromebook. Tavoitteena on, että seuraavien vuosien aikana Chromebookien osuus nousee vuosittain 2020 tasolta 18 % (kaikista laitteista) osuudesta vuoteen 2024 tasolle 76 % alla olevan taulukon mukaisesti.

Taulukko 9: Chromebookien osuus laitteista vuosina 2020–2024

Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Chromebookien osuus koko laitekannasta	18 %	45 %	59 %	73 %	76 %

Chromebook-laitteen käyttöönottoa opetuksessa tuettiin yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Yhteistyössä oppimisteknologian pedagogisten asiantuntijoiden, TVT-kehittäjäkouluttajien ja TVT-kouluttajien voimin laadittiin opetuksessa tarvittavien ohjelmistojen ja sovellusten lista opetuksen eri tarpeisiin. Ohjelmistoille tehtiin tietosuojatarkistus LUUPPI-palvelun avulla ja varmistettiin näin tietoturvallinen työskentely Chromebook-laitteilla. Edelleen tarkastellaan ja ratkaistaan useita teknisiä kysymyksiä ohjelmistojen saamiseksi opetuskäyttöön. Asia edellyttää ainakin osittain Google Play -kaupan käyttöönottoa, mikä edellyttää puolestaan tietoturvatarkistuksia ja lisäselvityksiä. Tavoitteena on opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisen opetuksen varmistaminen kyseisillä laitteilla ja laiteympäristössä.

Päätelaitteiden koulukohtainen määrällinen tavoite 1,5 oppilasta/laitte saavutettiin. Koulujen laitehankinnoissa oppilasmäärän kasvu huomioitiin. Vuonna 2024 on alkamassa viimeinen TAKE-vuosi laitevaihdojen osalta.

Opettajien päätelaitteissa ilmenee erityyppisiä ongelmia ja laitteet alkavat olla leasing-kautensa loppusuoralla.

Oppimistilojen esitysteknologian uusiminen

Tavoitteena oli:

- oppimistilojen esitystekniikka ja muu teknologia on toimintavarmaa ja nykyaikaista, koulunkäyntiin ja opiskeluun innostavaa
- oppimistilojen esitystekniikan uusiminen etenee systemaattisesti elinkaariuusimisina
- esitystekniikan käyttö eri päätelaitteilla on sujuvaa ja vaivatonta

Kouluille hankittavat perusopetustilojen AV-laitteet ovat keskitetysti hankittuja ja niiden leasing-kustannukset menevät keskitetystä budjetista. Kaikki koulujen uudet AV-laitehankinnat ovat leasing-sopimuksilla.

Koulujen esitystekniikan uusinnat jatkuivat Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman linjausten mukaisesti. Esitystekniikan uusintoja priorisoitiin ja uudet ja peruskorjattavat koulut menivät prioriteetissa elinkaarivaihtojen edelle. Tämän takia elinkaarivaihtoja pystyttiin tekemään vain muutamalle koululle. Laitteuusannoissa ei päästy aiemmin asetettuun tavoitteeseen, koska leasing-kustannukset mahdollistivat vain uusien ja peruskorjattavien koulujen varustamisen.

Espoon suomenkielisissä perusopetuksen kouluissa on yhteensä noin 2 200 oppimisen tilaa. Uusimisen periaate on, että uusitaan koulun kaikkien opetustilojen esitystekniikka kerralla. Näin päästään yhdenmukaiseen laitekantaan samanaikaisesti. Tämä helpottaa laitteiden pedagogista käyttöä ja käytön kehittämistä koko työyhteisön voimin.

Opetushenkilöstölle tarjottiin tukea uuden esitystekniikan käyttöönotolle ja niiden pedagogiseen hyödyntämiseen. Kouluille järjestettiin Espoon omien kouluttajien järjestäminä sekä kalenterikoulutuksina että koulukohtaisina koulutuksina.

Muu oppimistilojen teknologia

Otaniemen lukion Maker-pajan siivoustyö jatkui siten, että välineitä ja tarvikkeita siirrettiin Monitorin koulutustilaan. Innokas-verkoston alueellinen koordinointi ja verkostoyhteistyö jatkui mm. Innovatiivinen koulu toimii -osahankkeen kautta.

Oppimisen pilvipalvelut

Tavoitteena oli:

- oppilaiden opiskelun tukena on monimuotoinen oppimisympäristö
- oppilaat saavat kokemuksia ja kartuttavat osaamistaan erilaisista pilvipalveluista jatko-opintoja, työelämää ja arjen mediatodellisuuttaan vastaavasti

Espoon opetuksen keskeisinä pilvipalveluina ovat Microsoft O365 ja opetuksen Edu O365 -pilvipalvelut sekä Googlen Workspace for Education -pilvipalvelu. Applen laiteympäristö kouluilla vähenee. Applen laitteiden tilalle tulevat Chromebookit kustannussyistä noudattaen Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmaa. Laitteiden sovelluskokonaisuutta hallitaan laitehallintajärjestelmän avulla ja keskeisiin pilvipalveluihin päästään ko. palveluiden applikaatioilla. Sovellusjakelua Chromebookeille on edistetty yhteistyössä Espoon tietohallinnon ja Kasvun ja oppimisen toimialan suomenkielisen perusopetuksen oppimisteknologian asiantuntijoiden kanssa.

Wilma toimii Espoossa kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen välineenä. DigiOne-Opetus-palvelua kehitettiin yhteistyössä Vantaan kaupungin koordinoimassa hankkeessa. Espoon pilottikoulut toimivat aktiivisesti kehittämistyössä. Lisäksi Digipolku-hanke tuki DigiOne-kehittämistyötä.

Espoossa on ollut opetuksen ja hallinnon yhteinen Office 365 -pilvipalvelu käytössä vuodesta 2016 lähtien. Espoon kaikkien käyttäjien – henkilökunnan, opettajien ja oppilaiden – Office 365 -pilvipalvelun, vuonna 2021 eriytetyn, hallinnon Office 365 - ja EDU O365 -pilvipalvelujen käytön tukea jatkettiin. EDU O365 -pilvipalveluun tuotettiin opettajille teemoittaisia tukimateriaaleja sekä oppiaineperustaisia työtiloja opetuksen tueksi ja osaamisen jakamiseksi.

O365- ja EDU O365 -pilvipalveluiden käytön tukemiseksi ja kehittämiseksi perustettujen sekä pedagogisten että teknisten ryhmien yhteistyötä Tietohallinnon kanssa jatkettiin. Molemmista ryhmissä on edustajina tietohallinnon, opetuksen kehittämisen palvelualueen ja opetushenkilöstön edustajia sekä esikunnan digikehityspäällikkö. Näin kehittämiseen saatiin yhteistyön tuella kuuluviin sekä kentän kokemuksia ja tarpeita että hallinnon kehittämisen tuki. Yhteistyössä kehitettiin entistä parempaa palvelua opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi.

Pilvipalveluiden käytön tavoitteena on, että oppilaat saavat kokemuksia molemmista pilvipalveluista jatko-opiskelua ja työelämää varten. Vuoden 2023 aikana kehitettiin pilvipalveluihin liittyviä käyttäjätunnusasioita. Googlen kirjaututaan EDU O365 -tunnuksilla ja salasanalla. Tämä edistää yhden tunnuksen taktiikkaa. Muutoksella helpotetaan oppilaiden salasanojen muistamista. Muutoksen jälkeen molempiin pilvipalveluihin kirjaututaan samoilla tunnuksilla.

Eduespoo.fi -projektia edistettiin. Projektin tavoitteena on parantaa pilvipalveluiden käyttöönottoa. Lisäksi tavoitteena on tuottaa selkeitä ohjeita Google for Education, Microsoft O365 ja Applen pilvipalveluiden käyttöön opetushenkilöstölle. Projekti tukee perusopetuksessa lisättyjen Chromebook-työasemien käyttöä. Projekti varmistaa, että pilvipalveluilla voidaan toteuttaa opetussuunnitelman tavoitteita. Tavoitteen on myös luoda yhteiskehittämisellä vaikuttavuutta ja voimaa muutokseen. Mukana projektissa on Espoon tietohallinto, SUPE ja SVEBI.

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen ja pilvipalveluiden käytön keskeisenä kehittämiskohteena on nostaa esille ja kehittää niitä toimintoja ja pedagogisia ratkaisuja, joilla oppilaiden ja opiskelijoiden aktiivisuutta, vuorovaikutusta ja osallistumista voidaan tukea. Sovellusten tarkasteluun ja käyttöönottoon liittyviä toimintatapoja kehitettiin toimialan ja Tietohallinnon yhteistyönä.

Muu kehittämistyö

Tavoitteena oli:

- kokeilla opettamisen, opiskelun ja koulujen johtamisen tueksi tarkoitettuja uusimpia teknologioita sekä kartoittaa ja arvioida niiden käytöstä mahdollisesti saavutettava lisäarvo palveluiden hankkimista koskevan päätöksenteon perusteeksi
- kokeilla ja kehittää uudenlaisia toimintakonsepteja yhteistyössä eri palveluntarjoajien kanssa

Innovatiivinen koulu toimii -hankkeessa ovat toimineet Lahnuksen ja Sunan koulut. Hankkeessa on kehitetty koulun digitalisaatiota kokonaisvaltaisesti. Kehittämistyön keskeisinä toimijoina ja innovaattoreina ovat toimineet oppilaat, opettajat, koulun johto, Innokas-verkosto ja Helsingin yliopisto. Hankkeesta saadaan tutkimusperustaisesti kehitettyjä toteutusmalleja levitettäväksi muihin kouluihin. Hankkeen aikana on vahvistettu edelleen tutor-oppilastoimintaa ja koulun digiportaita ja siihen liittyen arviointia edistämään koulun eheää digioppimisen polkua. Malleja tullaan kehittämään edelleen ja levittämään Espoon kouluihin. Hankkeen osana toteutettiin Espoon Dipolissa keväällä 2023 valtakunnallinen Innokas ohjelmointi- ja robotiikkaturnaus. Espoon koulut osallistuivat turnaukseen aktiivisesti sekä osallistumalla kilpailuihin että esittelemällä Espoon opetuksen hyviä digikäytänteitä. Tutor-oppilaat esittelivät toimintaansa ja toimivat tapahtumassa oppaina. Lisäksi Espoon Liikunta- ja nuorisopalvelut esitteli tapahtumassa e-pelillisyyttä ja toteutti osallistavan pelipajan oppilaille.

Matematiikan kaksi kehittäjäopettajaa, joiden kehittämisen kohteena oli ohjelmointiosaaminen opetussuunnitelman matematiikan tavoitteiden osalta, aloittivat kehittämistyönsä syksyllä 2020. He jatkoivat edelleen ohjelmointiosaamisen ja ohjelmoinnin eheän oppimisen polun edistämistä. Ohjelmoinnin polkua käytännön esimerkkeineen on edistetty alkuopetuksesta yläkouluun ja kokonaisuudelle on luotu tietosivusto, joka on jaettu EDU O365 -pilvipalvelussa kouluille hyödynnettäväksi. Ohjelmoinnin kehittäjäopettajat tekivät yhteistyötä tieto- ja viestintäteknologian kehittäjäopettajien kanssa oppimisteknologian pedagogisen asiantuntijan ohjauksessa.

Musiikin opettamisessa hyödynnettävää digitalisaatiota edistettiin edelleen MakeWithEspoo-yhteiskehittämisen keinoin Karhusuon koulussa yhteistyössä Big Ear Games -yrityksen kanssa innostavin tuloksin. Yritys ohjattiin EduStore-palveluun yhteiskehittämisen kokeilun jälkeen.

Vuonna 2023 toteutettiin myös seuraavia asioita:

Someturva

- Espoon perusopetuksen oppilaille on ollut vuonna 2023 käytössään asiantuntijoiden kehittämä digitaalinen Someturva-palvelu. Someturvan kautta lapset, nuoret ja opettajat saavat nimettömästi osaavaa apua somessa, peleissä tai muualla netissä kohdattuihin kiusaamis-, häirintä-, uhkailu- ja väkivaltatilanteisiin. Someturvan ensiaputiimi koostuu someen erikoistuneista juristeista ja sosiaalipsykologeista. Someturvan kautta käsitellyistä tapauksista 34 % on täyttänyt rikoksen tunnusmerkit. Tilanteet tapahtuivat useimmin Snapchatissa, Whatsappissa ja TikToksissa. Näistä tapauksista 38 % oli lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Kunnianloukkauksia eli toisten haukkumista,

tarkoituksellista nöyryyttämistä tai valheiden levittämistä oli 22 % tapauksista. 46 %:ssa tapauksista Someturva oli ensimmäinen taho, jolle lapsi tai nuori kertoi tilanteesta.

Oppilaiden digitaidot kehittyivät Tiek-tutkinnoilla

- Perusopetuksessa oppilaat ovat suorittaneet usean vuoden ajan TIEKEN tutkintoja. Oppilailla on ollut mahdollista suorittaa Tiekien A-kortti että @-tutkintoja. Noin kymmenkunta koulua on hyödyntänyt tätä mahdollisuutta valinnaisaineopinnoissa. Toiminta päättyi 30.6.2023.

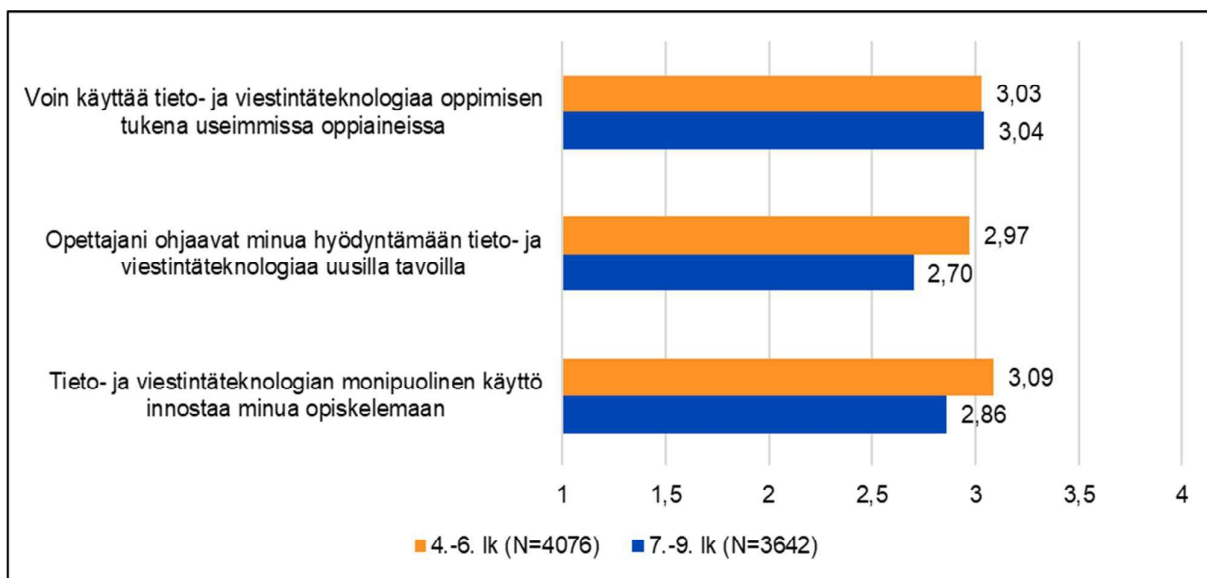
Edudata.io

- Opettajat käyttävät opetuksessaan yhä enemmän digitaalisia sovelluksia. Voimassa oleva lainsäädäntö velvoittaa opetuksen järjestäjän huolehtimaan siitä, että opetuksessa käytettävät sähköiset palvelut vastaavat tietosuoja- ja perusopetuslain vaatimuksia. Alkukeväästä 2022 allekirjoitettiin Luuppi-tietosuojapalvelusopimus. Palvelun nimi on muuttunut Edudata.io:ksi.
- Palvelu jakautuu Luuppi-sovellukseen, Luuppi-arviointiin ja Luuppi-seurantaan ja ylläpitoon.
- Palvelun käyttöönotto etenee ja sitä edistetään eri tahoilla.

Arviointituloksia

Lukuvuoden 2022–2023 oppilaskyselyn tulosten mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään oppimisen tukena saman verran ala- ja yläkouluissa, mutta alakoululaisia sen käyttö innostaa enemmän (kuva 19).

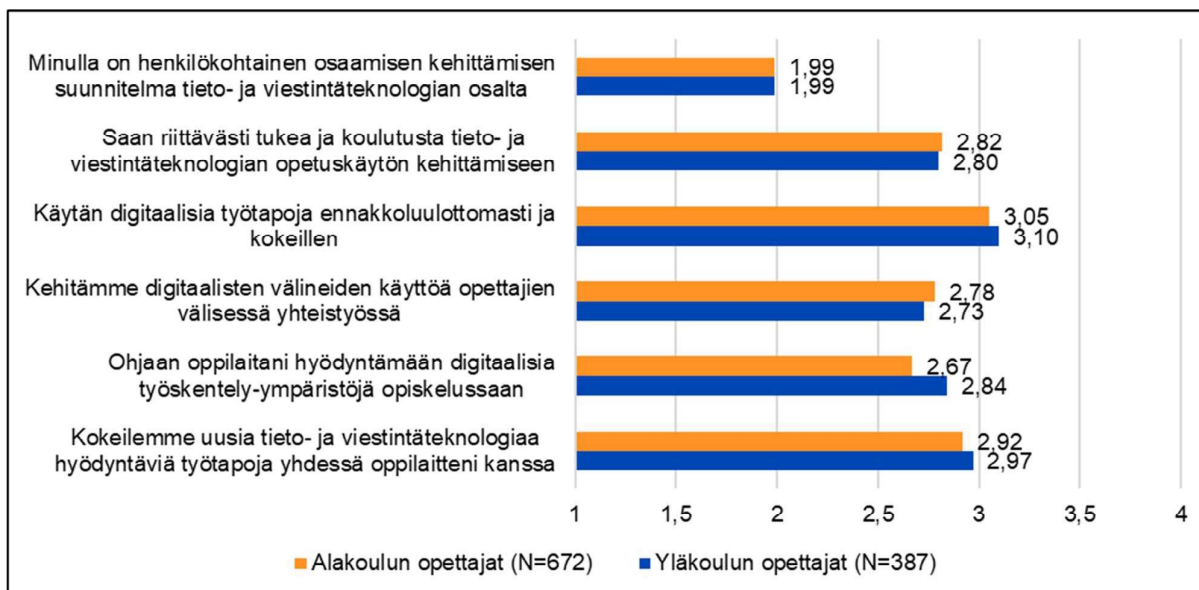
Kuva 19: Oppilaskyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkouluissa

Henkilöstökyselyn TVT-väittämien keskiarvot alakoulujen ja yläkoulujen opettajilla esitetään kuvassa 20. Yläkoulujen opetuksessa käytettiin vastausten mukaan digitaalisia työskentely-ympäristöjä hiukan aktiivisemmin kuin alakouluissa, mutta muuten ala- ja yläkoulujen välillä ei ollut eroja. Keskiarvot olivat kuitenkin pudonneet tilastollisesti merkitsevästi kaikissa TVT-väittämissä vertailussa lukuvuoden 2020–2021 kyselyyn. Keskusteluissa arveltiin syyksi sitä, että koronapandemian aikaisesta digitaalisten välineiden käytön kasvusta on palattu – kenties tarkoituksellisestikin – hiukan taaksepäin lähemmäs sitä, mitä se oli ennen pandemiaa. Monissa kyselyn väittämissä korostetaan lisäksi digitaalisten välineiden innovatiivista käyttöä ja uusia kokeiluja. Näitäkin varmasti tehtiin pandemian aikana kasvavissa määrin, mutta uusien välineiden käyttöönotto ja erilaiset kokeilut lienevät sen jälkeen vähentyneen ja vakiintuneen peruskäytöksi.

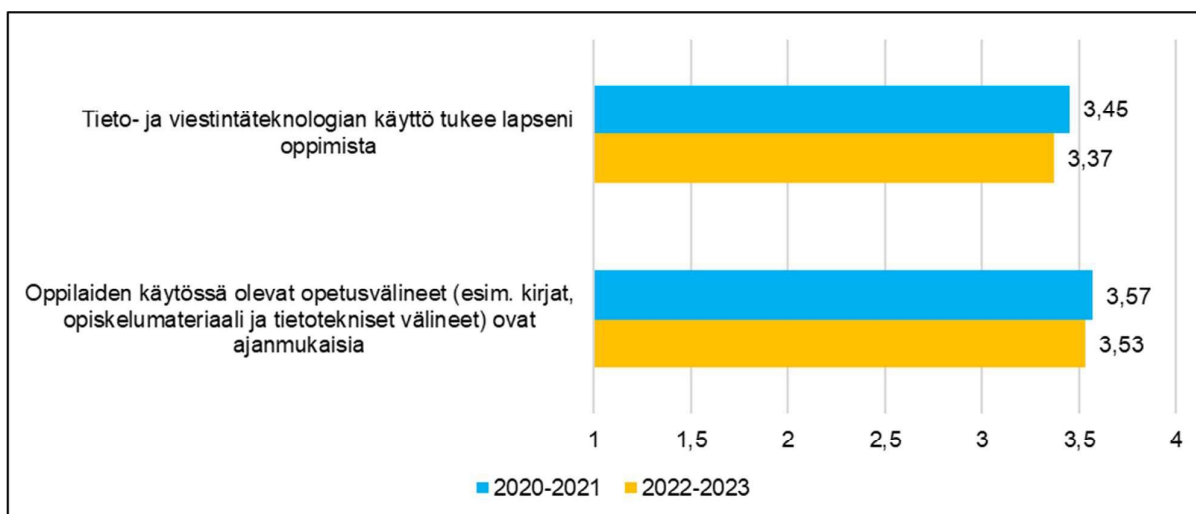
Keskustelun myötä todettiin, että myös kysymyspatteristoa on aika päivittää ja näin tehtiinkin lukuvuoden 2023–2024 henkilöstökyselyyn.

Kuva 20: Henkilöstökyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkoulujen opettajilla

Huoltajille suunnatun kyselyn tulosten perusteella huoltajat ovat tyytyväisiä teknologian käyttöön ja käytössä oleviin opiskeluvälineisiin mukaan lukien tietoteknisiin laitteisiin. Vertailtaessa vuosien 2021 ja 2023 huoltajakyselyjen tuloksia nähdään kuitenkin pientä, mutta merkitsevää, laskua väittämässä ”Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tukee lapseni oppimista”. Lieneekö tähänkin syynä koronapandemian jälkeinen paluu ”normaaliin”?

Kuva 21: Huoltajakyselyn keskiarvojen vertailua TVT-väittämässä 2021 ja 2023

4.8 Perusopetuksen iltapäivätoiminta

Espoon kaupunki järjestää perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa kilpailutettuna, omana ja avustettuna toimintana. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa tarjotaan Espoossa ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös. Lukuvuonna 2022–2023 iltapäivätoimintaan osallistui 2466 1. vuosiluokan oppilasta, 1753 2. vuosiluokan oppilasta ja 62 ylempien vuosiluokkien erityisen tuen oppilasta. Yhteensä iltapäivätoimintaan osallistui 4281 lasta.

Lisäksi Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikkö toteutti vammaispalvelu- ja kehitysvammalain perusteella aamu- ja iltapäivähoitoon sekä loma-ajan hoitoon oikeutettujen kehitysvammaisten ja autististen

oppilaiden hoitoa. Aamu- ja iltapäivähoitoon osallistui lukuvuonna 2022–2023 yhteensä 254 oppilasta. Koululaisten hoitoa toteutettiin niillä kouluilla, joilla oppilaiden opetuskin järjestettiin.

Iltapäivätoiminnasta perittiin lukuvuonna 2022–2023 asiakasmaksuna 140 euroa kuukaudessa kokoaikaisesta iltapäivätoiminnasta ja 80 euroa kuukaudessa osa-aikaisesta iltapäivätoiminnasta. Kokoaikaista iltapäivätoimintaa järjestettiin kello 17 asti ja osa-aikaista kello 15 saakka.

Iltapäivätoiminnan asiakasmaksuihin oli mahdollista hakea huojennusta. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksun puolittamista tai perimättä jättämistä koskeva päätös tehtiin perheeseen ja perheen hakemuksessa ilmoittamien tulojen perusteella. Asiakasmaksuhuojennuksia myönnettiin lukuvuonna 2022–2023 550 perheelle, yhteensä noin 523 970 euroa. Huojennuksia haettiin aikaisempia vuosia vähemmän.

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan laadullisen arvioinnin perustana toimivat lainsäädäntö ja valtakunnalliset aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet -asiakirja. Lisäksi espoolaista iltapäivätoimintaa määrittivät Espoon iltapäivätoiminnan järjestämisen periaatteet sekä sopimuksien seurantaan ja toiminnan ohjaukseen liittyvät asiakirjat. Iltapäivätoiminnan yksikkökohtaiseen perustietolomakkeeseen kirjatut asiat sekä yksikön vuosittainen toimintasuunnitelma loivat perustan toiminnan toteuttamiselle ja kehittämiselle. Toimintasuunnitelman tuli sisältää mahdollisimman konkreettiset, toimintaa laadullisesti kuvaavat toiminta- ja toteutusmallit.

Iltapäivätoiminnan palveluntuottajille järjestettiin lukuvuoden aikana kolme sopimusseurantakeskustelua. Lukuvuoden aikana järjestettiin myös muita info- ja keskustelutilaisuuksia, joihin osallistui perusopetuksen iltapäivätoiminnan palveluntuottajia, ohjaajia sekä perusopetuksen rehtoreita.

4.9 KULPS

KULPS on Espoon esi- ja perusopetuksen oppilaille luotu kulttuurin, kirjaston ja liikunnan palvelutarjontakokonaisuus. KULPS tukee esi- ja opetussuunnitelman toteutumista; KULPSin toiminnat tukevat oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaista oppimista sekä laaja-alaisen oppimisen kehittymistä. Samalla KULPS rikastuttaa koulujen mahdollisuuksia monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen. Oppimisympäristöinä ovat muun muassa kaupungin historialliset kohteet, taidenäyttelyt, museot, kirjastot, konsertit, esittävän taiteen näytökset ja oma lähiseutu.

KULPSiin osallistuminen on jokaisen oppilaan oikeus. Tavoitteena on, että jokainen oppilas pääsee lukuvuoden aikana vähintään kerran kulttuuripolulle, kirjastopolulle ja liikuntapolulle (Espoon perusopetuksen opetussuunnitelma luku 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat). Tavoitteen toteutumista seurataan keräämällä kunkin polun oppilaskäyntimäärät lukuvuoden aikana ja suhteuttamalla ne lukuvuoden oppilasmäärään. Näiden lisäksi oppimisympäristöinä toimivat myös liikuntapaikat ja erilaiset liikuntapalveluita järjestävät liikunta- ja urheiluseurat sekä liikunta-alanyritykset.

KULPS edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta kulttuuri- ja liikuntaosallistumiseen tarjoamalla maksuttomia palveluita osana koulupäivää. Espoon kulttuurikasvatusta toteutetaan kulttuuri- ja kirjastopolkujen kautta. Kouluryhmillä on ollut oikeus maksuttomiin HSL:n matkoihin kello 9–15 välillä.

Kulttuuri- ja kirjastopoluilla käyntejä oli laskennallisesti keskimäärin vähintään yksi per oppilas, liikuntapolulla vähemmän. Espoon opetussuunnitelmaan kirjattu tavoite ei vielä toteudu jokaisen oppilaan kohdalla, sillä koulu- ja luokkakohtaiset käyntimäärät vaihtelevat suuresti. Oppilaskohtainen tavoitteen seuraaminen tapahtuukin koulutasolla. Huomattavaa liikuntapolulla on, että erityisluokat käyttivät liikuntapolkua aktiivisesti.

Kulttuuripolulla otettiin käyttöön dynaaminen toimittajarekisteri (Taiteen ja kulttuurin hankinta lapsille ja ikäihmisille) vuonna 2023, joka muun muassa edistää laadukkaiden, innovatiivisten sekä kestävien palveluhankintojen tekemistä. Syksystä 2023 alkaen kulttuurikasvatussisällöt vastaavat paremmin opetus- ja kasvatussuunnitelmien tavoitteisiin, lasten ja nuorten toiveisiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä opettajien tarpeisiin. Sisältöjen valinnassa on painotettu lapsilähtöisyyttä, saavutettavuutta ja toiminnallisuutta. Taidesisällöt kulttuurikasvatuksessa ovat hankinnan myötä monimuotoistuneet, erityisluokat ja maahanmuuttotilaisuuksia oppilaita pyritään huomioimaan entistä paremmin. Muun muassa syyslukukauden 2023 aikana KULPS-kulttuuripolulla on vierailut 9 erityisryhmää tai luokkaa ja 9 valmistavan opetuksen ryhmää. Oppilaiden yhdenvertaisuutta osallistua kulttuuriin ja taiteisiin KULPS:n kautta on edistetty kiinnittämällä erityistä huomiota alueelliseen tasa-arvoon: tietyt palvelut kuuluvat esimerkiksi Keski- ja Pohjois-Espoon kouluille.

Liikuntapolulla oppilaalla on mahdollisuus kokeilla sellaista liikuntalajia, jota koululiikunta ei välttämättä sisällä. Kokeilun kautta oppilaalla on myös mahdollisuus löytää itselleen mieluisa liikuntaharrastus. Liikuntapolun

tarjontaa koostaessa on huomioitu liikunnanopetussuunnitelma ja konsultoitu kehittäjäopettajaa. Liikuntapolun tarjontaa on eri alueilla, koska osalla palveluntuottajista on mahdollisuus tulla pitämään toimintaa myös koululla.

Elokuussa käynnistyi vaikuttavuudella johtamisen -projekti, jonka avulla selvitetään KULPS – kulttuuri – ja kirjastopolun vaikuttavuutta opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Opettajilta kysyttiin osallistavien menetelmien avulla kulttuurikasvatuksen näkökulmista ja tarpeista, sekä palvelujen nykytilasta opettajan näkökulmasta. Projektiin liittyvää tutkimusta toteuttamaan on valittu Pentagon Insight.

Taulukko 10: KULPS-käynnit lukuvuosina 2020–2023

	Käyntejä yhteensä 2022–23	Käyntejä / oppilas 2022–23	Käyntejä yhteensä 2021–22	Käyntejä / oppilas 2021–22	Käyntejä yhteensä 2020–21	Käyntejä / oppilas 2020–21
Kulttuuripolku	45 832	1,5	66 314	2,2	29 610	1,0
Liikuntapolku	23 878	0,8	28 200	0,9	4 801	0,2
Kirjastopolku	33 122	1,1	59 380	1,9	49 194	1,7

Koulun lukuvuosisuunnitelmaan sisältyy koulun oma KULPS-toiminnan suunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan koulukohtaisen lukuvuoden arvioinnin yhteydessä. Lukuvuoden 2022–2023 arvioinneissa kouluilta kysyttiin, toteutuiko Espoon opetussuunnitelmaan kirjattu tavoite oman koulunne kohdalla: "Jokainen oppilas pääsee lukuvuoden aikana vähintään kerran kulttuuripolulle, liikuntapolulle ja kirjastopolulle". 51 koulua (70 %) vastasi tähän "kyllä" ja 22 (30 %) "ei". Tavoitteeseen päästäisiin, jos jokaisen koulu huolehtisi siitä, että tavoite oman koulun oppilaiden osalta toteutuu. Tulos oli kuitenkin huomattavasti parempi kuin edellisenä lukuvuonna, jolloin vain 28 koulua (37 %) vastasi "kyllä".

5 Perusopetuksen tuloksia

5.1 Oppimistulokset

5.1.1 ALLU-lukutesti

Yleistä testauksesta

ALLU-lukutesti on Turun oppimiskeskuksen kehittämä ala-asteen lukutesti, joka on normitettu laajan valtakunnallisen aineiston pohjalta. ALLU-testiin osallistuvat Espoossa vuosittain perusopetuksen 2.- ja 4.-luokkalaiset, poikkeuksena vuosi 2021, jolloin testattiin 2.- ja 5.-luokkalaiset. ALLU-testiin osallistuvat kaikki ikäluokan oppilaat toiminta-alueittain opiskelevia ja valmistavan opetuksen oppilaita lukuun ottamatta. ALLU-tulokset merkitään oppilashallintojärjestelmä Primukseen, josta ne ovat hyödynnettävissä kunta- ja koulukohtaisia yhteenvetoja varten. Huoltaja puolestaan näkee lapsensa tuloksen Wilmassa.

Espoo on hyödyntänyt ALLU-testiä jo vuosien ajan oppilaan lukutaidon arvioinnissa sekä yhtenä kuntakohtaisten oppimistulosten arvioinnin keinona. Oppilastasolla ALLU-testiä voidaan käyttää eri tavoin: Sillä selvitetään oppilaan lukemisvalmiudet, lukutaidon sujuvuus ja luetun ymmärtäminen. Kuntatasolla ALLU-testien tuloksia hyödynnetään lukutaidon kehittymisen seuraamisessa, opetuksen pitkäaikaisvaikutusten seuraamisessa sekä eri ikäryhmien vertailussa.

ALLU-testissä testataan erikseen luetun ymmärtämistä ja teknistä lukutaitoa. Kummastakin saadaan tulokseksi tasoryhmä (1-8/9), jossa

- Tasoryhmät 1-3 = vaikeuksia luetun ymmärtämisessä tai vaikeuksia teknisessä lukutaidossa
- Tasoryhmät 4-6 = luetun ymmärtäminen tai tekninen lukutaito vastaa ikäryhmän keskitasoa
- Tasoryhmät 7-9 = luetun ymmärtäminen tai tekninen lukutaito on yli ikäryhmän keskitason

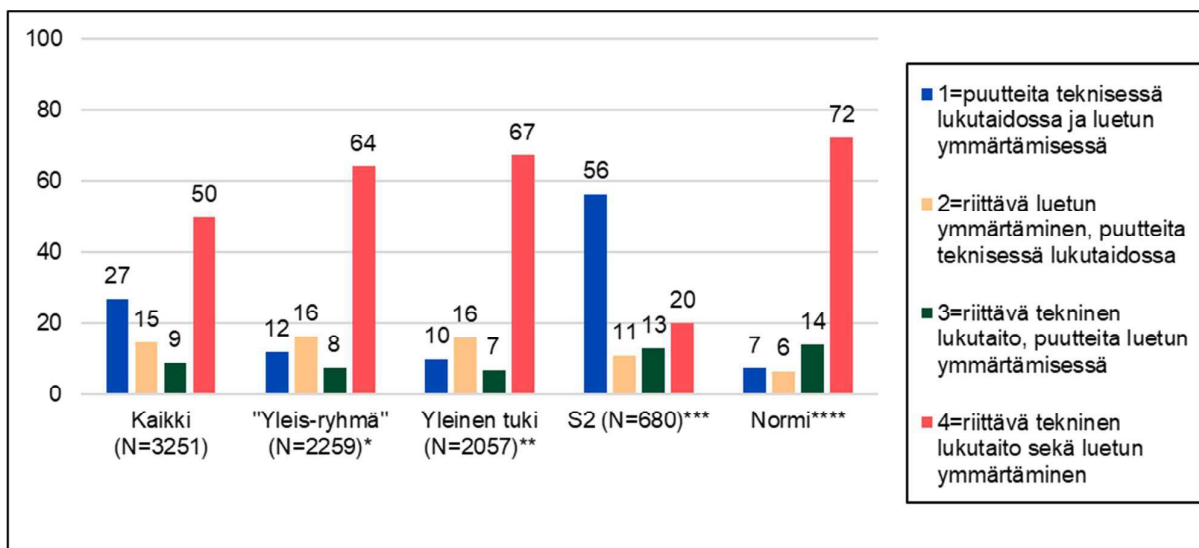
Kahden tasoryhmän perusteella määritellään testitulos eli alaryhmä (1-4), jossa

- 1 = puutteita teknisessä lukutaidossa ja luetun ymmärtämisessä
- 2 = riittävä luetun ymmärtäminen, puutteita teknisessä lukutaidossa
- 3 = riittävä tekninen lukutaito, puutteita luetun ymmärtämisessä
- 4 = riittävä tekninen lukutaito sekä luetun ymmärtäminen

Yleisenä tavoitteena siis sekä luetun ymmärtämisessä että teknisessä lukutaidossa on vähintään tasoryhmä 4 (osaaminen ikäryhmän tasoista) ja testituloksena niin ikään 4 (riittävä lukutaito).

2. Luokan tulokset

Kuva 22: 2.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2023 (%)

*Yleisen ja tehostetun tuen oppilaat, ei S2-oppilaita

**Yleisen tuen oppilaat, ei S2-oppilaita

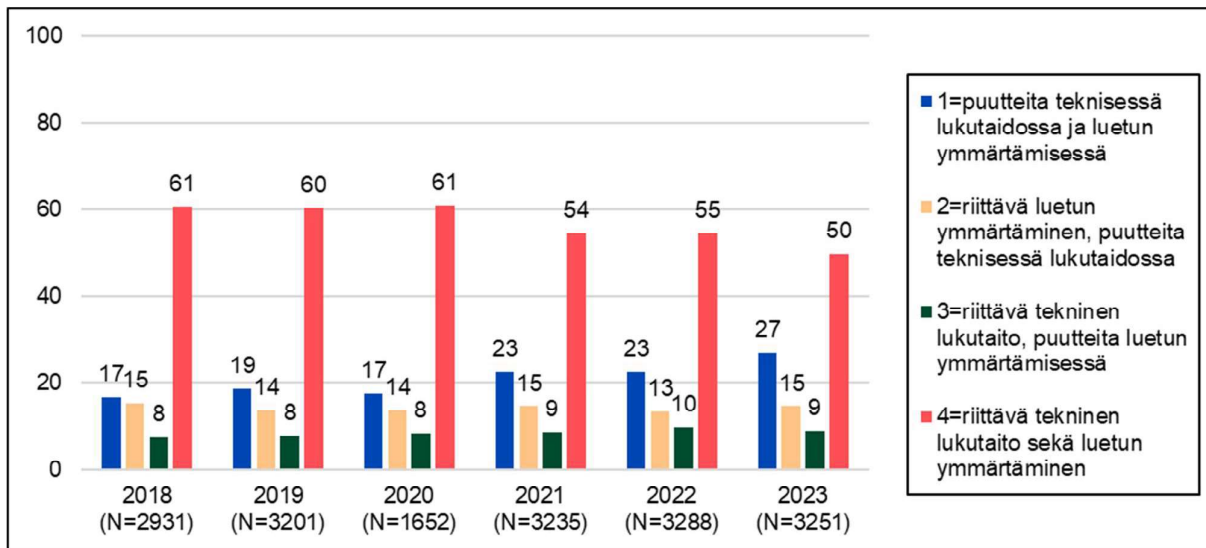
***Yleisen ja tehostetun tuen S2-oppilaita

****ALLU-testin alkuperäinen normitus

Kuvassa 22 on esitetty 2.-luokkalaisten ALLU-tulos keväältä 2023. Kuvasta nähdään, että kaikista 2.-luokkalaista vain 50 %:lla (49,8 %) oli ALLU-testin mukaan riittävä lukutaito ja 27 %:lla oppilaita oli puutteita sekä teknisessä lukutaidossa että luetun ymmärtämisessä. Keskimäinen ryhmä – pelkät yleisen tuen oppilaat ilman suomi toisena kielenä (S2) -oppimäärän oppilaita – lienee profiililtaan lähimpänä alkuperäisen normituksen otosryhmää, mutta silti tämäkään ryhmä ei saavuttanut normin tasoa. S2-oppilaita (ilman erityisen tuen oppilaita) vain 20 %:lla lukutaito oli riittävä.

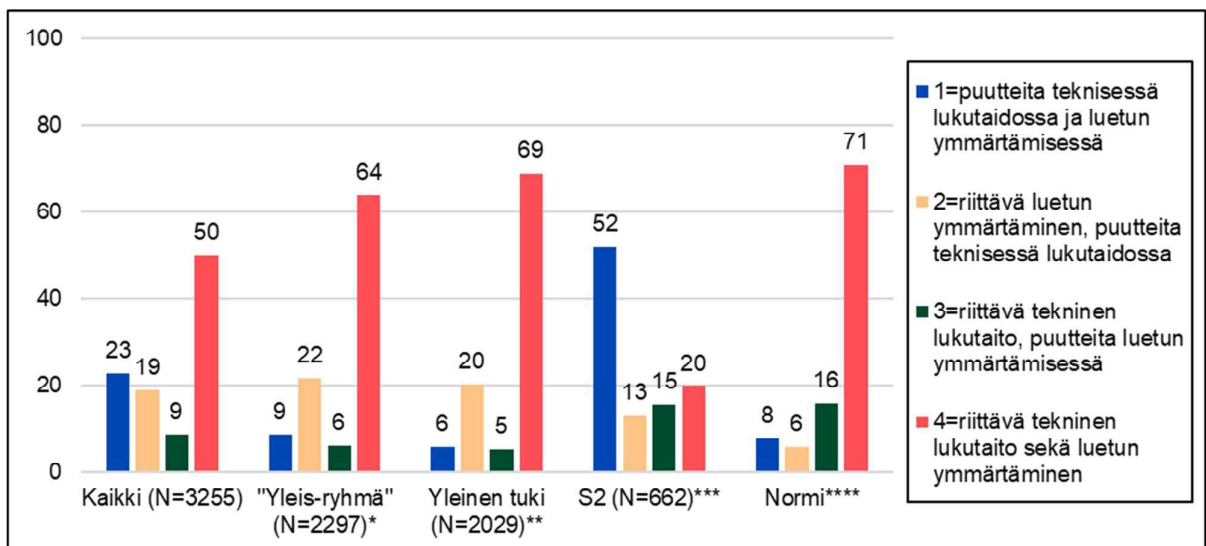
2.-luokkalaisten lukutaito oli kokonaisuudessaan heikompi kuin koskaan aiemmin ALLU-tulosten mittausten aikana (kuva 23). Riittävän lukutaidon omaavien osuus on pudonnut muutamassa vuodessa yli 10 prosenttiyksikköä ja heikosti lukevien osuus vastaavasti kasvanut suunnilleen saman verran. Heikkenemistä on tapahtunut kaikissa ryhmissä: tytöt, pojat, S1- ja S2-oppilaat.

Kuva 23: 2.-luokkalaisten ALLU-tulosten kehitys vuosina 2018–2023

4. luokan tulokset

Kuva 24: 4.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2023 (%)

*Yleisen ja tehostetun tuen oppilaat, ei S2-oppilaita

**Yleisen tuen oppilaat, ei S2-oppilaita

***Yleisen ja tehostetun tuen S2-oppilaat

****ALLU-testin alkuperäinen normitus

4. luokan ALLU-tulokset on esitetty kuvassa 24 samaan tapaan kuin 2. luokan tulokset edellä. Riittävän lukutaidon omaavien osuudet ovat eri ryhmissä melko lähellä samaa kuin 2. luokan tuloksissa. ”Yleisryhmässä” ja yleisen tuen oppilaissa oli melko vähän sellaisia, joilla on puutteita sekä teknisessä lukutaidossa että luetun ymmärtämisessä. Sen sijaan keltainen palkki, eli niiden osuus, joilla on riittävä luetun ymmärtäminen mutta puutteita teknisessä lukutaidossa, on melko korkea. Tämä johtuu siitä, että monilla oppilailla tekninen lukutaito – eli lukemisen nopeus ja sujuvuus – jäi juuri sen pisterajan alle, mikä olisi vaadittu riittävän teknisen lukutaidon tasoon.

Teknisen lukutaidon kehittyminen ALLU-testin normin mukaisesti edellyttää, että lukutaitoa pidetään yllä ja kehitetään jatkuvasti – lukemalla. Teknisen lukutaidon heikkeneminen näkyy erityisesti pojilla, joiden lukutaito oli 4. luokalla kokonaisuutena selvästi tyttöjä heikompi.

ALLU-tuloksia tarkasteltiin erikseen sekä vieraskielisten (äidinkieli muu kuin suomi) että S2-oppilaiden näkökulmasta. Näiden ryhmien lukutaidossa ei juuri ollut eroa, vaikka täysin samoista ryhmistä ei olekaan kyse. Vieraskielisten ALLU-tulokset olivat huomattavasti heikommat kuin niillä, joiden äidinkieli oli suomi. Suomessa syntyneistä vieraskielisistä vain 27 % saavutti riittävän lukutaidon tason 4. luokan testaukseen mennessä, vaikka olivat käyneet koko koulupolkinsa Suomessa ja suomen kielellä. Suomeen jossain elämänsä vaiheessa muuttaneista 4. luokan vieraskielisistä riittävä lukutaito oli 15 %:lla testatuista. Oppilaan lukutaidon kannalta keskeistä ei näyttänyt olevan se, kauanko oppilas on asunut Suomessa – vai onko asunut Suomessa koko ikänsä – vaan oppilaan kieli- ja kulttuuritausta määritteli lukutaidon kehittymistä huomattavasti enemmän.

ALLU-tuloksissa tarkasteltiin myös koulujen välisiä eroja sekä koulujen tuloksia suhteessa koulun aluekertoimeen. Aluekerroin lasketaan oppilaiden kotiosoitteita vastaavien pienalueiden mukaisesti kolmen muuttujan, työttömyysprosentin, matalan koulutustason sekä vieraskielisten osuuden perusteella, ja se kuvaa näin ollen koulun sosioekonomista taustaa. Mitä suurempi aluekerroin koululla on, sitä haastavampi sosioekonominen ympäristö. Osa koulujen rahoituksesta jaetaan aluekertoimen perusteella. Aluekertoimen ja 2. luokan välinen korrelaatio oli -0,80 ja vastaava luku 4. luokalla -0,75. Voi siis sanoa, että sosioekonomisella taustalla on erittäin suuri vaikutus koulukohtaisiin ALLU-tuloksiin.

Kenties kiinnostavin näkökulma ALLU-tuloksissa on tarkastelu siitä, miten samojen oppilaiden lukutaito kehittyi ja muuttuu 2. ja 4. luokan välillä. Kyse on siis pitkälti opetuksen aikaansaamasta vaikutuksesta. Kun verrattiin saman oppilasjoukon ALLU-tulosta 2. luokalla ja kaksi vuotta myöhemmin, 4. luokalla, ja kun kumpaakin tulosta peilattiin kyseisen vuosiluokan normiin, oli 4. luokalla riittävästi lukevia kokonaisuutena hieman vähemmän kuin 2. luokalla. Tosin S2-oppilailla riittävästi lukevien osuus oli täsmälleen sama. S2-oppilaiden kohdalla näkyi kuitenkin myönteinen muutos siten, että kaikista heikoimpien lukijoiden (tasoryhmä 1) osuutta onnistuttiin pienentämään. Lukutaito ei välttämättä noussut riittäväälle tasolle (tasoryhmään 4) asti, mutta sen nouseminen tasoryhmille 2 tai 3 oli sekin selvä parannus. Tyttöjen ja poikien eriytyminen tuli esiin selvästi: tyttöjen lukutaito suhteessa normiin parani kahden vuoden aikana ja poikien heikkeni. Heikkeneminen johtui pääosin siitä, että niiden osuus, joilla on puutteita teknisessä lukutaidossa, kasvoi (alaryhmä 2), mikä näkyi erityisesti juuri pojilla.

Lukutaitoon panostaminen erityisesti alkuopetuksessa on tärkeää, koska ALLU-tulosten perusteella 2. luokan tulokset ennakoivat vahvasti myöhempää lukutaitoa. Taulukossa 11 on kuvattu korrelaatioita 2. ja 4. luokan luetun ymmärtämisen ja teknisen lukutaidon tulosten välillä. Taulukosta nähdään, että etenkin luetun ymmärtämisen ”ennustearvo” on erittäin korkea. Teknisessä lukutaidossa se on matalampi, mutta siinäkin korrelaatiot ovat erittäin merkitseviä siitä huolimatta, että teknisen lukutaidon testaus on 2. ja 4. luokalla erilainen. Pienemmässä aineistossa on ollut nähtävissä, että myös 4. luokan jälkeen tulokset ovat varsin pysyviä. Jos oppilaan lukutaidossa on merkittäviä puutteita, niin niiden korjaaminen ylemmillä luokilla ei välttämättä enää ole helppoa. Sen vuoksi riittävä lukutaito tulisi varmistaa jo alkuopetuksen aikana.

Taulukko 11: 2. ja 4. luokan ALLU-tulosten väliset korrelaatiot

	Luetun ymmärtäminen (LY), korrelaatio	Tekninen lukutaito (TL), korrelaatio
Tasoryhmä 2. ja 4. luokalla, kaikki	0,82 **	0,61 **
Tasoryhmä tytöillä 2. ja 4. luokalla	0,82 **	0,64 **
Tasoryhmä pojilla 2. ja 4. luokalla	0,81 **	0,61 **
Tasoryhmä S2-oppilailla 2. ja 4. luokalla	0,76 **	0,61 **

ALLU-tuloksia on käsitelty ja hyödynnetty monin tavoin syksyn 2023 aikana. Niitä on käyty läpi muun muassa perusopetuksen johdossa ja tarkemmin eri palvelualueilla, rehtoreiden ja erityisopettajien kanssa. Muutampia kouluvierailuja on tehty juuri ALLU-tulosten näkökulmasta. Niissä pyrittiin selvittämään, minkälaisia käytäntöjä kouluilla on lukutaidon kehittämisessä. Myös kirjastopedagogien kanssa on käsitelty ALLU-tuloksia ja pohdittu niiden kautta yhteistä intressiä, lukutaidon kehittämistä.

5.1.2 PISA 2022 -tutkimus

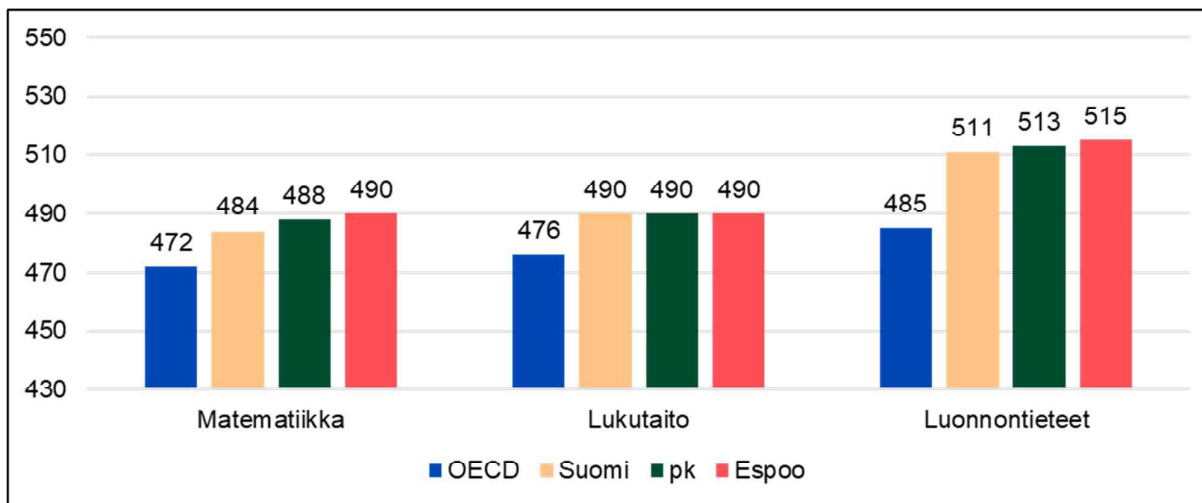
PISA (Programme for International Student Assessment) on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, joka tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja tuloksista kansainvälisessä vertailukehyksessä, mutta myös tietoa koulun ulkopuolella tapahtuvaan oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Keväällä 2022 toteutettiin 8. PISA-arviointi, johon osallistui 81 maata tai aluetta. Arviointia siirrettiin vuodelle koronapandemian vuoksi. Arvioinnin pääalue oli matematiikka. Muut sisältöalueet olivat lukutaito ja luonnontieteet.

Suomesta arviointiin osallistui 10239 15-vuotiaista 241 koulusta. Arvioinnissa otettiin yliotos maahanmuuttajataustaisista, mutta heidän yliedustuksensa otosaineistossa korjattiin tuloksia laskettaessa painokertoimien avulla siten, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus pienennettiin vastaamaan oppilaspopulaatiossa vallitsevaa tilannetta.

Matematiikan osaamisen taso oli Suomessa edelleen tilastollisesti merkitsevästi OECD-maiden keskiarvoa parempi, mutta pistemäärässä tapahtui selvä pudotus edellisestä, vuoden 2018 tutkimuksesta. Heikkojen osaajien määrä oli kasvanut. Kansallisen raportin mukaan joka neljännellä matematiikan osaaminen oli niin heikkoa, että oppilaalla ei voida katsoa olevan kykyä toimia yhteiskunnan täysipainoisena jäsenenä. Myös lukutaidossa ja luonnontieteissä Suomen pistemäärät olivat pudonneet selvästi edellisestä PISA-tutkimuksesta, mutta keskiarvot olivat edelleen OECD-maiden keskiarvoja paremmat.

Espoon suomenkielisen perusopetuksen yksiköstä PISA 2022 -tutkimukseen osallistui 1011 oppilasta 17 koulusta. Tämä on huomattavasti enemmän kuin edellisissä PISA-tutkimuksissa, mutta myös kansallinen otos oli nyt suurempi. Kuvassa 25 esitetään OECD-maiden, Suomen, pääkaupunkiseudun ja Espoon keskiarvot arvioinnin eri osa-alueilla.

Kuva 25: Espoon ja vertailualueiden keskimääräiset pistemäärät PISA 2022 -tutkimuksen eri osa-alueilla

Kuvasta nähdään, että Espoon pistemäärät olivat hyvin lähellä kansallista tasoa. Matematiikassa pistemäärä oli hieman kansallista keskiarvoa korkeampi, mutta koulukohtaisista virhemarginaaleista johtuen tätä eroa ei voida pitää merkitsevänä.

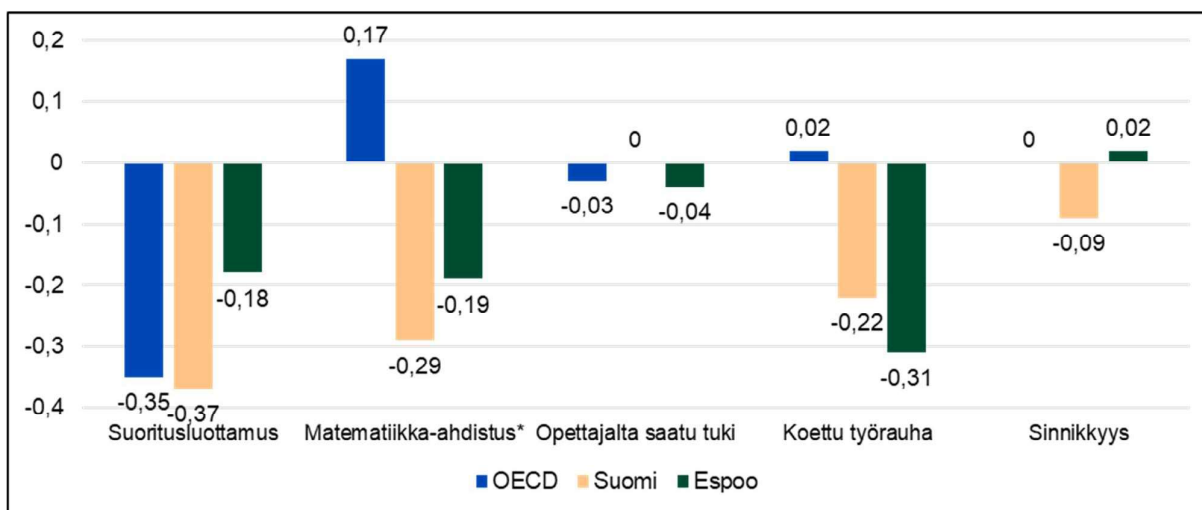
Espoon näkökulmasta tuloksissa tapahtui heikennystä, sillä esimerkiksi PISA 2015- ja 2018-tutkimuksissa Espoon pistemäärät olivat vielä selkeästi kansallista tasoa korkeammat. Vaikka kansallisissa tuloksissa tapahtui heikentymistä 2018 tutkimukseen verrattuna, Espoossa sitä tapahtui erityisesti lukutaidossa ja matematiikassa vieläkin enemmän, sekä tytöillä että pojilla. Poikien tulokset olivat edelleen kansalliseen poikien tulokseen verrattuna paremmat kaikilla kolmella osa-alueella, mutta tyttöjen pistemäärä jäi kaikilla osa-alueilla kansallista arvoa matalammaksi. Ero oli tosin pieni, mutta vuoden 2018 tulokseen nähden selkeä, sillä silloin tyttöjenkin pistemäärät olivat vielä selvästi kansallista tyttöjen keskiarvoa ylempänä. Pudotuksesta

huolimatta tyttöjen lukutaito oli selvästi parempi kuin pojilla, mutta poikien matematiikan osaaminen – toisin kuin kansallisissa tuloksissa – taas parempaa kuin tyttöjen.

PISA 2022 -tutkimukseen osallistuneet koulut sijoitettiin valtakunnallisesti kvartaaleihin osa-alueittain muodostuneiden pisterajojen mukaisesti. Espoossa muistakin arvioinneista esiin tullutta koulujen välistä vaihtelua kuvasi se, että 17 koulua sijoituivat melko tasaisesti kaikille neljälle kvartaalille. Lähes samat koulut pysyttelivät ylä- tai alakvartaalissa kaikilla kolmella osa-alueella. Kun koulukohtaisia matematiikan tuloksia tarkasteltiin koulun sosioekonomista taustaa kuvaavan aluekertoimen näkökulmasta, havaittiin näillä olevan erittäin vahva yhteys (korrelaatio $-0,81^{**}$). Sosioekonomiset tekijät siis pitkälti selittävät Espoossa koulujen välistä suurta vaihtelua.

Kuvassa 26 on kuvattu PISA 2022 -tutkimuksen tuloksia matematiikan opiskeluun liittyvien asenteiden ja oppimisympäristöjen osalta. Kuvassa esitetyt mittarit saivat arvoja väliltä -1 – $+1$. Suoritusluottamusta koskevissa väittämässä oppilailta kysyttiin, kuinka varmoiksi tai epävarmoiksi he kokivat itsensä erilaissa matemaattisissa ongelmatehtävissä. Suoritusluottamus oli Espoossa kansalliseen ja OECD-tasoon verrattuna melko hyvä, ja se oli yhteydessä matematiikan tulokseen. Matematiikka-ahdistusta kuvaavassa mittarissa positiiviset arvot tarkoittavat suurempaa matematiikan opiskeluun, oppitunteihin, tehtäviin tai kokeisiin liittyvää ahdistusta. Suomessa ahdistus oli hyvin vähäistä OECD-maiden keskiarvoon verrattuna, mutta Espoossa kuitenkin hieman Suomen tasoa korkeampaa. Tyttöillä ahdistusta oli enemmän kuin pojilla.

Kuva 26: Matematiikan oppimisympäristöjä koskevat tulokset PISA 2022 -tutkimuksessa

*Matematiikka-ahdistus oli käänteinen mittari muihin verrattuna: positiiviset arvot kuvaavat suurempaa ahdistusta.

Matematiikan opiskeluun liittyvä työrauha oli Suomen kansallisissa tuloksissa heikko verrattuna OECD-maiden keskitasoon, mutta Espoossa vielä tätäkin heikompi. Koettu työrauha korreloi matematiikan tulosten kanssa, mutta ei yhtä selvästi kuin suoritusluottamus tai matematiikka-ahdistus. Espoon tuloksissa huomionarvoista oli se, että kun kysyttiin, kuinka usein digitaalisten resurssien käyttö häiritsee vastaajan keskittymistä matematiikan tunneilla, niin 46 % Espoon vastaajista vastasi sen häiritsevän kaikilla tai useimmilla tunneilla. Vastaavat arvot OECD-maissa ja kansallisissa tuloksissa olivat 30 % ja 41 %. Tämä yhdessä heikoksi koetun työrauhan kanssa oli sellainen Espoon tuloksista nouseva ilmiö, jonka syitä ja ratkaisuja olisi syytä pohtia enemmän.

5.2 Hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyvät tulokset

5.2.1 Oppilaskysely

Perusopetuksen oppilaskysely toteutettiin lukuvuoden 2022–2023 marras-joulukuussa Leppävaaran, Tapiolan ja Matinkylä-Olarin alueiden kouluissa luokka-asteilla 4–9. Kyselyyn vastasi 7718 oppilasta 34 koulusta. Edellisen kerran oppilaskysely toteutettiin näiden alueiden kouluissa lukuvuonna 2020–2021. Tuloksissa tapahtunutta muutosta peilataan siis kahden vuoden takaiseen tulokseen.

Oppilaskyselyssä esitettiin väittämiä ja avoimia kysymyksiä seuraavilta osa-alueilta:

- Viihtyvyys, turvallisuus ja hyvinvointi
- Opettajat ja muu henkilökunta

- Koulukaverit
- Oppiminen ja opetus
- Arviointi
- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö opetuksessa
- Oma toiminta
- Osallisuus ja vaikuttaminen
- Kodin ja koulun yhteistyö
- Oppilashuollon palvelut
- Oppimisympäristö
- Koulun omat kysymykset

Oppilaskyselyyn vastattiin 4-portaisella vastausasteikolla (1=ei juuri koskaan, 2=joskus, 3=usein, 4=lähes aina), jossa vastaaja otti kantaa siihen, kuinka usein tai hyvin väittämässä esitetty asia toteutuu. Parasta tuloksissa olivat vastaukset muun muassa seuraavissa väittämässä:

- ”Minulla on kavereita koulussa” (ka 3,73)
- ”Minulla on koulussa turvallinen olo” (ka 3,54)
- ”Minua ei kiusata koulussa” (ka 3,70)
- ”Minä en kiusaa koulussa” (ka 3,86)
- ”Opettajat ja muut koulun aikuiset kohtelevat minua ystävällisesti” (ka 3,51)
- ”Saan tarvittaessa opettajalta apua oppimiseen” (ka 3,49)
- ”Käyttäydyn koulussa hyvin” (ka 3,51, oppilaan itsearvio)
- ”Huoltajani ovat kiinnostuneita oppimisestani” (ka 3,65)

Eniten kehitettävää taas oli seuraavissa:

- ”Minulla on mahdollisuus osallistua kouluni kehittämiseen” (ka 2,63)
- ”Retkiä ja opintokäyntejä tehdään sopivasti” (ka 2,51)
- ”Oppitunteja pidetään usein muualla kuin luokassa” (ka 2,24)
- ”Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu” (ka 2,85)
- ”Saan vaikuttaa opiskelutapojeni valintaan” (ka 2,72)
- ”Koulumme rehtorin kanssa on tarvittaessa helppo mennä juttelemaan” (ka 2,84)

Vastaajan luokka-aste näkyi tuloksissa siten, että yleisesti ottaen luokka-asteen noustessa keskiarvo putosi. Alakouluissa tulokset olivat siis keskimäärin parhaat ja yläkouluissa heikoimmat. Tämä vastaustrendi johtunee lähinnä vastaajien iästä, ei niinkään kouluasteesta tai koulusta. ”Minua ei kiusata” -väittämässä suunta oli kuitenkin päinvastainen; vähiten kiusatuksi tulemisen kokemuksia oli 8.- ja 9.-luokkalaisilla ja eniten 4.-luokkalaisilla.

Oppilaskyselyn hyvinvointituloksissa tapahtui hienoista, mutta tilastollisesti merkitsevää heikentymistä. Esimerkiksi väittämässä ”Tulen mielelläni koulun”, ”Jaksan hyvin koulupäivät” ja ”Voin koulussa hyvin” keskiarvo putosi jonkun verran sekä ala- että yläkoululaisilla.

Kaikkien oppilaiden vastauksia tarkasteltaessa löytyi neljää selkää tekijää, jotka olivat vahvasti yhteydessä siihen, että oppilas tulee mielellään koulun ja voi koulussa hyvin. Nämä tekijät olivat

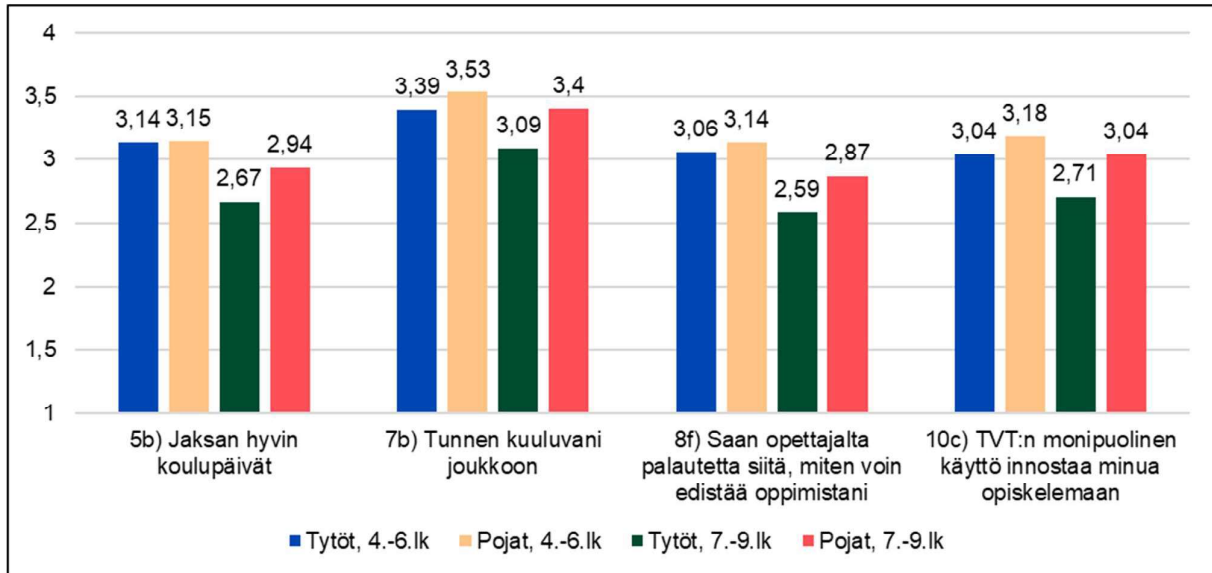
1. Turvallisuudentunne (”Minulla on koulussa turvallinen olo”, ”Oppilaita kohdellaan oikeudenmukaisesti”)
2. Opettajat ja opetus (”Tulen hyvin toimeen opettajieni kanssa”, ”Opettajat tukevat ja kannustavat minua”, ”Olen tyytyväinen saamaani opetukseen”)
3. Yhteisöön kuuluminen (”Toiset oppilaat hyväksyvät minut”, ”Tunnen kuuluvani joukkoon”)
4. Myönteiset oppimiskokemukset (”Koen koulussa onnistumisen hetkiä”, ”Opin mielelläni uusia asioita”)

Yläkoulun tytöillä hyvinvointi oli keskimäärin heikompaa kuin yläkoulun pojilla tai alakoululaisilla. Yläkoulun tytöt, etenkin 8.- ja 9.-luokkalaiset, myös arvioivat kriittisimmin muun muassa saamaansa opetusta ja omaa kokemustaan kouluyhteisöön kuulumisesta (kuva 27). Toisaalta he kertoivat tulevansa opettajien kanssa hyvin toimeen.

Monille yläkoulun tytöille koulussa menestyminen on kuitenkin hyvinvoinnista riippumatta tärkeää. Kun tarkasteltiin ristiintaulukointina 9. luokan tyttöjen ja poikien vastauksia väittämiin ”Voin koulussa hyvin” ja ”Minulle on tärkeää, että pärjään koulussa hyvin”, havaittiin, että 62 % 9. luokan tytöistä ja 79 % 9. luokan

pojista sekä voivat koulussa hyvin että haluavat pärjätä koulussa hyvin. 6 % sekä tytöistä että pojista vastasi kielteisesti molempiin, eli eivät voi koulussa hyvin eikä siellä pärjääminen ole tärkeää. Sen sijaan sellaisia oppilaita, jotka eivät koe voivansa koulussa hyvin, mutta joille pärjääminen on silti tärkeää, oli tytöissä huomattavasti enemmän, 28 %, kun pojissa vain 8 %. Menestymisen paine yhdistettynä huonoon vointiin on siis 9. luokan tytöillä selvästi yleisempää kuin pojilla.

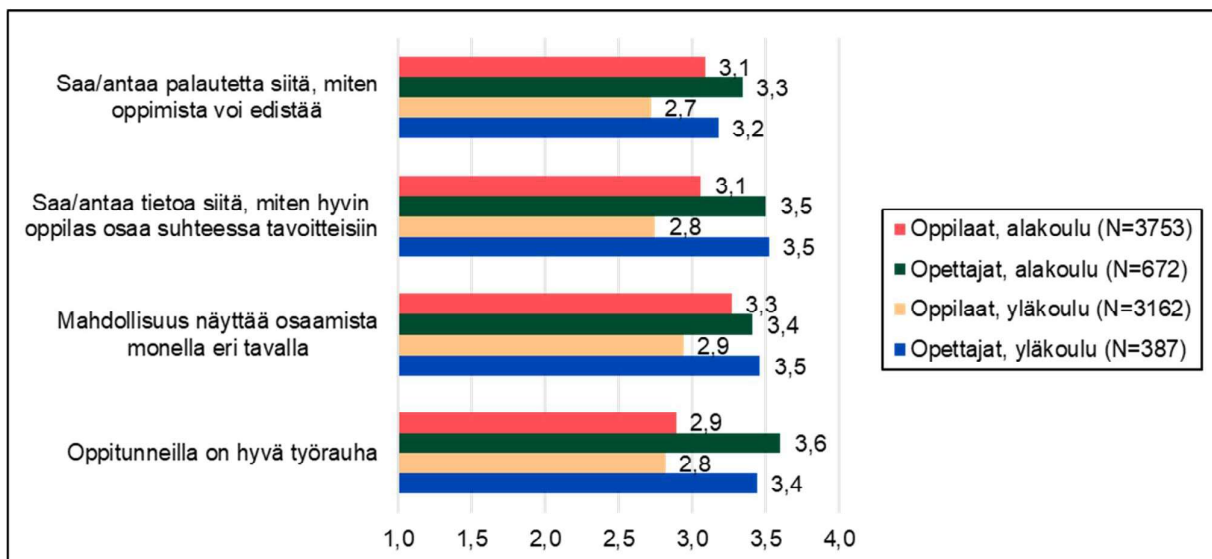
Kuva 27: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien tuloksia muutamassa oppilaskyselyn väittämässä

Oppilaskyselyssä kysyttiin ensimmäistä kertaa vastaajan kielitaustaa (mitä kieltä puhuu kotona perheen kanssa, suomea vai jotain muuta, mitä). Tulosten perusteella oli mahdollista vertailla suomea ja muita kieliä puhuvien tuloksia. Oppilaat, jotka ilmoittivat puhuvansa kotonaan muuta kuin suomea, vastasivat suomea puhuviin verrattuna tulevaisuutta mieluemmin kouluun, kokevansa osallisuuden paremmaksi, kokevansa, että saavat opettajalta enemmän palautetta ja oppivansa (enemmän) mielellään uusia asioita. Kavereita heillä oli lähes saman verran kuin suomea puhuvilla. Toisaalta muuta kuin suomea kotona puhuvat kokivat olonsa koulussa vähemmän turvalliseksi, kokivat vähemmän muiden hyväksyntää, saivat kotona vähemmän apua koulutehtäviin, söivät kouluaterian harvemmin, kokivat vähemmän joukkoon kuulumista ja enemmän kiusaamista.

Oppilailta ja opettajilta kysyttiin joitakin opetukseen ja oppimiseen liittyviä väittämiä lähes samalla tavalla, mikä mahdollisti opettajien ja oppilaiden vastausten vertailun samoissa kouluissa (kuva 28).

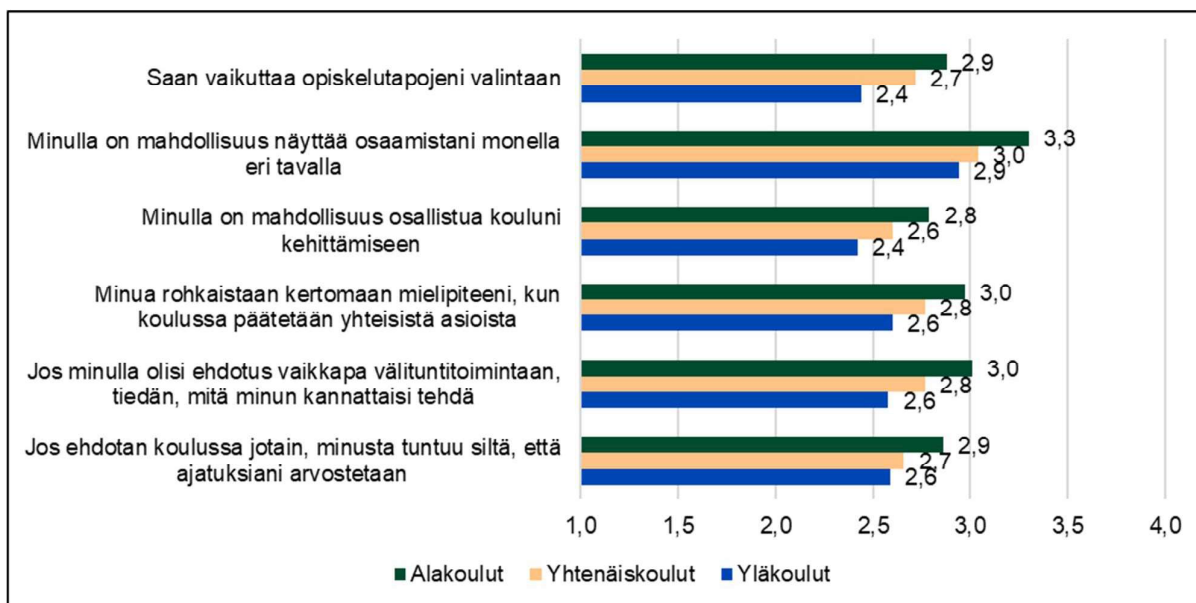
Kuva 28: Oppilaiden ja opettajien vastausten erot muutamassa oppilas- ja henkilöstökyselyn väittämässä

Tuloksissa on havaittavissa suuria eroja etenkin yläkoulun oppilaiden ja opettajien vastauksissa. Opettajat esimerkiksi kertoivat huomattavasti useammin antavansa palautetta oppimisesta kuin oppilaat kokivat saavansa. Myös oppituntien työrauhaan liittyvä tulos on yllättävä. Sekä ala- että yläkoulun opettajat olivat paljon oppilaita vahvemmin sitä mieltä, että heidän oppitunneillaan on hyvä työrauha.

Osallisuus omaan oppimiseen ja oppimista koskeviin valintoihin sekä osallisuus koulun toimintaan ja oppilaita koskevaan päätöksentekoon on yksi oppilaskyselyn tärkeimmistä teemoista. Oikeastaan koko kysely on yksi tapa toteuttaa oppilaiden osallisuutta ja äänen kuulumista. Osallisuuden kehittäminen oli myös yksi perusopetuksen tavoitteista viime lukuvuonna. Oppilaskyselyn tulosten mukaan tavoitteen saavuttamisessa onkin vielä tekemistä, sillä kokonaisuutena osallisuus oli yksi oppilaskyselyn heikoimmista osa-alueista. Keskiarvot eivät myöskään parantuneet kahden vuoden takaisesta, jolloin kysely toteutettiin viimeksi samoissa kouluissa. Tosin hajontaakin näissä tuloksissa oli paljon. Osallisuutta koskevien väittämien tuloksia on esitetty kuvassa 29.

Kuva 29: Ala-, yhtenäis- ja yläkoululaisten keskiarvot oppilaskyselyn osallisuusväittämässä

Oppilaskyselyn tuloksia löytyy myös luvuista 2.2 Tuloskortin tavoitteet ja niiden toteutuminen, 2.3 Lukuvuoden tavoitteet, 4.1 Yhteisöllinen opiskeluhuolto sekä 4.7 Sähköinen toimintaympäristö.

5.2.2 Kouluterveyskysely

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttama Kouluterveyskysely tuottaa joka toinen vuosi seurantatietoa lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista. Kyselyyn vastasi keväällä 2023 Espoon 4.–5.-luokkalaisista 71 % ja 8.–9.-luokkalaisista 65 %. Alle on poimittu muutamia keskeisiä poimintoja laajasta kyselyaineistosta.

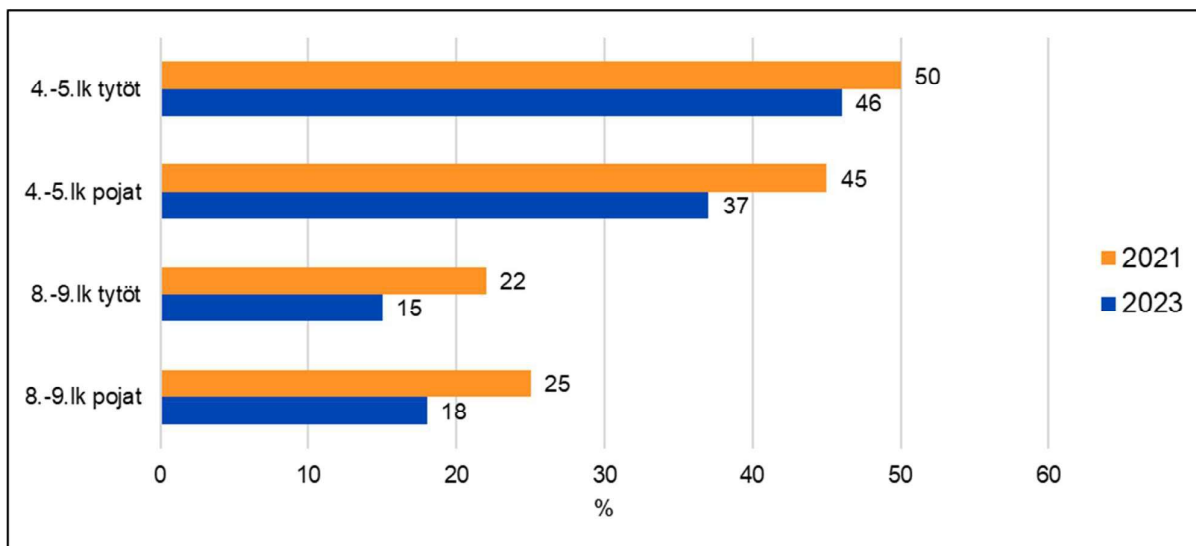
Myönteistä kehitystä tuloksissa näkyi muun muassa 8.–9.-luokkalaisten vähintään viikoittain vapaa-ajalla ohjattuun liikuntaan osallistumisessa, josta kertoi 61 % nuorista (v. 2021 55 %). Yläkouluikäisistä 96 % kertoi harrastavansa jotakin vapaa-ajallaan vähintään kerran viikossa. 4.–5.-luokkalaisista vähintään viikoittainen harrastus oli 92 %:lla (v. 2021 90 %). Liikunta ja harrastukset ovat tärkeitä hyvinvointia lisääviä tekijöitä niin lapsilla kuin aikuisillakin.

Myönteinen muutos tapahtui myös oppilaiden, etenkin yläkoululaisten, mahdollisuudessa vaikuttaa koulun tapahtumien järjestämiseen, vaikka toki asiassa on edelleen kehittämistä. 41 % piti vaikutusmahdollisuuksia hyvinä, kun vuonna 2021 vastaava lukema oli 31 %.

Elämään tyytyväisyys on oppilailta yleensä ollut varsin korkealla tasolla, mutta nyt siinä oli nähtävissä laskua sekä ala- että yläkoululaisilla. Yläkoululaisista 66 % oli tyytyväisiä elämäänsä, kun vuonna 2019 vastaava osuus oli 77 %. Koulu-uupumukseen liittyviä riittämättömyyden ja merkityksettömyyden tunteita oli tuntenut suurempi osa 8.–9.-luokkalaisista, 24 %, kun vuonna 2021 koulu-uupumusta oli 20 %:lla. Myös 4.–5.-luokkalaisten koulu-uupumus oli noussut 16 %:iin (v. 2021 14 %).

Kouluviihtyvyys ja kouluinnostus oli laskenut sekä ala- että yläkouluissa. Kouluinnostusta kuvaavat luvut on esitetty kuvassa 30. Kouluinnostus on summaindikaattori, joka koostuu seuraavien väittämien tuloksista: ”Kun herään aamulla, minusta tuntuu hyvältä aloittaa koulutyö”, ”Olen innostunut koulutyöstä” ja ”Kun teen koulutehtäviä, unohdan kaiken ympäriltäni”. Kouluviihtyvyys oli laskenut etenkin yläkoululaisilla. Tyttöjen viihtyvyys laski vuoden 2019 kyselystä peräti 15 prosenttiyksikköä ja poikien 6 prosenttiyksikköä.

Kuva 30: Kouluterveyskyselyn kouluinnostusta kuvaavat tulokset vuosina 2021 ja 2023

Työrauhassa oli myös tapahtunut merkittävää pudotusta vuoden 2021 kyselystä. Selvimmin pudotus näkyi yläkoulussa sekä tytöillä että pojilla, mutta myös alakoulujen työrauha oli heikentynyt. Yläkoulujen tytöistä 65 % ja pojista 75 % oli sitä mieltä, että luokassa/ryhmässä on hyvä työrauha. Kaksi vuotta aiemmin osuudet olivat lähes 10 prosenttiyksikköä korkeammat.

Yläkoulun 8.–9.-luokkalaisten keskuudessa sähköstupakointi eli vapettaminen oli yleistynyt edelliseen kyselyyn verrattuna reippaasti. Nyt 7 % yläkoululaisista ilmoitti polttavansa sähköstupakkaa päivittäin (v. 2021 1,6 %) ja jotakin tupakkatuotetta tai sähkösavuketta oli kokeillut vähintään kerran 32 % yläkoululaisista. Nikotiinipussien säännöllinen käyttö oli myös yleistynyt, etenkin yläkoulun pojilla (7 %). Kannabista oli käyttänyt vähintään kerran yläkoululaisista 9 %. Myös humalajuominen yleistyi yläkoulussa. Vähintään kerran kuussa tosi humalaan asti joi 8,5 % 8.–9.-luokkalaisista, kun vuonna 2021 vastaava luku oli 6,9 %. Pitkällä aikavälillä humalajuominen on nuorison keskuudessa vähentynyt selvästi. Koulut ja oppilaitokset tekevät viranomaisyhteistyötä muun muassa vapettamisen terveyshaitoista kertomiseen.

Suurinta osaa lapsista ja nuorista ei ole kiusattu koulussa lainkaan (yläkoulussa 74 %). Silti koulukiusaamista oli kokenut joko kiusattuna tai kiusaajana espoolaisista lapsista ja nuorista yläkoulussa 31 %, ja alakoulussa jopa 43 %. Yläkoulussa vähintään viikoittain kiusattuna oli ollut 7,6 % nuorista. Syrjintää oli kokenut esim. kulttuuri- tai kielitaustansa tai seksuaali- tai sukupuoli-identiteettinsä takia yläkoululaisista 34 % (v. 2021 28 %) ja seksuaalista häirintää 15,6 %. Ulkomaalaistaustaisista, ulkomailla syntyneistä pojista selvästi useampi oli kokenut seksuaalista häirintää (17 %) kuin suomalaistaustaisista pojista (2 %). Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokivat myös syrjintää (47 %) ja koulukiusaamista suomalaistaustaisia useammin. Vähintään viikoittain oli kiusaamista kokenut ulkomailla syntyneistä 14 %, mikä on puolet suomalaistaustaisia enemmän.

Kiusaamiseen puuttumisessa oli kuitenkin tapahtunut positiivista kehitystä: kun kiusaamisesta kerrottiin koulun aikuiselle, kiusaaminen loppui tai vähentyi 52 % tapauksista, kun vuonna 2021 vastaava luku oli 42 %.

Jokaisella koulun aikuisella on velvollisuus puuttua havaitsemaansa kiusaamiseen ja väkivaltaan. Espoon kaupungilla on monia työkaluja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, puuttumiseen ja jälkihoitoon. Teemme aina tiivistä yhteistyötä lasten, nuorten ja huoltajien kanssa. Meillä on myös useita kumppaneita kiusaamisen vastaisen työn tukena. Lisäksi jokaisella koululla on tarkemmat yksikkökohtaiset toimenpiteet muun muassa ryhmyttämiseen ja kaverina toimimiseen. Kaupunkitasoista kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaista suunnitelmaa päivitetään parhaillaan moniammatillisessa yhteistyössä.

Verkossa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen ja häirintään on oppilailla, huoltajilla ja henkilökunnalla käytössä Someturva-palvelu, josta saa ammattimaista ja henkilökohtaista tukea.

Henkilökohtaiset koodit palveluun saa oman koulun opettajalta tai rehtorilta. Vakavissa kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa on koulujen apuna tarvittaessa myös Aseman lapset ry:n K-0+ työntekijät.

5.2.3 MOVE!-mittaus

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen tiedonkeruu- ja palautejärjestelmä. Järjestelmän keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Lisäksi tavoitteena on auttaa oppilasta ja hänen perhettään ymmärtämään fyysisen toimintakyvyn yhteydet oppilaan terveyteen, päivittäiseen hyvinvointiin, jaksamiseen ja opiskeluun. Move!-mittaustuloksia hyödynnetään esimerkiksi koulujen liikunnanopetuksessa, kouluterveydenhuollon järjestämissä terveystarkastuksissa sekä valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

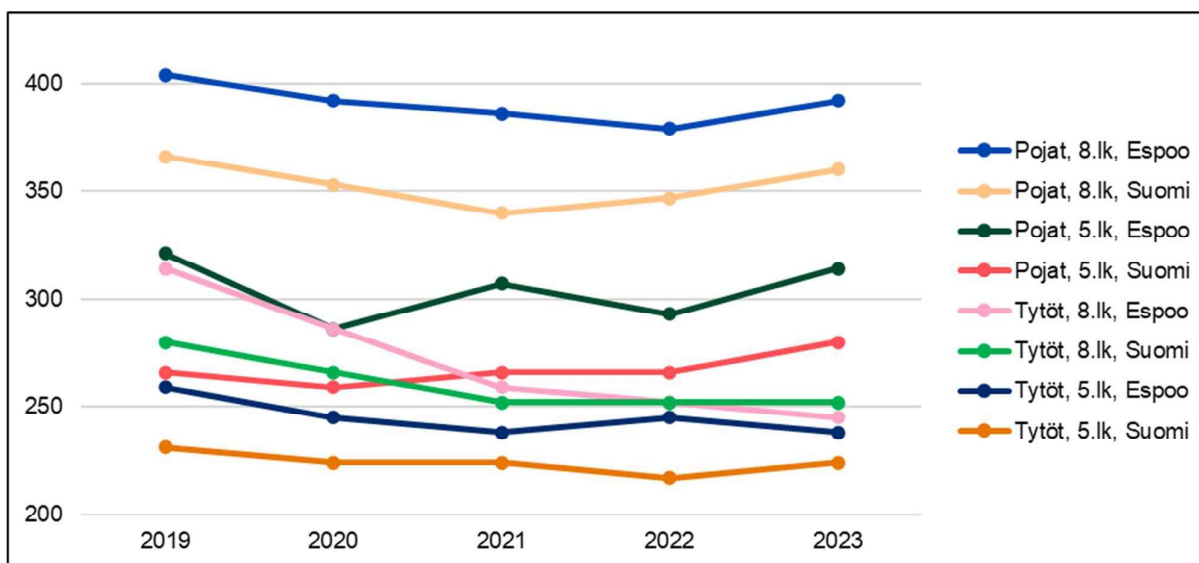
Move! -fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän on kehittänyt Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n kanssa. Move!-järjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2016, jolloin myös Espoosta kerättiin ensimmäiset tulokset. Elokuusta 2016 alkaen mittaukset tuli toteuttaa koko 5. vuosiluokalle ja elokuusta 2018 alkaen myös 8. vuosiluokalle.

Move!-järjestelmässä oppilaan fyysistä toimintakykyä mitataan seuraavissa lajeissa:

- 20 metrin viivajuoksu
- Vauhditon 5-loikka
- Ylävartalon kohotus (vatsalihakset)
- Etunojapunnerrus
- Kehon liikkuvuus:
  - Kyykistys
  - Alaselän ojennus täysistunnassa
  - Oikean ja vasemman olkapään liikkuvuus
- Heitto-kiinniottoyhdistelmä

Syksyllä 2023 Espoossa tehtiin yhteensä 3504 5.-luokkalaisten mittausta ja 3199 8.-luokkalaisten mittausta. Espoolaiset pärjäsivät Move!-mittauksessa jälleen varsin hyvin verrattuna kansalliseen tasoon. Lukuun ottamatta 8. luokan tyttöjen viivajuoksua, Espoon tulokset olivat kaikissa lajeissa sekä tytöillä että pojilla, molemmilla luokka-asteilla, samaa tasoa tai paremmat kuin koko maan tulokset.

Kuva 31: Move!-mittauksen 20 metrin viivajuoksun tulokset (aika, s, mediaani) vuosina 2019-2023

Tulokset olivat useimmissa lajeissa suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2022. Merkittävimmät muutokset näkyivät 20 metrin viivajuoksussa ja 8.-luokkalaisten ylävartalon kohotuksissa, eli vatsalihaksissa. Viivajuoksussa sekä 5. että 8. luokan poikien tulos oli merkittävästi parempi kuin vuonna 2022. Tytöillä taas tulokset olivat hieman heikentyneet, mikä seurauksena 8. luokan tyttöjen viivajuoksun tulos jäi ensimmäistä

kertaa alle valtakunnallisen keskiarvon (kuva 31). Espoon 8. luokan tyttöjen juoksukunnossa on ollut viime vuosina nähtävissä olennaista heikentymistä.

8. luokan tyttöjen ja poikien ylävartalon kohotuksissa sen sijaan tapahtui yllättävää positiivista muutosta vuoteen 2022 verrattuna. Sekä tytöillä että pojilla tulokset ovat olleet laskussa vuosina 2020-2022, mutta nyt 8. luokan tyttöjen mediaanitulokset nousi 35:stä 39:ään (valtakunnallinen 32->32) ja poikien 48:sta 55:een (valtakunnallinen 40->41). Seuraava vuosi näyttää, jatkuuko myönteinen kehitys.

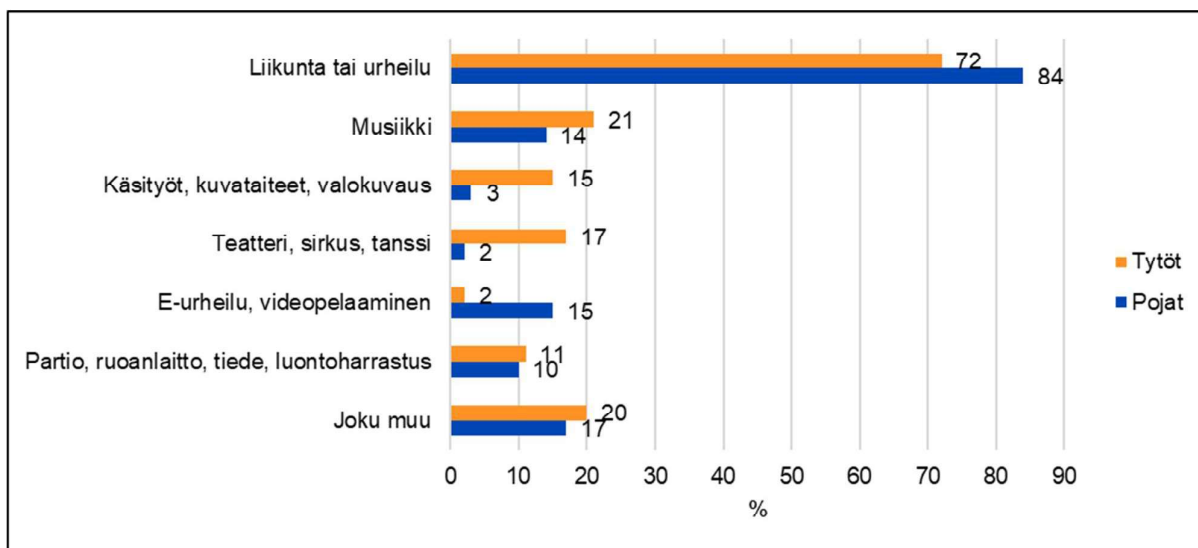
Move!-mittauksen sinänsä hyvien mediaanitulosten ohessa on kiinnitettävä huomiota tulosten hajontaan, joka oli monessa lajissa suurta. Siinä missä urheilutaustaiset oppilaat tekivät huippusuorituksia, löytyi aina myös joukko, jolla fyysinen toimintakyky oli hyvin heikkoa. Syksyn 2023 tulosten mukaan Espoon 5.-luokkalaisista 30 %:lla ja 8.-luokkalaisista 32 %:lla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla, kun huomioidaan kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. 8. luokan tytöillä ja pojilla on näissä luvuissa melko suuri ero, sillä tytöistä 35 %:lla ja pojista 30 %:lla fyysinen toimintakyky oli tulosten mukaan riittämätön. Luvut ovat kuitenkin hieman paremmat kuin vuonna 2022. Tuolloin tyttöjen osuus oli 37 % ja poikien 31 %.

5.2.4 Espoon harrastuskysely

Kasvun ja oppimisen toimialalla tehtiin oppilaille ja opiskelijoille harrastuskysely alkuvuodesta 2023. Tarkoituksena oli saada kokonais käsitys lasten ja nuorten harrastamisesta. Taustalla on Espoon tavoite, jonka mukaan jokaisella lapsella ja nuorella olisi vähintään yksi mieluinen harrastus. Tutkimusten mukaan ohjatut harrastukset voivat tukea lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia.

Suomenkielisestä perusopetuksesta kyselyyn vastasi yhteensä 9943 oppilasta vuosiluokilta 3–9. Vastaaajista 73 % vastasi osallistuvansa ohjattuun harrastukseen, alakouluissa huomattavasti useampi (82 %) kuin yläkouluissa (61 %). 76 %:lla ohjattuun harrastukseen osallistuvista oli yksi tai kaksi harrastusta, loppuilla enemmän.

Kuva 32: Tyttöjen ja poikien yleisimmät harrastukset (%)

Vajaa kolmannes (31 %) suomenkielisen perusopetuksen vastaajista kertoi lopettaneensa harrastuksen viimeisen vuoden aikana. Ylivoimaisesti yleisin syy tälle oli, että harrastus ei enää kiinnostanut. Muita syitä lopettamiselle olivat muun muassa huono kellonaika, kaverin puuttuminen, valinta harrastusten välillä, harrastaminen liian raskasta tai sitovaa ja huono ohjaaja. 7 % harrastuksen lopettaneista kertoi syyksi sen, että harrastus oli liian kallis. 44 % harrastuksen lopettaneista kertoi aloittaneensa uuden harrastuksen.

Kaikista suomenkielisen perusopetuksen vastaajista noin 30 % haluaisi harrastaa koulussa tai koulun lähellä koulupäivän jälkeen. Alakoululaisista näin vastasi 38 %, yläkoululaisista 20 % ja muuta kuin suomea kotikielenä puhuvista peräti 41 %. Eniten kiinnostivat erilaiset ulko- ja sisäliikuntavaihtoehdot. Myös muut esitetyt vaihtoehdot – media ja digitaalinen harrastaminen, taide ja kädentaidot, musiikki, teemakerhot – saivat kannatusta. Tyttöjä kiinnostivat taide ja kädentaidot sekä teemakerhot huomattavasti enemmän kuin poikia. Pojat taas olivat kiinnostuneempia mediasta ja digitaalisesta harrastamisesta sekä liikunnasta.

Myös lukuvuoden 2023–2024 oppilaskyselyssä vastaajilta kysyttiin, että harrastatko jotain säännöllisesti muiden kanssa (muilla tarkoitettiin esimerkiksi harrastusryhmää tai ohjaajaa). 70 % kaikista vastaajista vastasi harrastavansa. Tulos on hyvin samansuuntainen kuin harrastuskyselyssä. 93 % niistä, jotka vastasivat harrastavansa säännöllisesti, vastasi myös, että harrastus tuottaa lähes aina tai usein iloa ja hyvää mieltä.

5.2.5 Huoltajakysely

Perusopetuksen koulujen itsearviointiin kuuluvalla huoltajakyselyllä saadaan tietoa huoltajien näkemyksistä siitä, miten koulu ja koulun henkilöstö toimivat. Painopiste on kodin ja koulun yhteistyössä sekä oppilaan hyvinvoinnissa ja oppimisessa. Huoltajakyselyllä arvioidaan osaltaan perusopetuksen tavoitteiden toteutumista.

Lukuvuonna 2022–2023 huoltajakysely toteutettiin kaikissa Espoonlahden sekä Keski- ja Pohjois-Espoon alueiden, yhteensä 39 koulussa. Vastaajia oli yhteensä 5420 ja keskimääräinen vastausprosentti 38,0 %. Koulukohtainen ”korjattu” vastausprosentti laskettiin suhteuttamalla huoltajakyselyn vastaajamäärä koulun oppilasmäärään sekä huoltajien vastaukseen kysymyksessä ”montako lasta sinulla on tässä koulussa?” Näin laskettuna pienin koulukohtainen vastausprosentti oli 21,1 % ja suurin 184,1 %.

Huoltajakyselyyn oli mahdollista vastata suomen, englannin, venäjän, somalin, arabian ja farsin kielellä, ja myös saate löytyi näillä kielillä. Kyselystä oli lisäksi mahdollista saada esimerkiksi näkövammaiselle saavutettava versio. Yhteensä 651 (12 %) vastaajaa vastasi kyselyyn muulla kuin suomen kielellä. Heistä 339 vastasi englanniksi. Muiden kielten vastaajamäärät jäivät vähäisiksi verrattuna siihen, kuinka paljon muunkielisiä huoltajia todellisuudessa on. Muunkielisten huoltajien vastaajamäärät ovat jääneet pieniksi, vaikka heitä on pyritty aktiivisemmin kannustamaan vastaamiseen.

Huoltajakyselyn tulokset olivat tänäkin vuonna kokonaisuutena erittäin hyvät. Taulukkoihin 12 ja 13 on koottu väittämät, joista saatiin kyselyn korkeimmat ja matalimmat keskiarvot. Vastausasteikko oli 1–4, jossa 1 = Täysin eri mieltä ja 4 = Täysin samaa mieltä. Taulukoista nähdään, että keskiarvot ovat taulukossa 12 hyvin korkeita ja huoltajat olivat väittämiin keskimäärin täysin tyytyväisiä. Taulukossa 13 oleviin väittämiin huoltajat olivat keskimäärin melko tyytyväisiä. Ainoastaan kiinnostus osallistua vanhempainyhdistyksen toimintaan tuotti selvästi matalan keskiarvon huoltajien ollessa väittämään melko tyytymättömiä. Retkien ja opintokäyntien järjestäminen oli korona-aikana vähäisempää, mikä vaikutti huoltajien tyytyväisyyteen laskevasti. Retkien ja opintokäyntien järjestämiseen huoltajat olivat edelleen toiseksi tyytymättömmimpiä, vaikka keskiarvo onkin noussut edellisestä kyselystä.

Taulukko 12: Huoltajakyselyn väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot

Väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot lukuvuonna 2022–2023	Keskiarvo 2022–2023	Vrt. keskiarvo 2020–2021
Lapseni saa kotona tarvittaessa apua koulutehtäviin	3,84	3,84
Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa yhteydenottoihin kohtuullisen ajan kuluessa	3,79	3,82
Yhteistyö lapseni luokanopettajan/luokanvalvojan kanssa sujuu hyvin	3,68	3,70
Rehtoriin saa tarvittaessa helposti yhteyden	3,65	3,69
Minulle on tarjottu riittävästi mahdollisuuksia osallistua koulun toimintaan	3,64	3,60

Taulukko 13: Huoltajakyselyn väittämät, joissa matalimmat keskiarvot

Väittämät, joissa matalimmat keskiarvot lukuvuonna 2022–2023	Keskiarvo 2022–2023	Vrt. keskiarvo 2020–2021
Olen kiinnostunut osallistumaan vanhempainyhdistyksen toimintaan	2,10	2,16
Retkiä ja opintokäyntejä järjestetään sopivasti	3,04	2,95
Opetusryhmien koko on sopiva	3,09	3,12
Lapseni kokee, että oppitunneilla on oppimista edistävä ilmapiiri	3,11	3,18
Kouluruokailu toimii hyvin	3,17	3,31

Huoltajien tyytyväisyys erosi erittäin merkittävästi eri koulutyypin välillä. Alakouluissa huoltajat olivat tyytyväisimpiä lähes kaikkiin väittämiin. Ainoastaan retkien ja opintokäyntien järjestämiseen oltiin tyytyväisimpiä yhtenäiskouluissa, kun taas opetusryhmien kokoa pidettiin yläkouluissa sopivimpana.

Tyytyväisimpiä alakoululaisten huoltajat olivat väittämään *"Luokanopettaja/luokanvalvoja vastaa yhteydenottoihin kohtuullisen ajan kuluessa"*, vaikka tyytyväisyys olikin laskenut edellisestä kyselystä merkitsevästi. Tyytymättömiä olivat yläkoululaisten huoltajat ja heidän tyytymättömyytensä kasvoi melkein merkitsevästi edellisestä kyselystä. Tyytymättömiä yläkoululaisten huoltajat olivat väittämään *"Lapseni kokee, että oppitunneilla on oppimista edistävä ilmapiiri"* ja tyytymättömyys väittämään oli kasvanut erittäin merkitsevästi edellisestä kyselystä.

Oppilasalueiden välillä ei ollut eroa huoltajien tyytyväisyydessä. Alueiden tuloksissa ei ole myöskään tapahtunut merkittäviä muutoksia, jos niitä verrataan kahden vuoden takaisiin tuloksiin, jolloin kysely tehtiin edellisen kerran Espoonlahden ja Keski- ja Pohjois-Espoon alueilla. Molempien alueiden kouluissa keskiarvot kuitenkin pääsääntöisesti nousivat oppimisympäristöä koskevilla väittämässä. Tästä huolimatta oppimisympäristöä koskevien kaikkien väittämien keskiarvo oli matalin ja huoltajat olivat edelleen oppimisympäristöä koskeviin väittämiin keskimäärin vain melko tyytyväisiä. Keskimäärin täysin tyytyväisiä huoltajat olivat vain opettajia ja muuta henkilökuntaa koskeviin väittämiin. Keskiarvot nousivat väittämässä: *"Retkiä ja opintokäyntejä järjestetään sopivasti"*, *"Koulun tilat ovat viihtyisät ja toimivat"* ja *"Minulle on tarjottu riittävästi mahdollisuuksia osallistua koulun toimintaan"*.

Molempien alueiden kouluissa väittämien keskiarvot laskivat viihtyvyyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevilla väittämässä. Huoltajat olivat väittämiin keskimäärin melko tyytyväisiä. Keskiarvojen hajonta oli väittämässä kuitenkin toiseksi suurinta eri koulujen välillä. Eniten tyytymättömyys lisääntyi terveydenhoitajan palveluihin, jossa muutos oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Myös tyytyväisyys kouluruokailuun laski merkitsevästi. Keskiarvo laski myös etenkin väittämässä: *"Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tukee lapseni oppimista"*, *"Osallistun säännöllisesti huoltajille järjestettyihin tilaisuuksiin"*, *"Olen kiinnostunut osallistumaan vanhempainyhdistyksen toimintaan"* sekä *"Lapseni kokee, että oppitunneilla on oppimista edistävä ilmapiiri"*.

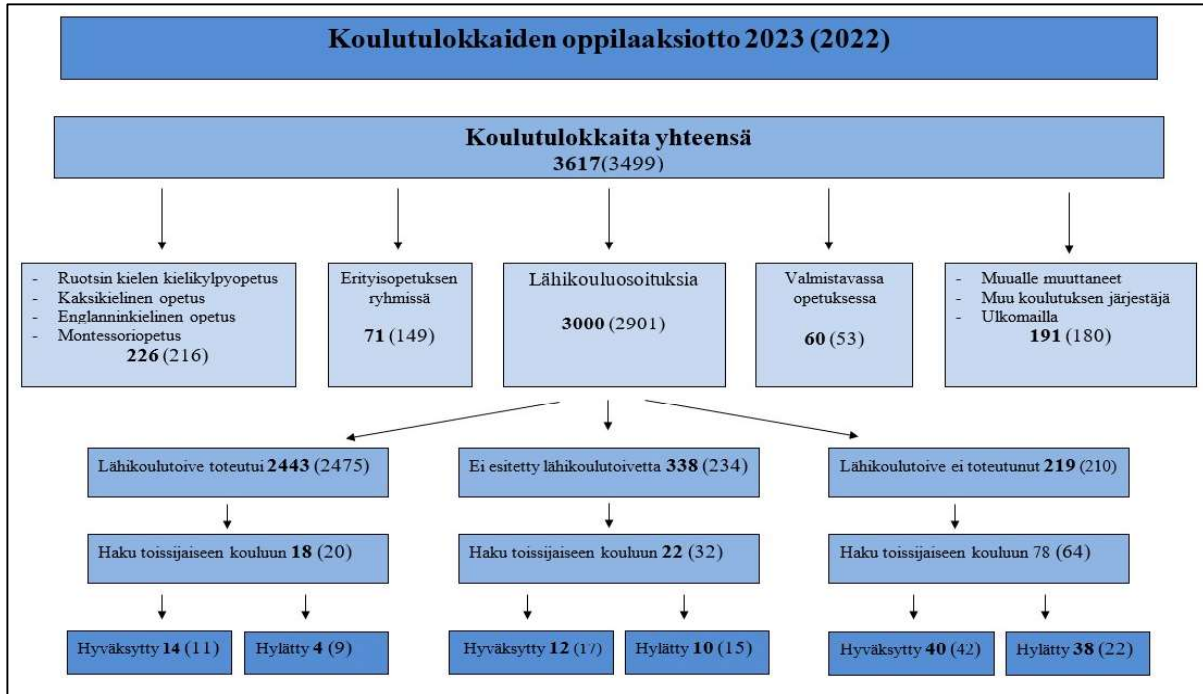
Huoltajia pyydettiin kyselyssä antamaan koululle kouluarvosana (4–10). Kouluarvosana osoittautui erittäin luotettavaksi yksittäiseksi mittariksi, sillä koulukohtaisen kouluarvosanan ja kaikkien kyselyn väittämien keskiarvon välinen korrelaatio oli erittäin korkea (0,94). Näiden voi siis todeta mittaavan samaa asiaa, ja kouluarvosana on jo yksistään pätevä mittari kuvaamaan huoltajien tyytyväisyyttä. Kaikkien koulujen keskimääräinen kouluarvosana oli 8,51 (lv. 2020–2021: 8,57). Alakouluissa kouluarvosanojen keskiarvo oli 8,65, yhtenäiskouluissa 8,46 ja yläkouluissa 8,18. Koulukohtaisten kouluarvosanojen vaihteluväli oli 7,29–9,60. Espoonlahden sekä Keski- ja Pohjois-Espoon oppilasalueiden huoltajien antamissa kouluarvosanojen keskiarvoissa ei ollut eroa, keskiarvon ollessa kummallakin alueella 8,5.

6 Siirtymät

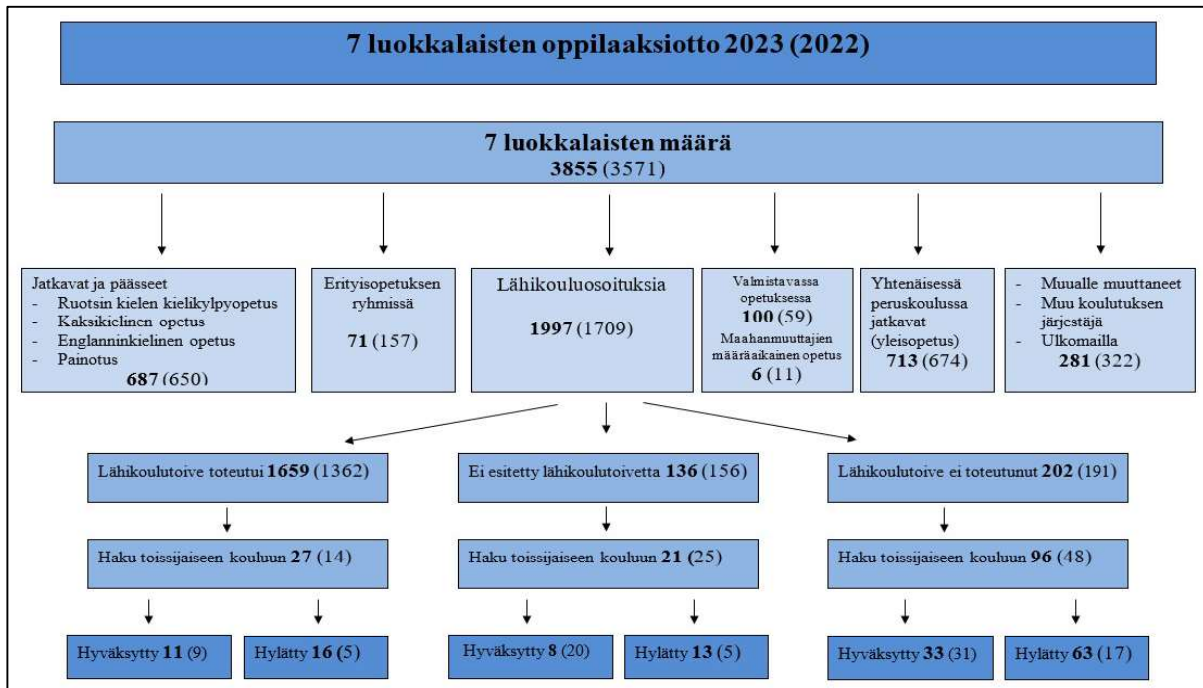
6.1 Oppilaaksioton toimivuus

Koulutulokkaiden ja yläkouluun siirtyvien oppilaaksiotto prosessin keskeiset luvut vuodelta 2023 on esitetty kuvissa 33 ja 34. Suluissa esitetään vuoden 2022 luvut.

Kuva 33: Koulutulokkaiden oppilaaksiotto vuonna 2023

Kuva 34: 7.-luokkalaisten oppilaaksiotto vuonna 2023

Koulutulokkaiden ikäluokka oli vuonna 2023 jonkin verran suurempi, kuin edellisenä vuonna. Lähikoulu osoitettiin 3000 koulutulokkaalle. Noin 7 prosenttia näistä koululaisista ei päässyt huoltajien toiveen mukaiseen lähikouluun. Vastaava osuus myös vuonna 2022 oli noin 7 prosenttia. Haku toissijaiseen kouluun toi mieleisen koulupaikan vielä monelle oppilaalle, joten lopulta noin 50 perheen toive jäi toteutumatta. Tämä on selvästi alle kaksi prosenttia oppilaista, joille osoitettiin lähikoulu.

Lähikoulu osoitettiin myös 1997 yläkouluun siirtyvälle oppilaalle. Noin 7 prosenttia näistä oppilaista ei päässyt huoltajien toiveen mukaiseen kouluun. Vastaava osuus edellisenä vuonna oli noin 8 prosenttia. Haussa toissijaiseen kouluun moni oppilas sai mieleisen päätöksen, niin että lopulta alle 100 perheen toive jäi toteutumatta.

Lähikoulu-toive voi jäädä toteutumatta, koska ikäluokkien koko eri alueilla vaihtelee, minkä lisäksi opetusryhmien koot pyritään tekemään tarkoituksenmukaisiksi. Lähikoulu osoitetaan aina oppilaan asuinpaikan mukaiselta oppilasalueelta, joten eri oppilasalueelle kohdistuneita toiveita ei toteuteta.

Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut

Lukuvuotta 2023–2024 koskevista päätöksistä tehtiin 163 oikaisuvaatimusta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle (AVI) sekä kaksi oikaisuvaatimusta Kasvun ja oppimisen lautakunnalle (KOTOLA). Erittely oikaisuvaatimuksista aiheittain on nähtävissä alla (taulukko 14).

Taulukko 14: Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut aiheittain

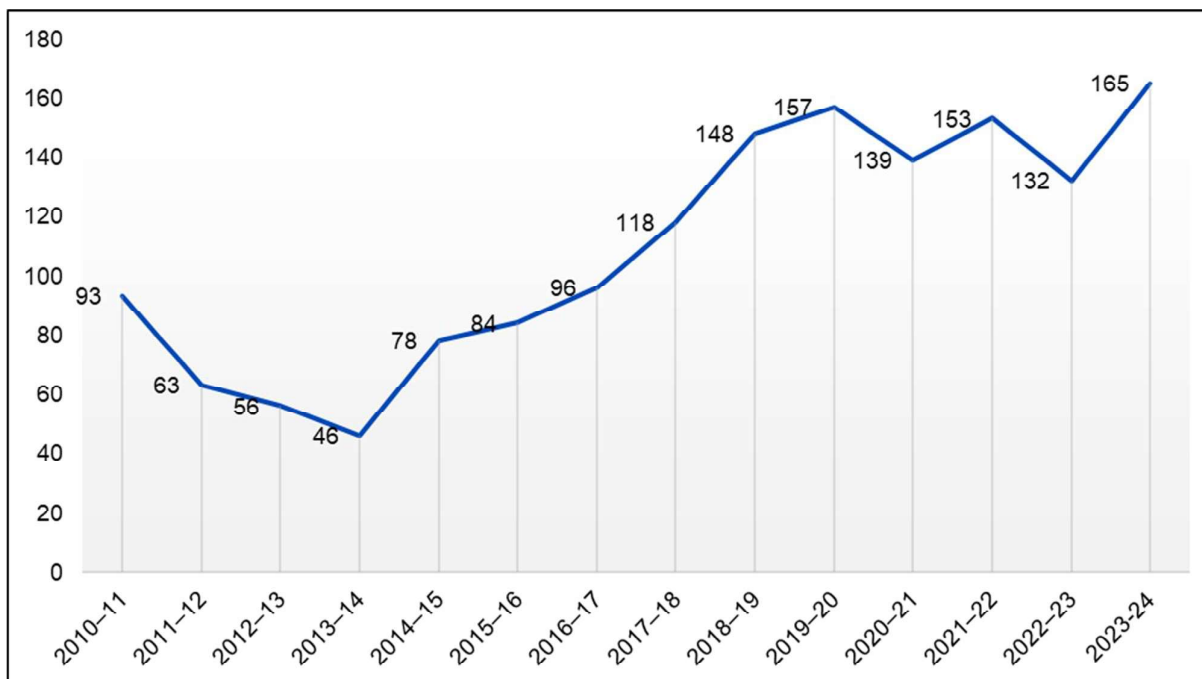
Oikaisuvaatimus (AVI)	Alakoulu	Yläkoulu	Yhteensä
Lähikoulun osoittaminen	32	65	97
Toissijaiseen kouluun valitseminen	2	2	4
Erityisen tuen järjestäminen	14	5	19
Sairaalaopetus	1	0	1
Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin oppilaspaikka	1	0	1
Kaksikieliseen opetukseen valitseminen	2	1	3
Englanninkieliseen opetukseen valitseminen	9	6	15
Painotettuun opetukseen valitseminen	0	9	9
Pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottaminen	1	0	1
Koulunkäynnin aloittaminen vuotta säädettyä aiemmin	3	0	3
Koulunkäynnin aloittaminen vuoden säädettyä myöhemmin	2	0	2
Perusopetuksen valmistavaan opetukseen ottaminen	4	1	5
Joustavaa perusopetukseen ottaminen (JOPO, TEPPO)	0	2	2
Hakemuksen tutkimatta jättäminen	1	0	1
Yhteensä	72	91	163
Oikaisuvaatimus (KOTOLA)			
Koulukohtaiset enimmäisoppilasmäärät			1
Englanninkielisen opetuksen järjestäminen			1
		Yhteensä	2
Oikaisuvaatimukset (AVI, KOTOLA) yhteensä			165

Oikaisuvaatimuksia tehtiin eniten lähikoulun osoittamista, erityisen tuen järjestämistä ja englanninkieliseen opetukseen valitsemista koskevista päätöksistä. Lähikoulun osoittamista koskevilla oikaisuvaatimuksissa huoltajat vetosivat pääsääntöisesti lähikoulu-toiveen toteutumatta jäämiseen, kaverisuhteiden säilymiseen ja koulumatkan pituuteen tai turvattuuteen liittyviin seikkoihin. Englanninkieliseen opetukseen valitsemista koskevilla oikaisuvaatimuksissa huoltajat vetosivat pääsääntöisesti valintakoetilanteeseen liittyviin seikkoihin (esimerkiksi jännittämiseen) ja lapsen tai perheen englanninkieliseen taustaan. Erityisen tuen järjestämistä koskevilla oikaisuvaatimuksissa huoltajat vetosivat pääsääntöisesti erityisen tuen toteuttamistapaan.

Oikaisuvaatimuksista 128 hylättiin, kolme jätettiin aluehallintoviraston toimesta tutkimatta ja 12 peruttiin huoltajan toimesta. Yhdeksän oikaisuvaatimuksen kohdalla oppilaskohtaisessa päätöksessä oli hallintolain 8 luvun tarkoittama asiavirhe, jonka seurauksena virheelliset päätökset poistettiin ja oppilaiden asiat ratkaistiin uudelleen (ns. itseoikaisu). Aluehallintovirastossa on ratkaisematta vielä 13 oikaisuvaatimusasiaa.

Oikaisuvaatimuksia tehtiin enemmän kuin edeltävinä lukuvuosina (kuva 35). Oikaisuvaatimusten määrän voidaan katsoa olevan kuitenkin vähäinen suhteessa oppilasmäärän kasvuun ja tehtyjen päätösten määrään.

Kuva 35: Oppilaaksiottoa koskevien oikaisuvaatimusten määrä vuosina 2010–2023

6.2 Perusopetuksen oppilaiden sijoittuminen toisen asteen opintoihin

Keväällä 2023 Espoon kaupungin suomenkielisestä perusopetuksesta päättötodistuksen sai 3107 oppilasta. Tämä oli noin 98 % kaikista 9.-luokkalaisista.

Yhteishaussa vuonna 2023 toisen asteen koulutukseen valituista lukioon valittiin 70 % ja ammatilliseen koulutukseen 30 % (2022: 71 % ja 28 %). Koko maassa lukioon valittujen osuus on noin 48 %.

Tutkintoon valmentavaan koulutukseen (TUVA) valittiin kevään 2023 yhteishaussa 233 opiskelijaa (2022: 197).

Vuonna 2023 asuinkunnan vastuulle siirtyi 226 ilman opiskelupaikkaa olevaa oppivelvollista (Valpas-ilmoitukset ja muut ilmoitukset). Opiskelupaikan osoittamisia tehtiin 12. Vuonna 2022 asuinkunnalle tehtiin 144 ilmoitusta ja opiskelupaikan osoittamisia tehtiin 9. Kaikki ilman paikkaa olevat oppivelvolliset ohjataan koulutukseen tai muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin oppivelvollisuuslain edellyttämällä tavalla.

Kuva- ja taulukkoluetelot

Kuva 1: Perusopetuksen arviointitoiminnan arviointia rehtorien näkökulmasta	3
Kuva 2: Suomenkielisen perusopetuksen organisaatio vuonna 2023	6
Kuva 3: Tuloksia henkilöstökyselyn johtamismuutoksista	11
Kuva 4: Opettaja kuormittavat tekijät	12
Kuva 5: Esimerkkejä siitä, kuinka opettajat kertoivat toteuttavansa opetussuunnitelmaa	13
Kuva 6: Koulun toimintakulttuurin tekijät	14
Kuva 7: Uhkakäyttäytyjän ikä ja tilanteiden määrä 1.1.–31.12.2023	15
Kuva 8: Väkivalta- ja uhkatilanteista työntekijöille aiheutuneet vammat vuonna 2023	15
Kuva 9: Väkivaltatapaturmien määrät ja korvauspäivät suomenkielisessä perusopetuksessa vuosina 2016–2023	16
Kuva 10: Tuen ja koulutuksen riittävyys aihepiireittäin henkilöstökyselyn mukaan	19
Kuva 11: Kouluhuvinvointiin yhteydessä olevat tekijät	21
Kuva 12: Tulokset henkilöstökyselyn 2022–2023 opiskeluhoitoväittämistä	22
Kuva 13: vuosiluokkakohtaiset %-osuudet oppilaista, joilla oli yli 70 poissaolomerkintää lukukaudessa	22
Kuva 14: Tehostetun ja erityisen tuen prosentuaalinen kehitys vuosina 2017–2023 (20.9. tilanteen mukaan)	24
Kuva 15: Erityisen tuen oppilaat opetuspaikan mukaan vuosina 2017–2023 (%)	25
Kuva 16: "Millaiseen suuntaan työsi on muuttunut viimeisten viiden vuoden aikana?" Vastausten jakauma työn eri osa-alueilla	26
Kuva 17: Yleisopetuksen perusopetusryhmien keskipääty vuosina 2019–2023 (laskentapäivä 20.9.)	30
Kuva 18: Yleisopetuksen perusopetusryhmien määrä koon mukaan 20.9.2023	30
Kuva 19: Oppilaskyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkoulussa	35
Kuva 20: Henkilöstökyselyn TVT-väittämien tulokset ala- ja yläkoulujen opettajilla	36
Kuva 21: Huoltajakyselyn keskiarvojen vertailua TVT-väittämässä 2021 ja 2023	36
Kuva 22: 2.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2023 (%)	39
Kuva 23: 2.-luokkalaisten ALLU-tulosten kehitys vuosina 2018–2023	40
Kuva 24: 4.-luokkalaisten ALLU-tulos vuonna 2023 (%)	40
Kuva 25: Espoon ja vertailualueiden keskimääräiset pistemäärät PISA 2022 -tutkimuksen eri osa-alueilla ..	42
Kuva 26: Matematiikan oppimisympäristöjä koskevat tulokset PISA 2022 -tutkimuksessa	43
Kuva 27: Ala- ja yläkoulun tyttöjen ja poikien tuloksia muutamassa oppilaskyselyn väittämässä	45
Kuva 28: Oppilaiden ja opettajien vastausten erot muutamassa oppilas- ja henkilöstökyselyn väittämässä ..	45
Kuva 29: Ala-, yhtenäis- ja yläkoululaisten keskiarvot oppilaskyselyn osallisuusväittämässä	46
Kuva 30: Kouluterveyskyselyn kouluinnostusta kuvaavat tulokset vuosina 2021 ja 2023	47
Kuva 31: Move!-mittauksen 20 metrin viivajuoksun tulokset (aika, s, mediaani) vuosina 2019–2023	48
Kuva 32: Tyttöjen ja poikien yleisimmät harrastukset (%)	49
Kuva 33: Koulutulokkaiden oppilaaksiotto vuonna 2023	52
Kuva 34: 7.-luokkalaisten oppilaaksiotto vuonna 2023	52
Kuva 35: Oppilaaksiottoa koskevien oikaisuvaatimusten määrä vuosina 2010–2023	54
Taulukko 1: Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön tavoitteet vuonna 2023	7
Taulukko 2: Henkilöstön väkivalta- ja uhkatilanneilmoitukset 1.1.–31.12.2023 (raporttipäivä 2.1.2024)	15
Taulukko 3: Kehittäjäopettajatoiminta palvelualueittain	17
Taulukko 4: Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät vuosina 2012–2023	27
Taulukko 5: Inklusiivisen valmistavan opetuksen oppilasmäärät esi- ja aikuopetuksessa vuosina 2012–2023	27
Taulukko 6: Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät ja ryhmäkoot perusopetuksessa lukuvuosina 2012–2024	28
Taulukko 7: Oppilasmäärät vähemmistöuskontojen opetuksessa lukuvuosina 2019–2024	28
Taulukko 8: Yleisopetuksen opetusryhmien keskipääty vuosina 2013–2023 (laskentapäivä 20.9.)	29
Taulukko 9: Chromebookien osuus laitteista vuosina 2020–2024	32
Taulukko 10: KULPS-käynnit lukuvuosina 2020–2023	38
Taulukko 11: 2. ja 4. luokan ALLU-tulosten väliset korrelaatiot	41
Taulukko 12: Huoltajakyselyn väittämät, joissa korkeimmat keskiarvot	50
Taulukko 13: Huoltajakyselyn väittämät, joissa matalimmat keskiarvot	50
Taulukko 14: Oppilaaksiottoa koskevat oikaisuvaatimukset ja kantelut aiheittain	53